

DİJİTAL ÇAĞDA EBEVEYN OLMAK

46

TÜLAY
GÖKÇİMEN
İLE SÖYLEŞİ

14

GERÇEKLE KURGU
ARASINDA "AİLE"

24

RAMAZAN VE
KULLUK BİLİNCİ

52

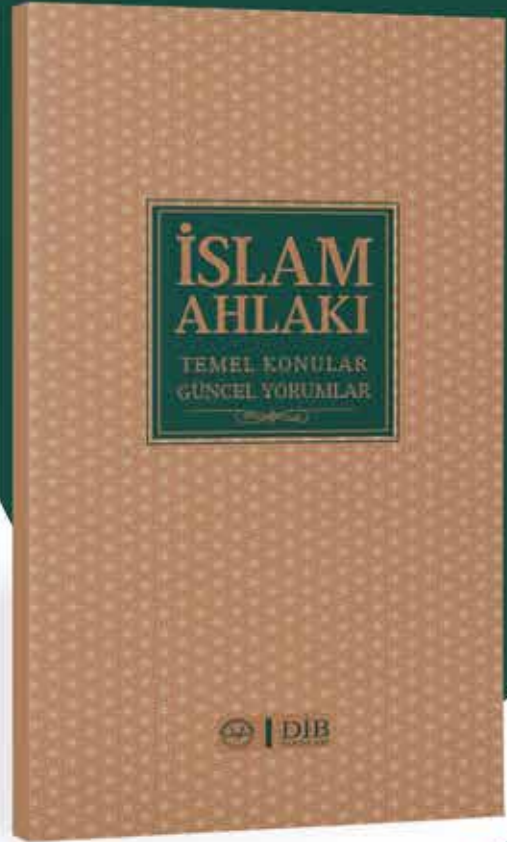
BİR MİLLET KURUMU
OLARAK DİYANET

74

ÜMMET BİLİNCİNİN
ZAFERİ ÇANAKKALE

YENİ YAYIN- LARIMIZ

Günümüz insanının ahlaken gelişmesine fayda sağlamak üzere Kur'an ve sünnet temel alınarak alanında uzman bir heyet tarafından hazırlanan bu eserde, İslam ahlakının tanımı, kapsamı, kaynakları, İslam'a göre ahlaki davranış ve kıstasları, İslam ahlakında erdem, hak ve vazife, insan iradesi, ahlaki sorumluluk ve müeyyide, İslam ahlak eğitimi konuları detaylı olarak sistematik bir biçimde ve anlaşılır bir dilde kaleme alınmıştır.



yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

DİJİTAL ÇAĞDA E-BEVEYNLİK

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hızla ivme kazanması, günümüz toplumunu dijital çağa adım attırmıştır. İletişim araçlarının çeşitliliği, internetin yaygınlaşması, yapay zekâ kullanımının artışı, yaşamı kolaylaştırırken bu araçlar düzleminde kurulan iletişim belli güçlükleri de beraberinde getirmiştir. Toplumun en küçük birimi olan aile de dijital gelişmelerden etkilenen alanların başında gelmektedir. Bu süreçte dijital medya, yalnızca aile içi iletişim biçimini değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda ebeveyn-çocuk ilişkisini de farklı düzey ve formlarda şekillendirerek dönüştürmüştür. Dijital medya, aile fertlerini işgal ederken ebeveynler ile çocuklar arasında oluşan mesafe ve kopuş hızla büyümüştür. Kuşkusuz bu kopuşta çocukların savunmasız dünyası, üçüncü şahıslar karşısında onları daha kırılgan hâle getirmiştir. Özellikle sosyal medya ile birlikte birçok çocuk dijital oyunlar veya sohbet uygulamaları ile tanımadığı insanlarca siber zorbalık ve istismara maruz kalmaktadır. Peki, aileler çocuklarını bekleyen tehlikelerin farkındalar mı? Dijital ebeveynlik konusunda ne kadar bilinçliler?

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosya konumuzda “Dijital Çağda Ebeveyn Olmak” konusunu ele aldık. Doç. Dr. Olgun Gündüz, yazısında; çocukların dijital mecralarda karşılaştıkları tehlikelere değinerek ebeveynlerin bu risklere karşı bilinçli olmalarının, evlatlarıyla yüz yüze sahici bir iletişim kurmalarının ve teknolojinin doğru kullanılarak ondan yaratıcı ve geliştirici bir şekilde istifade edilmesinin önemine vurgu yaptı. Dr. Zehra Işık, “Gerçekle Kurgu Arasında Aile” yazısıyla dergimizde yer aldı: “Blogger annelerini gıptayla takip eden bir anne, ekran başında geçirilen vaktin günlük hayattan çalmasının da etkisiyle kendi çocuklarına gündelik yaşam pratikleri ve becerileri kazandırmakla ilgili bir mesai ayıramazken onlarla canlı, sıcak ve yakın ilişkiler kurma fırsatını da kaçırmaktadır.” Dr. Abdülkadir Erkut, “Hz. Nuh: Merhametli ve Sorumluluk Sahibi Bir Baba” yazısıyla Hûd suresi 42. ayet ışığında Kur’an-ı Kerim’deki baba örneğine değindi.

Bu ayki söyleşimizi Tülay Gökçimen ile “Savaş ve Kadın” üzerine gerçekleştirdik. Hülya Tekin Çakır, “Ramazan ve Kulluk Bilinci” yazısıyla rahmet ayının müminlerde ahiret bilincini oluşturduğuna ve kulluk şuurunu pekiştirdiğine dikkat çekti. Dr. Mevlüt Dede, “Ümmet Bilincinin Zaferi Çanakkale” yazısıyla dergimize katkıda bulundu. Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluşunun 100. yılı vesilesiyle Murat Alkan, “Bir Millet Kurumu Olarak Diyanet” yazısıyla dergimizde yer aldı. Meryem Dalğıç, bu ay onurlu, cesur Uygur prensesi Dilşad Hatun’u sayfalarımıza taşıyarak 250 yıldır Doğu Türkistan’da yaşanan zulmü ve soykırımını hatırlattı.

Siz değerli okurlarımızı birbirinden kıymetli yazı ve yazarlarımızla baş başa bırakırken rahmet ayı ramazan-ı şerifin gölgesinin üzerimize düşeceği bu günlerin İslam âlemine ve tüm dünyaya hayırlar getirmesini Cenab-ı Hak’tan niyaz ediyoruz.

TAKDİM

10. UZMANINA SORDUK
Dr. Melike İLERİSOY

**18. HZ NUH: MERHAMETLİ
VE SORUMLULUK
SAHİBİ BİR BABA**
Dr. Abdülkadir ERKUT

20. BEDEN NİMETİNİN ŞÜKRÜ
Dr. Öğr. Üyesi Şule Yüksel UYSAL

22. Bİ' KAHVE?
Gülsüm KARAPINAR

**24. RAMAZAN VE
KULLUK BİLİNCİ**
Hülya TEKİN ÇAKIR

**28. EN SIK YAPILAN
İLETİŞİM HATALARI**
Cihan ULUÇ

34. EŞYANIN HAKİKATİ
Sema BAYAR



04
**DİJİTAL ÇAĞDA
EBEVEYN OLMAK**
Doç. Dr. Olgun GÜNDÜZ



14
**GERÇEKLE KURGU
ARASINDA "AİLE"**
Dr. Öğr. Üyesi Zehra IŞIK

32
ÇOCUK VE MEDYA
Kübra TAŞKIRAN



**MART
2024**

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Dudu ALKAN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi



56

BALKANLARDA ESKİ BİR DOST: PRİZREN

Dudu ALKAN

38. BÜYÜK SÖZ SOĞUTUR İNSANIN GÖNLÜNÜ

Gülşen ÜNÜVAR

40. EVLİLİKTE SINIRLAR

İlknur ÖZHAN

44. SU DÜNYASI

Muhammed Kâmil YAYKAN

46. TÜLAY GÖKÇİMEN İLE SAVAŞ VE KADIN ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

50. RAMAZAN TEMBİHNAMELERİ

Fazilet KOÇ

52. BİR MİLLET KURUMU OLARAK DİYANET

Murat ALKAN

54. DİLŞAD HATUN

Meryem DALĞIÇ

60. ŞİMDİKİ ZAMANIN HAYBER SURLARI

İshak KOÇ

68. TARIMSAL İLAÇLARI BİLİNÇLİ UYGULAMAK

Şule TÜZÜN

70. HATIRA DEFTERİ

Seher MERİÇ

72. VÜCUDUMUZUN EN ÖNEMLİ İHTİYACI: MİNERALLER

Merve Bilge ATALAY

74. ÜMMET BİLİNCİNİN ZAFERİ: ÇANAKKALE

Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt DEDE

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK

Süreyya MERİÇ

64

FARKLI DÜNYALARA AÇILAN KAPILAR KÜTÜPHANELER

Ayşe KIZILAY



Abone İşlemleri

Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik

dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No

Döner Sermaye Daire Başkanlığı
TC Ziraat Bankası, Mustafa Kemal
Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Temsilcilikler;

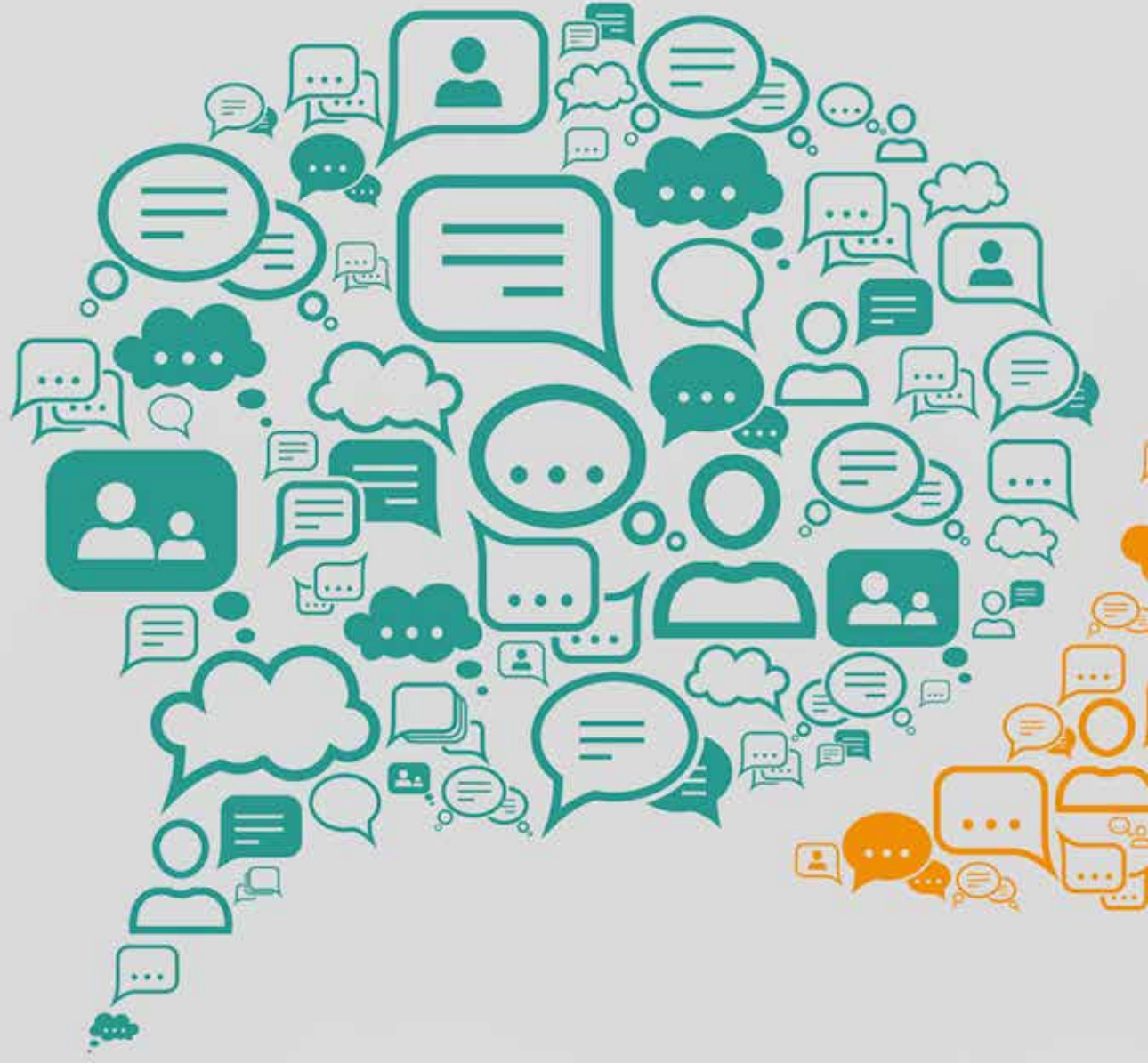
Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri,
Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 23.02.2024

Baskı

İhlas Gazetecilik A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas
Plaza No: 11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
Tel: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.



DİJİTAL ÇAĞDA EBEVEYN OLMAK

■ **Doç. Dr. Olgun GÜNDÜZ**

Kadın Statüsü Genel Müd. Yard.

İletişim araçlarının çeşitliliği, internet teknolojilerinin çoğalması ve yaygınlaşması, yapay zekâ kullanımının artışı gibi gelişmeler günümüz dünyasında yaşamın kolaylaşmasına imkân tanırken bu araçlar düzleminde kurulan iletişim belli güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Çok kolay erişim sağlanan sosyal medya platformları ve dijital uygulamalar özellikle çocuklar üzerinde referans etkisi yaratarak oradaki bilgi, tutum ve değerlerin yaygınlaşmasına ve benimsenmesine zemin hazırlamaktadır. Sosyalleşme sürecinde sanal mecralarla küçük yaşlarda tanışan çocukların da yaşamı algılama biçimi bu mecralarda dolaşıma giren içeriklerden önemli ölçüde etkilenmektedir. Başta dijital oyunlar olmak üzere pek çok dijital mecra; güç, şiddet, haz, konfor, rekabet gibi unsurların baskın olduğu bu içerikleri dolaşımında tutmaktadır. Çocuklar bu ortamlarda farkında olarak veya olmayarak pek çok olumsuz durum ve mesajla karşı karşıya kalmaktadır. Bu mecralar sağlıklı yönetilmediğinde çocukların zihinsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

Dijital Çağda Değer Aktarımı

Teknoloji çağında güçlüğü yaşanan durumların başında değer aktarımı gelmektedir. Değerler; ekonomi, din, eğitim, sağlık, adalet, aile gibi toplumda düzenleyici işlevi olan toplumsal yapının en önemli bileşenlerinden biridir. Soyut ve yazısız olmalarına rağmen toplumsal düşünce ve davranış üzerindeki rolleri bakımından somut kalıplar ortaya koyar. Bu sebeple değerleri bir sistem olarak görmek, işlevlerini daha iyi anlamak açısından açıklayıcı olur. Değerler, bir yanıyla geleneğin aktarımına imkân verdiği gibi diğer yanıyla da kuşaklar arası sosyal bağların sağlıklı tesisine zemin hazırlarlar.

Bilindiği üzere değerlerin edinildiği yerlerin başında aile gelmektedir. Çocuk; sevgi, saygı, hoşgörü, tahammül, adalet, merhamet, doğruluk, dürüstlük, yardımlaşma, iyilik gibi bir dizi temel değeri ailede öğrenir. Öğrenme sürecinin önemli bir kısmı da etrafında olup biteni gözlemleyerek, tutum ve davranışları rol model olarak sosyal öğrenme şeklinde gerçekleşir. Bu noktada tavır ve davranışlarıyla anne ve babanın çocuklar için ilk temel referans noktası oldukları akılda tutulmalıdır. Bu referans, aile içi iletişimin niteliği ve teknolojik araçları kullanma biçimiyle de doğrudan ilişkilidir. Evde akıllı telefonlar başta olmak üzere, televizyon, tablet, bilgisayar

Çocuk; sevgi, saygı, hoşgörü, tahammül, adalet, merhamet, doğruluk, dürüstlük, yardımlaşma, iyilik gibi bir dizi temel değeri ailede öğrenir. Bu noktada tavır ve davranışlarıyla anne ve babanın çocuklar için ilk temel referans noktası oldukları akılda tutulmalıdır.

gibi ekranlarla sürekli meşgul olan ebeveynlerin var olduğu bir ailede yüz yüze ilişkiler ve çocuklarla nitelikli zaman geçirme gibi durumlardan bahsetmek mümkün olmayacaktır. Böyle bir ortamı gözlemleyen çocuk da muhtemelen kendini kendi ekranının yalnızlığına taşıyacaktır.

Değer aktarımının en önemli unsuru yüz yüze iletişimdir. Ailede bu iletişim ortamlarını yaratabilmek en az değer aktarımı kadar mühim bir beceridir. Anne ve babalar evde mümkün olduğunca başta akıllı telefonlar olmak üzere teknolojik aygıtlardan uzak durmaya gayret etmeli,

birlikte geçirilen sınırlı sürenin kaliteli hâle gelmesi için çaba sarf etmelidir. Ailece yenen akşam yemekleri ve “ekransız süre” gibi belirlenecek özel zamanlar, yüz yüze iletişimin gelişmesine katkı sağlar. Yüz yüze iletişim kurulan aile ortamlarında da çocuğun anne ve babasına güven, aidiyet ve bağlılık gibi duyguları daha çok geliştirecektir.

Dijital Çağda Çocuk Ebeveyn Arasındaki Mesafe Artıyor

Günümüz dünyasında çalışma hayatı ve teknoloji ile birlikte ebeveynler ile çocuklar arasında oluşan mesafe -yer yer kopuş- hızla büyümektedir. Giderek fertlerin aile bağlarından uzaklaşarak kendi meşguliyetlerine ve yalnızlıklarına çekildiği bir dönemi yaşıyoruz. Anne babalarının yakın sevgi ve ilgisine muhtaç oldukları özellikle okul öncesi dönemde yaşanan duygusal boşluklar ilerleyen yaşlarda çocukları farklı arayışlara sevk edebiliyor. Çocukların savunmasız dünyası, üçüncü şahıslar karşısında onları daha kırılgan hâle getiriyor. Bu şahısların bir kısmı çocukların kırılganlığını ve duygusal boşluğunu kullanıyor. Bu kötü niyetli teşebbüsler gerçek yaşamda olduğu kadar sanal mecralarda da görülebiliyor. Özellikle sosyal medya ile birlikte birçok çocuğun dijital oyunlar veya sohbet uygulamaları ile tanımadığı insanlarca siber zorbalığa ve istismara açık hâle geldiğini görüyoruz.

Ebeveynler Sanal Tehlikenin Farkında mı?

Peki aileler çocuklarının maruz kalabileceği tehlikeler konusunda ne kadar bilinç sahibi? Yapılan araştırmalar gösteriyor ki ailelerin önemli bir kısmı söz konusu tehlikelere dair bilgi sahibi değil. Çocukların genellikle kendi kendilerine teknoloji ile meşgul olmaları onlara da konforlu bir alan sunuyor. Kısaca çoğu aile için kendilerinden uzak kaldıkları ölçüde çocuklar internette süresiz vakit geçirebilir anlayışı örtük olarak hâkim. Bu anlayışın ciddi riskleri ve tehlikeleri

beraberinde getiren bir tutum olduğunu başta söylemeliyiz. Çocukların çevrim içi iletişimde oldukları muhataplarıyla neler yaşadıklarını, ne tür paylaşımlar yaptıklarını, kendi özel alanlarının ne kadarını açık ettiklerini bilemiyoruz. Bir süre sonra sanal iletişim neticesinde çocukların siber zorbalık denilen şiddet ve tehditlerle kuşatılmış bir dünyaya itildiklerine tanık oluyoruz. Aile bağlarının ve aile içi iletişimin sağlıklı olmadığı ortamlarda çocukların itildiği çaresizlik sarmalından kurtulması da oldukça güç. Bu sebeple aile içi iletişimin sağlıklı ve çocuğun yaşadığı en

küçük bir olumsuzluğu dahi anne ve babasına anlatabilecek esneklikte olması önem arz ediyor. Çocuk, ancak anne ve babasının kendisine koşulsuz destek olacağını ve kendisini yargılamayacağını bildiğinde başından geçenleri onlarla rahatça paylaşabilir. Bu açıdan ebeveynlerin mümkün olduğunca yargılayıcı ve suçlayıcı bir dilden uzak şekilde çocuklarıyla iletişim kurmaları doğru olacaktır.

Diğer yandan ebeveynlerin hayatın risklerine karşı takındığı temkinli tavrı sanal mecralar karşısında göstermediğini de görüyoruz. Çocuklarını sokakların



risklerinden korumaya çalışan çoğu ebeveyn, söz konusu internet sokaklarının riskleri olunca oldukça rahat ve kayıtsız olabilmekte. Hakikat, çoğunlukla ortaya çıkan problemlerle yüzleşince anlaşılıyor. Yani çocukların başına olumsuz bir şey geldiğinde fark edilmiş oluyor ancak bu fark edilme zamanı geldiğinde ise geç kalınmış olabiliyor.

Bütün bunların olmaması için ebeveynlere çocuklarının bakım ve yetiştirme yükümlülükleri

noktasında rollerini yeniden üstlenmelerini hatırlatmamız gerekiyor. Çocukların en çok muhtaç olduğu motivasyon bakım ihtiyacından daha fazla sosyal ve duygusal destektir. Bu desteği anne ve babasından alamayan her çocuk için boşluklardan sızan tehditler var olmaya devam edecektir. Çocuklara ihtiyaç duydukları sevgiyi, saygıyı, takdiri, ilgiyi göstermek onları başka duygusal arayışlara sevk etmenin de önüne geçecektir.

Teknoloji çağında ebeveyn çocuk ilişkisinde dikkat

edilmesi gereken bir diğer unsur, çocukların sanal deneyimler yaşadıkları bu ortamlarda uzun süre kalmamaları, mümkün olduğunca gerçek deneyimler yaşamalarının sağlanmasıdır. Dijital oyunlar yerine sokak oyunları, çocukların fiziksel bir aradalığını ve yüz yüze iletişimini; paylaşma, yardımlaşma, dayanışma, rekabet, mücadele gibi duyguların gelişimini artıracaktır. Aksi durumda çocuklar sanal oyunda bir tuşla yapabildiği birçok eylemi



gerçek hayatta aynı kolaylıkta yapamayacağını bilemez hâle de gelebilir. Bu konuda en büyük güçlük sosyal beceri yoksunluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel aktivite azlığı, obezite gibi diğer problemler de yine dikkat edilmesi gereken hususların başında gelmektedir. Bu yönüyle dijital mecralar çocukların sadece sosyal duygusal gelişimini değil fiziksel gelişimini de olumsuz etkileyebilmektedir.

Teknolojinin yarattığı güçlüklerden bir diğeri de adabımuâşeret adı verilen sosyal davranış kurallarının aktarımında yaşanan sorunlardır. İletişim kanallarının çokluğu ve çeşitliliği ile 24 saatlik bir çevrim içi ortamın varlığı, her an için iletişimin açıklığını ve tesisini mümkün kılarken nerede nasıl davranılması, kiminle nasıl iletişim kurulması gibi hususlar giderek belirsizleşmeye başlamıştır. Sosyal medya hesapları bu noktada, cinsiyetine, ünvanına, kimliğine bakılmaksızın, küçük büyük ayırt edilmeksizin herkesin herkesle aynı seviyede iletişim kurabildiği bir sanal sosyal iletişimi mümkün hâle getirmiştir. Bu durum iletişimde gözetilmesi gereken saygı, mesafe, ölçü, üslup gibi unsurları da önemli ölçüde aşındırmıştır. Sosyal medya başta olmak üzere internet teknolojileri üzerinden kurulan sanal iletişimde takip edilmesi gereken adabımuâşeret kuralları sosyal gündelik



Çocuklarını sokakların risklerinden korumaya çalışan çoğu ebeveyn, söz konusu internet sokaklarının riskleri olunca oldukça rahat ve kayıtsız olabilmekte. Hakikat, çoğunlukla ortaya çıkan problemlerle yüzleşince anlaşılıyor.

hayattan farklı olmamalıdır. Nasıl ki gündelik hayatta hiç tanımadığımız birisi ile samimi iletişim kurmuyorsak veya tanıdığımız biri dahi olsa acil durumlar olmadıkça gecenin bir yarısı onu aramaktan kaçınıyorsak bu mecralarda da iletişimi gündelik hayattaki kurallarla uyumlu hâle getirmeliyiz. Yine sosyal platformlarda Türkçeyi düzgün kullanmaya özen göstermeli ve mümkün olduğunca saygılı ve nazik bir dille iletişim kurmaya çaba sarf etmeliyiz. Bu süreç ebeveynlerin yol göstericiliğinde doğru yönetilirse, çocuk da bu sağlıklı yolu aynı şekilde takip edecektir.

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerin imkân verdiği dijitalleşme hayatın neredeyse her alanını kuşatmış durumdadır. Bu yeni çağın aktörleri olan çocuklar da teknolojiyi doğru kullanmak ve ondan yaratıcı ve geliştirici şekilde istifade etmek konusunda daha fazla bilinçlenmelidir. Geleceğin dünyası, bize, teknolojinin pek çok alanda daha fazla egemen olacağı bir dünyanın işaretlerini şimdiden vermektedir. Bu dünyaya adaptasyon da teknolojik becerileri gelişkin bir nesille ancak mümkün olabilir.

Çocukları teknoloji çağına hazırlamak anne ve babaların gözetmesi gereken bir öncelik olarak karşımızda durmaktadır. Bunu yaparken bir yandan aile içinde değer aktarımını sağlıklı şekilde sağlamak diğer yandan da çocukların teknoloji ile olan münasebetlerini yaş ve gelişim özelliklerine göre düzenlemek önem arz etmektedir.

Çocukların teknolojinin sadece tüketicisi olmadıkları aynı zamanda üreticisi de oldukları bir dünya için onları sağlıklı ve bilinçli bir şekilde yetiştirmek her ebeveynin yükümlülüğü olmalıdır. Teknoloji ile birlikte ortaya çıkan yeni durumları yönetmek zor olsa da imkânsız değildir. Mühim olan, oluşan sorunlara karşı yeni yönetim becerileri kazanmak ve sürekli gelişen teknoloji karşısında bilgi ve farkındalık seviyesini artırmaktır.

UZMANINA SORDUK

■ Dr. Melike İLERİSOY
Uzm. Klinik Psikolog



Teknolojinin hızla hayatımıza girdiği 21. yüzyılda, çocuklar arasında disiplin, sorumluluk ve ahlaki değerler açısından nasıl bir değişim gözlenmiştir ve bu durum, ebeveynlerin çocuklarına yönelik eğitim yaklaşımlarını nasıl etkilemektedir?

Sosyal çevre, insanın tutum ve davranışlarını, ahlaki değerlerini şekillendiren önemli faktörlerden biridir. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren bir ilişki matriksi içerisinde gelişir, her yaş döneminin ihtiyaçları ve gereksinimleri doğrultusunda hayatına yeni ve farklı ilişkiler katar. Bireyin kendisini, diğer insanları ve genel olarak dünyayı algılayışıyla ilgili temel şemalar, erken çocukluk döneminde ebeveynin çocukla olan ilişkisi bağlamında şekillenir. Diğer bir ifadeyle çocuğun kendini sevebilir, değerli ve bir şeyleri yapmaya muktedir olarak algılaması, ebeveynin ona yansıttığı kendilik imajının içselleştirilmesi ile mümkündür. Buradan hareketle bireyin varoluş serüvenindeki, kendini inşa etme sürecindeki en önemli etkenin anne baba, anne baba arasındaki ilişki ve aile atmosferi olduğunu söyleyebiliriz. İlk insandan bu yana aslında insanın temel gereksinimleri çok da değişmemiştir; sevilmek ve değer görmek eksenli iki temel ihtiyaç, geçmişten günümüze değişmeyen temel ihtiyaçlardandır.

Tüm bu ihtiyaçlar, yaşamın çok erken dönemlerinde öncelikle anne baba, daha sonra yavaş yavaş genişleyen sosyal çevre ve kişinin ilişki içinde olduğu diğer bireyler tarafından karşılanması beklenen ihtiyaçlardır. Bu bağlamda insan, zamanın değişimine paralel bir şekilde gelişir. Zaman düz bir çizgi içerisinde ilerlemez, döngüsel bir hareketi vardır ve tarih, kültür, politik vb. etkenler zamanın seyrini, belli bir zaman içerisinde yaşamış olan bireylerin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini etkiler. Postmodern çağ, teknoloji çağı, internet çağı, sosyal medya çağı olarak tanımlanan, bireyin giderek yalnızlaştığı; yukarıda bahsettiğimiz temel ihtiyaçlarını karşılayacak yakın ilişkilerden uzak olduğu ve bu gereksinimleri sosyal medya platformlarında aramaya çalıştığı; sosyal medya tarafından sunulan modellere olan benzerliğin kişinin kendilik değerini belirlediği; narsisistik kaygıların ve yalnızlığın hâkim olduğu bir zamanı yaşamaktayız. Hiçbirimiz bu etkilerden uzak değiliz. Burada her şeyden önce sormamız gereken soru, çocuğun ne şekilde eğitileceği değil çünkü birbirini seven, saygı gösteren, değer veren ve dinleyen anne babanın varlığında çocuk zaten sağlıklı bir şekilde gelişir. Böyle bir ortamda çok da fazla bir şey yapmaya, türlü çeşitli önlemler almaya çoğu kez gerek yoktur. Dolayısıyla çocuğun nasıl eğitilmesi gerektiğinden

ziyade asıl sormamız gereken soru, ebeveyninin kendini bu çağda nasıl konumlandığıdır.

Öncelikle aile üyelerinin birlikte geçirdikleri zamanın süresi ve niteliği büyük ölçüde teknoloji tarafından belirlendiği görülmektedir. Bu, belli bir ölçüye kadar kabul edilebilir çünkü yakın ve uzak gelecekte de dünyamız hızlı teknolojik değişimlere sahne olacaktır ve bunlara ayak uydurabilmek önemlidir. Fakat bildiğimiz ve emin olduğumuz bir şey var ki insan, birbirine bakarak, birbirini dinleyerek, birbirinin varoluşuna katılarak büyür ve gelişir. Bu gelişimde ilişkiyi belirleyen en temel etken olan teknoloji ise sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Aile bireylerinin herhangi bir aracı faktör olmaksızın göz göze, diz dize, gönül gönüle olan iletişimi üzerine kafa yormak daha elzemdir, diye düşünüyorum.

Ebeveyn, "Çocuğumu nasıl eğitim?" sorusunu kendine sorarken aslında şunun cevabını aramalıdır: "Çocuğuma nasıl bir ebeveyn oluyorum? Çocuğum beni nasıl görüyor? Dünyaya ilişkin merakını ve sorularını uygun şekilde cevaplandırabiliyor muyum? Çocuğun sağlıklı gelişimi ile ilgili farkındalığım ne düzeyde? Eşime gereken ilgi ve desteği veriyor muyum? Çocuğum bizim ilişkimize dair nasıl hissediyor ve neler düşünüyor?"

Öte yandan günümüz ebeveyni, istisnalar olmakla birlikte genellikle sosyal medyadan yansıyan ideal ebeveyn modeliyle kendini kıyaslamakta ve bu durum yoğun yetersizlik duygularına yol açmaktadır. Ancak bilinen bir şey var ki sosyal medyanın sunduğu modeller büyük ölçüde gerçek yaşamdaki olgulardan oldukça uzaktır. Hiç hata yapmayan, sürekli çocuğunun yanında olan, her ihtiyacına insanüstü bir çabayla aşırı duyarlı yaklaşan, fazlasıyla idealize edilmiş ebeveyn imgesinin, günümüz anne babasına yarardan çok zarar verdiğini düşünmekteyim. Çocuğu koşulsuz kabul etmek, çocuğun kişiliğine saygı duymak, çocuğu dinlemek, ve çocukla yaş dönemlerini dikkate alarak uygun ve kaliteli zaman geçirmek, her şeyden önce eşler arası ilişkiye kafa yormak, var olan sorunlara eğilmek ve çözmeye çalışmak, geçinmeye gönlü olan geçinir yaklaşımıyla eşler arası yakınlığa yatırım yapmak önemli diye düşünüyorum.

İslam'ın eğitim ve ahlaki değerlere verdiği önemi göz önüne alarak, modern ebeveynlik anlayışının bu değerlerle nasıl bütünleşebileceğini değerlendirir misiniz?

Çocuk ve din psikolojisi çalışmaları, çocukların ahlaki gelişimlerinin olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi bağlamında gerçekleştiğini göstermektedir. Ergenlik öncesi dönemde,

çocukların duygularına hitap etmek ve onlara değerlerini içselleştirebilmeleri için aile atmosferini oluşturmak önemlidir. Çocuklarla iletişimde şefkat ve merhametle yaklaşmak, aile bağlarını güçlendirebilir ve çocukların duygusal yakınlık hissettiği davranışları daha kolay benimsemelerine yardımcı olabilir. İslamiyet ve diğer inanç sistemleri, çocuklara adaletli, sevgi dolu bir yaklaşımın önemini



Bireyin kendisini, diğer insanları ve genel olarak dünyayı algılayışıyla ilgili temel şemalar, erken çocukluk döneminde ebeveynin çocukla olan ilişkisi bağlamında şekillenir. Diğer bir ifadeyle çocuğun kendini sevebilir, değerli ve bir şeyleri yapmaya muktedir olarak algılaması, ebeveynin ona yansıttığı kendilik imajının içselleştirilmesi ile mümkündür.

vurgular. Çocuklarla konuşabilme cesaretini göstermek, ve onların dünyasını anlamak önemlidir.

Modern ebeveynlik anlayışının dinî değerlerle bütünleştirilebilmesi noktasında şunları söyleyebiliriz: Dindar olsun olmasın tüm anne babalar çocuklarının erdemli davranışlar geliştirmelerine önem vermektedir. Özellikle çocuk psikolojisi ve din psikolojisi alanlarında yapılan çalışmalar, ailelerin çocuklar üzerindeki önemli psikososyal ve eğitimsel etkilerini göstermekte, çocuklardaki ahlaki ve değer gelişiminin büyük ölçüde olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi bağlamında gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla az önce ifade ettiğimiz hususlara benzer şekilde, erdemlerin gelişiminde özellikle erken çocukluk dönemindeki aile ilişkilerinin en etkili faktör olduğu araştırmalar tarafından da ortaya konmaktadır. Erken dönemde taklit ve özdeşleşme ile başlayan ahlaki gelişim; çevre atmosferine, çocuğun mizaç özellikleri ve kişisel yeteneklerine bağlı olarak tedricî bir şekilde gelişmekte, derinleşmekte ve erdemli kişiliğin merkezi hâline gelmektedir. Ailenin bu gelişimde çocuğu derinden etkilemesi, değerler ve ilişkiler konusunda rol model olmasından kaynaklanmaktadır. Çocukların dinî ve ahlaki değerleri içsel bir sistem olarak benimsemeleri

için özellikle ergenlik öncesi dönemde duygulara hitap etmek, yani çocukların duygularını anlamalarına ve ifade edebilmelerine olanak tanıyan bir aile atmosferini yerleştirmeye çalışmak oldukça önemlidir. Anlatmak ve nasihat vermekten ziyade yaşayarak, sevdirerek, bıktırmadan öğretmenin önemli olduğunu araştırmalar göstermektedir. İnsan gelişimi gözlem, taklit, kabul, özdeşleşme ve nihayetinde çevresinde gördüğü modellerin belirli bir düzen içinde yön değiştirmesi gibi bir dizi sürecin sonunda gerçekleşmektedir. Ancak örnek davranış benimsenirken modelin kişiliği ve bu kişiliğe olan duygusal bağlılık öğrenmenin gelişmesindeki en önemli etkidir. Bu bağlamda çocukla iletişimde şefkat ve merhametle yaklaşma bilincinin ebeveyn ve çocuk bağına güçlendireceği, dolayısıyla çocuğun duygusal yakınlık hissettiği ebeveyn davranışlarını daha kolay içselleştirebileceği söylenebilir.

İslam'ın ebeveynlere çocuklarına adaletli ve sevgi dolu bir şekilde yaklaşma emrini göz önüne alarak, modern toplumsal beklentiler ve bireysel ihtiyaçlar arasında nasıl bir denge kurulabilir?

İslamiyet'in yanı sıra, hemen tüm inanç ve değer sistemleri çocuklara adaletli, sevgi ve şefkatle yaklaşmanın önemini

vurgulamaktadır. Hem araştırmalar hem de klinik gözlemler, ölçülü ve dengeli bir eğitimi vurgulamaktadır. Günümüz teknoloji çağında, çocukları etkileyen sayısız faktör bulunmaktadır; dönemin moda söylemleri, popüler kültürün sıklıkla vurguladığı belli sanatsal akımlar, sosyal medya platformları ve oyunlar gibi çeşitli etkenler mevcuttur.

Tüm bunları son derece olumsuz faktörler olarak kötümser bir bakış açısıyla bir kenara itmek, çağımızın gereklerini göz ardı etmek olacaktır. Önemli olan, orta yollu ve ölçülü bir şekilde çocuk ve ergenlerin dünyasında etkili olan sosyal olgulara yakın olmak, onları tanımak ve onlar hakkında çocuklarla cesurca konuşma becerisini

göstermektir. Örneğin, sosyal medyada veya farklı kaynaklardan çocuğun dikkatini çeken bir durum olduğunda çocuğun bunu ailesiyle konuşabileceği ve suçlanmadan eleştirilmeden, ayıp, günah, yasak kavramları ile mümkün mertebe karşılaşmadan gündeme getirebileceğine dair bir güven duygusu içerisinde olmalıdır.

Ebeveynin modern toplumsal beklentiler ve bireysel ihtiyaçlar arasında denge kurarken olabildiğince çocuğun dünyasında kalması, ergen çocuğun sınırlarına saygı göstermesi, mümkün mertebe yasaklayıcı, sınırlayıcı, eleştirel bir tutumdan uzak durması, ailenin değer yargılarını ve sınırlarını yakın ilişkiyi koruyarak çocuğa aktarabilmesi elzemdir.





GERÇEKLE KURGU ARASINDA "AİLE"

■ Dr. Öğr. Üyesi Zehra IŞIK

Aile; kişinin içine doğduğu, hayatını devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu bakım ve desteğin kendisine sunulduğu, maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılandığı en küçük toplumsal yapıdır. Modernleşmenin etkisiyle hemen her toplumda değişime uğrayan aile kurumu, bizim toplumumuzda da önceki dönemlerdeki görev ve işlevlerinden bir kısmını kaybetmiştir. Bununla birlikte hâlâ bireyin, fiziksel, psikososyal, dinî ve kültürel gereksinimlerinin karşılandığı ilk ve temel sosyal yapı olma niteliğini korumaktadır. Çoğumuz aile kurumuna millî, manevi ve kültürel değerlerin öğrenildiği; örf, âdet ve geleneklerin sonraki nesillere aktarıldığı, bireylerin birbirine sevgiyle bağlı olduğu sıcak bir yuva anlamı yükleriz. Ancak son yıllarda görsel ve sosyal medya aracılığıyla izleyici ve takipçi kitlelere sunulan aile temalı yapımlar; “Acaba aile kurumu, rolleri ve aileye yüklenen anlam değişmekte ve diziler, filmler bu değişimi mi ortaya koymakta? Yoksa bu medya ürünleri kanalıyla topluma geleneksel aileden farklı, yeni, akışkan ve karma kimlikli aile modelleri mi sunulmakta?” sorusunu akla getirmektedir.

Son birkaç yıldır seküler aile-dindar/muhafazakâr aile karşılaşması ve çatışması temalı televizyon dizileri; ailenin işlevi, aile bireylerinin rollerindeki dönüşüm konusunda yeni tartışmalara

kapı aralamaktadır. Söz konusu dizilerde, ailenin çocuklarının kendi ailelerinin sahip olduğu değer, dünya görüşü ve yaşam biçiminden oldukça farklı hatta bunlara karşı olan ailelerde yetişmiş kişileri eş olarak tercih etmeleri sonucu yaşanan psikososyal ve kültürel çatışmalar işlenmektedir. Popüler kültürün hem üreticisi olan hem de yaygınlaşmasına aracılık eden medyada bu tür diziler ciddi oranda bir izleyici kitesince rağbet görmektedir. Kamuoyu ve izleyenlere, bu dizilerin yaşanmış olaylardan esinlenerek senaryolaştırıldığı bilgisi de verilmektedir. Böylece gerçeğe kurgu arasında aile modelleri ve tasavvurları karşımıza çıkmaktadır. Ailenin ve değişimin merkezinde çocukların olduğu bu modellemelerde, seküler kesimi temsil eden ebeveynler; anlayışlı, adaletli, özgürlükçü, ilkeli, yenilikçi vb. olumlu kişilik özellikleri ve davranışlara sahip bireyler olarak izleyiciye sunulurken dindar/muhafazakâr ebeveyn temsilleri; tutucu, baskıcı, anlayışsız vb. olumsuz özellikler taşıyan tiplerden oluşmaktadır. Önceki nesilden sonraki nesle, büyükten küçüğe, anne babadan çocuğa değerlerin aktarıldığı aile yapısına karşı, çocukların istekleri ve değerleri merkezli şekillenen, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki görev, sorumluluk ve rollerin muğlaklaştığı aile modellemeleri, salonumuzdaki televizyon veya bilgisayar marifetiyle günlük ve gerçek

hayatımızın ta ortasına yerleşmektedir. “Gerçek olmayan, sanal ortama ait olan, eğlenmek ya da dinlenmek için izlenen yapımlar, takip edilen kişiler, gerçek yaşamları, kimlikleri ve rolleri ne kadar etkileyebilir ki?” sorusuna, 2022 yılında yapılan bir saha araştırmasının verileriyle cevap verilebilir. Bu araştırmaya göre, Türk dizilerinde yer alan içeriğin aile yapısı üzerindeki etkisi yaklaşık % 88’dir. (İbrahim Sarıtaş & A. Özsoy (ed.), *Kültürel Değişim ve Endüstrileşme Sürecinde Türk Dizileri* (2010-2020), İstanbul Ticaret Odası Sektör Araştırmaları Yayınları, İstanbul: 2022, C. 16) Son yıllarda ülkemizdeki dizi sektörünün hatırı sayılır oranda dizi ihraç ettiğini biliyoruz. Dolayısıyla konunun, ülkemizin ve milletimizin dış dünyadaki imajı ve tanıtımı açısından da büyük bir öneme sahip olduğu aşikâr.

Televizyon ekranı karşısında oturarak günlük veya haftalık dizileri takip eden kitlenin genellikle orta yaş ve üstü toplumsal kesim olduğu söylenebilir. Gençler ve çocuklar daha ziyade telefon ve bilgisayar ekranına maruz kalmakta, sosyal medya ya da dijital platformlar aracılığıyla istedikleri zaman ve istedikleri hızda, sevdikleri, seçtikleri içerikleri izlemektedir. Sanal âlem ve medya içerikleri böylece her yaştan ve kesimden insanın gündeminde yer alabilmekte hatta zaman zaman başlı başına bir gündem olabilmektedir. İnsanlar, dizi

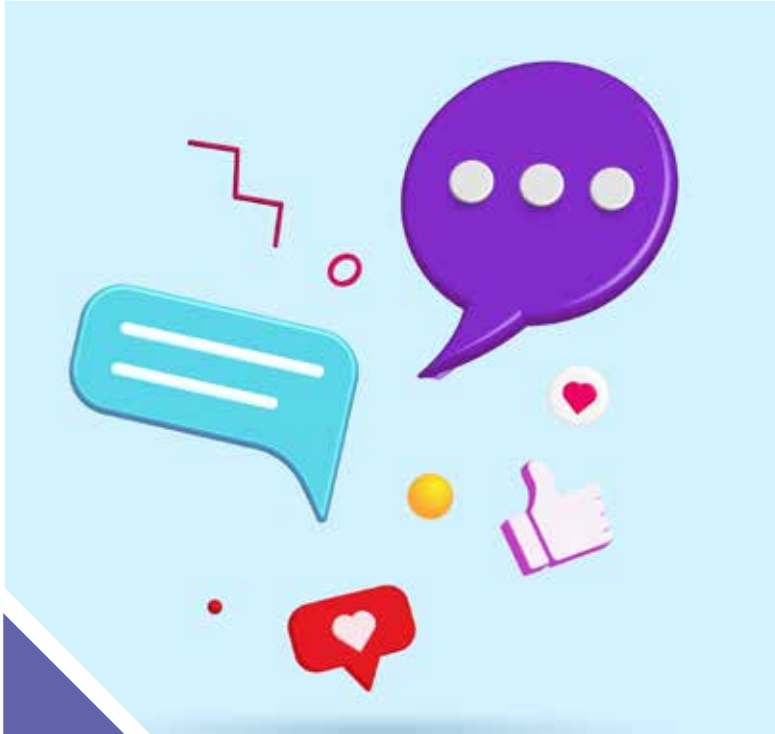
veya filmlerde işlenen bir konu veya karakter üzerinden sosyal paylaşım sitelerinde birbirleriyle tartışmaya girebilmektedir.

Sosyal medya ve paylaşım sitelerinde karşımıza çıkan, muhtelif konularda içerik üretimleriyle dikkatimizi çeken “gerçekle kurgu arasında” diye tanımlayabileceğimiz bir diğer karakter “blogger anneler”dir. Kendilerini “gerçekle kurgu arasında” diye nitelendirmemizin sebebi, ekrana yönelik ürettikleri içeriklerin tamamen gerçekliği yansıtmıyor olmasıdır. Yemek, giyim, aksesuar, kozmetik, alışveriş, ev dekorasyonu, hamilelik, bebek bakımı, çocuk eğitimi ve daha nice yaşam gerçekliğiyle ilgili model olma iddiasıyla kişisel

tecrübelerini paylaşan ve bunlar üzerinden öneriler sunan, kendince örnek yaşamını ve aile hayatını izlenir kılan kadın/anne tipi ve bu kadınları/anneleri izleyen, onlara imrenen, özenen, onlar gibi olmaya çalışan, olamadığında üzülen, kendini yetersiz gören takipçileri... Hem ev dışında çalışma hayatı olan hem sosyal anlamda oldukça aktif bir blogger anne aynı zamanda çocuklarıyla oyun oynadığı, spor yaptığı, mutfağında yemek pişirdiği veya pasta hazırladığı görüntüleri de takipçileriyle paylaşmakta, böylece âdeta “Çocuk da yaparım, kariyer de.” cümlesinin canlı örneği olduğunu ispat etmeye çalışmaktadır. Her şeye yetişen bu “süper anne” modelinin gerçekliği tartışması bir yana,

takipçi kitesinde bıraktığı izlenim ve hissiyat, üzerinde düşünülmesi ve konuşulması gereken en önemli noktadır. Halk arasında “insta anne” diye de nitelendirilen kadınların paylaşımlarını bir süre takip edince rahatlıkla “Evdeki işleri yapan bir yardımcı olmadan bunların hepsini yetiştirebilmek mümkün değil.” kanaatine varılabilir. Nitekim blogger annelerden biriyle yakın ilişkileri olan bir arkadaşım, söz konusu kişinin evinde daimi bir yardımcısı ve temizlik işlerini yapan ayrı bir ekibin olduğu bilgisini paylaştı benimle. Tabii sosyal medyadaki kişisel sayfalarında veya paylaşımlarında bu gerçekliğe yer verilmiyor.

Yansıtılan bu içerikler karşısında takipçi kitle içinde birbirinden farklı birkaç tutum gelişebilir. Bir kesim, bu anneleri rol model kabul edip, paylaştığı etkinlikleri kendisi de yapmaya çalışıp kendini geliştirdiğini düşünebilir. Buna mukabil “Ben neden böyle bir anne olamıyorum.” diye hayıflanıp yetersizlik hissine kapılanlar da olabilir. Elindeki herhangi bir ekrandan bu içerikleri izleyen, belki orada sunulan kimliklere, rollere, yaşam biçimine özenen ama bu arada kendi çocuklarını, ailesini, evini, işini özetle kendi gerçek hayatını ıskalayan bir kesimin olduğunu da rahatlıkla söyleyebiliriz. Ekranda veya sanal âlemdeki değil; mahallesinde, sokağında, iş yerinde, evinde, akrabaları arasında yani gerçek hayattaki annenin, gerçek rollerini



ve sorumluluklarını ya da başka bir ifadeyle kendi gerçekliğini ihmal etmesi belki de en çok “dijital yerliler” diye nitelendirilen bir neslin mensubu olan çocuklarını etkilemektedir. “Doğuştan dijital” bir nesil olan günümüzün çocukları, zaten her alan ve anlamda gerçek ve gündelik yaşamdan çok dijital ve sanal dünyayla muhatap olmaktadır. Blogger annelerini gıptayla takip eden ve oradaki ailenin her yaşantısına şahit olan bir anne, ekran başında geçirilen vaktin günlük hayattan çalmasının da etkisiyle kendi çocuklarına gündelik yaşam pratikleri ve becerileri kazandırmakla ilgili bir mesai ayıramazken onlarla canlı, sıcak ve yakın ilişkiler kurma fırsatını da kaçırmaktadır.

Sanal dünyada sunulan örnek anne veya ailelerin, çay saatini izleme, servis takımlarının markasını öğrenme iştiyakı, kendi çocuklarına çay demlemeyi öğretmenin, çocukların gündelik işlerde aile fertleriyle yardımlaşmasını sağlayacak bir yuva ortamı oluşturma gayretinin önüne geçmektedir. Bu durumda zaten dijital dünyanın içine doğmuş olan çocuklar ve gençler bütünüyle oraya dalmakta, gerçek yaşamdan ve gerçeklik algısından uzaklaşmaktadır.

Hakiki/gerçek yaşamın sanala kurban edilmesini ya da sanal karşısında mağlup olmasını istemiyorsak, hepimizi bekleyen bir dizi sorumluluk var. Öncelikle



Blogger annelerini gıptayla takip eden bir anne, ekran başında geçirilen vaktin günlük hayattan çalmasının da etkisiyle kendi çocuklarına gündelik yaşam pratikleri ve becerileri kazandırmakla ilgili bir mesai ayıramazken onlarla canlı, sıcak ve yakın ilişkiler kurma fırsatını da kaçırmaktadır.

“Bilgi, üretenindir.” mottosunu aklımızdan çıkarmamalıyız. Bu minvalde gerek geleneksel görsel ve işitsel medya organları olan televizyon, sinema ve radyo için gerekse sosyal medya ve dijital platformlar için alternatif içerikler üretebilecek bir zihinsel yaklaşımla hareket etmeli ve bu alanlara yatırım yapmalıyız. Altyapı ve teknolojik yatırımlardan daha önemlisi bu sahalar için nitelikli eleman yetiştirmektir, bunun yolu da eğitimidir. Din, kültür ve değer eğitiminin beşiği olan aile, burada ilk ve en önemli basamağı oluşturur. Ailenin büyükleri, anne babalar olarak bizler, evlatlarımızı

“bilgiyi üreten olma” vizyonu ile yetiştirmeye çalışmalıyız. Birçok temel alışkanlık, davranış ve tutumun ailede kazanıldığı bilinciyle hareket ederek çocuklarımızın medya ve sosyal medyada izleyecekleri içeriklerle ilgili hem bizzat kendimiz örnek olmalı hem de onlara neye ne kadar mesai ayırması gerektiği bilincini kazandırmalıyız. Sanal ya da kurgu süper kahramanlar, idoller, fenomenlere alternatif olarak tarihî şahsiyetlerden ve günümüzdeki güzel örneklerden ilham alan hakiki/gerçek rol modellerin hayatlarını tanıtan, onlara özendirilen program ve yayınları ilgili mercilerden talep etmeli, bu hususta toplumsal bir farkındalık ve kamuoyu oluşturmalıyız. Her şeyin metalaştığı, aile ve mahrem hayatın da sergilenen bir oyun hâline geldiği sanal ve dijital ortamlara sürekli maruz kalan çocukların zihinsel gelişiminin bunlardan olumsuz yönde etkilendiğine dair pek çok araştırma bulgusu olduğunu biliyoruz. Bu noktada, evlatlarımıza küçük yaşlardan itibaren okuma alışkanlığı kazandırmaya çalışmalıyız ki Kur’an-ı Kerim’in ilk emri “oku” nun gereğini yerine getirip, hayatı, hakikati, âlemi, kutsal kitabı, insanı kemale götüren her türlü bilgiyi ve hikmeti, en önemlisi Allah’ın “eşref-i mahlukat” olarak yarattığı insanı, “insanlığı” okuyabilsinler. Hakiki ve hakikatli bir aile olmanın yolu buradan geçer.

HZ NUH: MERHAMETLİ VE SORUMLULUK SAHİBİ BİR BABA

Dr. Abdülkadir ERKUT
DİYK Uzmanı

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ
ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْرِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ
مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ

“Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nuh, gemiden uzakta bulunan oğluna, 'Yavrucuğum! (Sen de) bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma!' diye seslendi.”

(Hûd, 11/42)

Hız. Nuh, Kur'an'da peygamberlik özelliği yanında bir baba olarak da tasvir edilmektedir. Uzun süre hakkı tebliğ ettiği kavminin onun çağrısını reddetmesi üzerine kendisine bir gemi yapması emredilmişti. Nihayet vakit geldiğinde ilahi emir gereği hayvanlardan birer çifti, iman edenleri ve aile fertlerini gemiye bindirdi. Ancak Hız. Nuh'un eşi ve bir oğlu kendisine iman etmemiş, gemiye de binmemişlerdi. Gökten yağmur boşalmaya, yerden sular yükselmeye başladığında Hız. Nuh ve oğlu arasında şöyle

bir konuşma geçtiği Kur'an'da ifade edilir: “Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nuh, gemiden uzakta bulunan oğluna, 'Yavrucuğum! (Sen de) bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma!' diye seslendi.” (Hûd, 11/42)

Hız. Nuh ve oğlu arasında geçen konuşma henüz sular tam yükselmeden, aralarındaki bağlantı kopmadan meydana gelmişti. Yeryüzü süratle su ile dolmaya, şiddetli rüzgârla dağlar gibi dalgalar meydana gelmeye başlayınca

bu dalgalardan biri oğlunu kendisinden alıverdi.

Hız. Nuh'un oğluna yönelik tavrından, onun merhametli ve sorumluluk sahibi bir baba olduğu anlaşılmaktadır. Bu tavır en başta oğluna “yavrucuğum” diye hitap edişinde görülmektedir. Oğlu, onun bu şefkatli hitabına aynı üslupla karşılık vermeyecek, “Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım.” demekle yetinecektir. Hız. Nuh, oğlunu hem dünyanın tufanında boğulmaktan, hem de ukbanın ebedî azabına gark olmaktan

kurtarmak için canhıraş bir şekilde mücadele etmektedir. “..kâfirlerle beraber olma!” sözü, ne din ne de mekân bakımından onlarla birlikte olmaması için gösterdiği çaba ve şefkatinin ifadesidir. (Bikâî, Nazmü'd-Dürer, 9/288)

Oğlu ise gemiye binmeyi değil suların yuttuğu dağa sığınmayı tercih etti. Dalgalar onu kendisinden ayırmış olsa da oğlu hâlâ yaşıyor olabilirdi. Acaba dalgalar onu gemiye yaklaştırabilir, böylece oğlu hayata dönebilir miydi? Nuh (a.s.), ciğerparesine kıyamadı, “Ya Rabbi, oğlum ailemendendir.” diyerek kurtulmasını talep edecek oldu. Ancak “O, senin ailenden değildir.” (Hûd, 11/42-46) ilahi ikazını işitti. Allah Teâlâ, oğlunun, kurtarmayı vadettiği aile fertlerinden biri olmadığını; çünkü onun inkâr ederek kötü bir iş yaptığını bildirdi. Zira inkâr söz konusu olduğunda babalık bağının ona bir faydası olmayacaktı. Hz. Nuh, bunun üzerine doğru olduğunu bilmediği bir şeyi istemekten Allah'a sığındı. Hemen hatasını anlayıp Rabb'inin mağfiret ve rahmetine sığındı.

Evlatları ile olan münasebetlerinde merhametli ve sorumluluk sahibi baba tavrı, diğer peygamberlerin hayatlarında da görülebilmektedir. Hz. İbrahim oğlu İsmail'e, Hz. Yakup oğlu Yusuf'a, Lokman da oğluna aynı hitap tarzı ile “yavrucuğum” diyerek sözlerine başlamaktadırlar. Diğer taraftan

peygamberler, evlatlarının hak ve hakikat yolunda hayat sürmeleri konusunda büyük çaba göstermektedirler. Hem Hz. İbrahim hem de Hz. Yakub, oğullarına İslam'ın özü olan tevhide bağlı bir hayat yaşamalarını emretmektedirler. (Bakara, 2/132-133) Hz. Lokman, oğlundan, şirkten sakınmasını, anne babasına iyi davranmasını, iyiliği emredip kötülüğe karşı durmasını, sabırlı olmasını, gurur, kibir gibi olumsuz hasletlerden kaçınmasını istemektedir. (Lokmân, 31/13-19) Şüphesiz bir çocuk/genç kendisine nasihat edilip durulmasından hoşlanmaz. Babanın görevi de sürekli nasihat etmek değildir. Ancak evladın, bu hayat yolunda kendisine yol gösterecek bilgilere ihtiyacı olduğu da muhakkaktır. O hâlde yaşa, anlayış seviyesine, ruh hâline ve ortama bağlı olarak nasihat edilmesi gerekir. Bu takdirde varoluşun anlamını bildirmek, temel değerlerini hatırlatmak, kendi yolunu bulma konusunda ona rehberlik etmek de babanın görevidir. Bütün bunlar ise sorumluluğunu müdrik dirayet sahibi bir babanın yapabileceği şeylerdir.

Bir çocuğun maddi ve manevi gelişimi açısından babanın çok önemli bir yerinin olduğu malumdur. Baba, kendisinden beklenen bu görevi, sorumluluk sahibi olduğunun bilinciyle ve merhamet duygusuyla yerine getirmelidir. Hz. Nuh da evladı ile ilgili olarak sorumluluk duygusunu merhametle harmanlayan bir babadır.

Bununla birlikte o, merhamet duygusunun da bir sınırının olduğunu kabul etmiştir. Bütün çaba ve gayretini sarf ettikten sonra ilahi takdire razı olmuştur. Evladına istediği gibi şekil vermeye muktedir olduğu zannına kapılmamıştır. Nihayetinde o çocuğun sahibi değildir; sadece bir emanetçidir. Bu, Rabb'inden apaçık bir delil üzere olan ve O'nun katından kendisine bir rahmet bahşedilmiş kutlu nebi Nuh'un (Hûd, 11/28) çağlar ötesi örnekliğidir.

Hz. Nuh, oğlunu hem dünyanın tufanında boğulmaktan, hem de ukbanın ebedî azabına gark olmaktan kurtarmak için canhıraş bir şekilde mücadele etmektedir. “..kâfirlerle beraber olma!” sözü, ne din ne de mekân bakımından onlarla birlikte olmaması için gösterdiği çaba ve şefkatinin ifadesidir.

BEDEN NİMETİNİN ŞÜKRÜ

Dr. Öğr. Üyesi Şule Yüksel UYSAL

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: "كُلُّ سُلاَمَى عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ، يُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ يُجَامِلُهُ
[عَلَيْهَا] أَوْ يَرْفَعُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ وَكُلُّ خَطْوَةٍ
يَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ، وَدَلُّ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ."

Ebu Hüreyre'den (r.a.) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Vücuttaki bütün eklemler için her gün sadaka vermek gerekir. Bineğine binmek isteyen kişiye yardım etmek veya eşyasını bineğine yüklemek sadakadır. Güzel söz ve namaza giderken atılan her adım sadakadır. Yol göstermek sadakadır."

(Buhari, Cihad, 72)

Doğan her yeni gün yeni bir imkân demektir. Ömrün Yüce Allah'ın rızasına uygun olarak şekillenebilmesi, bu imkânları onun istediği gibi kullanmakla mümkündür. Ancak her yeni imkân beraberinde kula yeni sorumluluklar yükler. Güneşin, düzeni değişmeden yeniden doğması, uykunun sonlanıp bedenin sağlıklı güne başlaması kulluk sorumluluğunun devamını gerektirir. Beden nimetinin şükürü ise gerçekçi bir gözle bakınca imkânsızdır. Gören bir göze, işiten bir kulağa, düzenli atan bir kalbe ya da sağlıklı bir zihne paha biçilemez.

Sağlık, kaybetmediğimiz sürece varlığının ne büyük bir nimet olduğunun farkında olamadığımız, kıymetini hakkıyla takdir edemediğimiz bir lütuftur. Bu sebeple sevgili Peygamberimiz "İki nimet vardır ki insanların çoğu bu nimetleri kullanma konusunda aldanmıştır; bunlar sağlık ve boş zamandır." (Buhari, Rikâk, 1) buyurur. Bu sözleriyle o, sağlık içinde ulaşılan her yeni günün yeni bir şükürü gerektirdiğine işaret etmektedir. Şükürün yolları ise birden fazladır. Mümin, Allah'ın verdiği birbirinden farklı onca nimete yalnızca dili ile şükredemeyeceğinin bilincindedir. Yüce Yaradan, kullarına nasıl çeşitli nimetler bahşediyorsa kullarından da beklentisi bu yöndedir. Kişi, sahip olduğu imkânlar doğrultusunda şükürünü kendisine, insanlara ya da

diğer canlılara faydalı olarak göstermelidir. Şükürün yollarından biri sadakadır ancak sadakanın tek yolu maddi bağış değildir. Bu gerçeği sadakanın mal varlığı ile doğrudan ilişkili olduğunu düşünen sahabeye Hz. Peygamber öğretmiştir. Bir gün o, "Her Müslüman'ın sadaka vermesi gerekir." buyurunca bu sözü duyanlar şaşkınlıkla "(Sadaka verecek mal) bulamayana ne dersin?" demişlerdir. Allah Resulü, "Eliyle (emek verir) çalışır. Hem kendisi faydalanır hem de sadaka verir." buyurdu. Sahabe tekrar, "Ya buna gücü yetmezse ne dersin?" diye sorunca "İhtiyaç sahibi, darda kalmış ve mazlum kimselere yardımcı olur." Sahabe tekrar, "Ya buna gücü yetmezse ne dersin?" diye sorunca Resûlullah, "İyiliği veya hayrı ister." buyurdu. "Bunu da yapmazsa ne dersin?" diye dördüncü kez sorunca, "Kötülükten uzak durur. Bu da bir sadakadır." (Müslim, Zekât, 55) buyurdular. Hz. Peygamber ve ashabi arasında geçen bu diyalog, her mümin için sadaka imkânı vermekte, herkese gücüne göre farklı alternatifler sunmaktadır. Onun bu sohbette sunduğu alternatiflerden başka sadakanın çeşitleri olarak bize gösterdiği pek çok yol vardır. Kişinin kendi ailesinin geçimini sağlaması, misafirlerine ikramda bulunması, insan ya da hayvan gibi canlıların da meyvelerinden ve

gölgesinden faydalanabileceği bir ağaç dikmesi, kötülüğü engellemeye çalışıp iyilikleri tavsiye etmesi, din kardeşine selam vermesi, güler yüz göstermesi, engelli bireylere yardım etmesi, insanlara zarar veren bir şeyi yoldan kaldırması gibi iyi davranışlar bu yollardan bazılarıdır. (Buhari, Cihad, 72, 128; Edeb, 33; Müslim, Zekât, 68)

Hz. Peygamber'in öğretilerine göre sadakanın kapsamı, muhtaçlara yapılacak ekonomik değeri olan bir bağışla sınırlı değildir. Çünkü ekonomik bağış yapmak her zaman her Müslüman için mümkün olamayabilir. Bunun aksine sadaka, Allah'ın rızasını kazanmayı sağlayacak her türlü

Yüce Yaradan,
kullarına nasıl
çeşitli nimetler
bahşediyorsa
kullarından da
beklentisi bu
yöndedir. Kişi, sahip
olduğu imkânlar
doğrultusunda
şükürünü kendisine,
insanlara ya da
diğer canlılara
faydalı olarak
göstermelidir.

güzel sözü ve eylemi kapsar. Böylece sadakanın tanımını samimiyet ve dürüstlük temeline dayanan her tür söz ve davranış olarak belirlemek mümkün olacaktır. Buna göre; bir müminin günlük hayatında özveri ve yardım duygusu ile ortaya koyduğu, başkasına faydası olan her tür iş sadaka olarak anlaşılmalı; mümin, her gün, en azından bedeninin şükürü olarak gücü yettiğince faydalı olmaya gayret etmelidir. Zira Resûlullah (s.a.s.) "Her iyilik/güzel iş bir sadakadır." (Buhari, Edeb, 33) buyurmuştur.

Sorumluluklarını yerine getirmek, yaptığı işi sağlam ve özenle yapmak, sorumluluğu olmadığı hâlde bir işin ucundan tutmak, müminlerin dertleriyle dertlenip onlara çözüm aramak, en azından dua yoluyla desteklemek, güç ölçüsünde ekonomik bağışta bulunmak, trafik kurallarına uymak, komşuluk ilişkilerinde duyarlı ve affedici olmak, toplumu rahatsız etmeme bilincine ulaşmak, dar ya da geniş çerçeveli ilişkilerde ihsan ile davranmak sadaka olarak nitelenebilecek davranışlardan bazı örneklerdir. Ancak sadaka hiçbir zaman Hz. Peygamber'in saydığı alternatiflerle ya da akla gelecek benzer örneklerle sınırlı değildir. Zira Yüce Yaradan, her insan için hayırlı işler yapmak ve kendisinin rızasını kazanmak üzere birbirinden farklı imkânlar sunmuştur.

Bİ' BİLGİ

Asya Kaplan Sivrisineği

Güneydoğu Asya'ya özgü, gövdesinde ve bacaklarında bulunan beyaz renkli şeritlerle diğer türlerden ayırt edilebilen, kan emici bir sivrisinek türüdür. Özellikle son yıllarda ulaşım imkânlarının gelişmesi sonucu başta Avrupa olmak üzere diğer Batı ülkelerine doğru yayılım göstermiştir. Asya kaplan sivrisineği ısırığı sonucunda bazı ciddi enfeksiyonlara neden olan virüsler, kan dolaşımına karışarak insanda hastalığa neden olur. Bu virüsler arasında dang ateşi virüsü, Batı Nil virüsü, sarıhumma virüsü, zika virüsü ve chikungunya virüsü yer alır. Hayvanlarda ve insanlarda hastalığa neden olabilen bu parazitler, kanlı öksürük, göğüs ağrısı, ateş ve akciğerde sıvı toplanması gibi belirtilere yol açar. Özellikle akciğer hasarının görüldüğü durumlarda, hastalık ölümcül olabilir.

Bu sivrisinek türünden bulaşan enfeksiyonların henüz kesin ve etkin bir tedavisi veya aşısı bulunmamaktadır. Genellikle belirtilerin hafifletilmesine yönelik bir tedavi planı uygulanır. Sadece sarıhumma virüsüne karşı aşı geliştirildiği söylenebilir. Bu nedenle bahsedilen hastalıklarla mücadelede en etkili yöntem, bu sineğin ısırığından korunmaktır.

(<https://www.medicana.com.tr>)

Mide Neden Yanar?

Mide yanması, midede ve yemek borusunda hissedilen yanma şikâyetidir. Yanma, yemek yedikten sonra, akşam olduğunda, uzanıldığında veya eğilince daha da kötüleşir. Bunun yanında ağızda acı veya asidik tat hissedilebilir.

Mide yanması, mide asidinin yemek borusuna geri kaçması sonucu meydana gelir. Bu, yemek borusunun tahriş olmasına ve yanmaya neden olur. Normalde mide asidi, mide içeriğini sindirmeye yardımcı olur ve midenin iç yüzeyini koruyan bir mukus tabakası tarafından muhafaza edilir. Ancak bazı durumlarda, bu mukus tabakası zayıflayabilir veya mide içeriği yemek borusuna kaçabilir. Bu, yemek borusunun tahriş olmasına ve yanmaya neden olur. Mide yanmasına neden olabilen faktörler arasında aşırı yemek yeme, baharatlı veya yağlı yiyeceklerin tüketimi, aşırı alkol veya kafein alımı, obezite, hamilelik, sigara içme, stres ve bazı ilaçlar sayılabilir. (<https://www.medicalpark.com.tr>)



Bİ' KELİME

Formaldehit

Formaldehit, oda sıcaklığında hızla gaz hâline geçebilen, yanabilen, suda çok iyi çözünen, rensiz, keskin kokulu, düşük molekül ağırlıklı zehirli bir gazdır. Endüstriyel alanda kontrplak, sunta, yalıtım malzemeleri, boya ve plastik malzemelerin yapımında, tekstil endüstrisinde, halı, mobilya, duvar kaplamalarında ve ev temizlik ürünlerinde, biyolojik örneklerin saklanması, mumyacılıkta, diş hekimliğinde kaplamaların yapısında ve bazı ilaçlarda da koruyucu madde olarak kullanılır. Mutfak tezgâhlarından ortama sürekli bir formaldehit salınımı söz konusu olabilir. Yine benzer şekilde mutfak dolapları, yer döşemeleri, duvar kâğıtları hep benzer riskleri içerir. Diş macunu, ıslak mendil ve daha birçok kozmetik üründe bulunması oldukça çarpıcı bir durumdur. Bunlar dışında; katalitik ve gaz yağı sobaları, oda spreyleri, deodorantlar, döşeme cilaları, mobilya boyaları ile her gün, her yerde hatta evimizde bile bizi gizli gizli zehirlemeye devam eder. Sigara ile her pakette ortalama olarak 0.38 mg kadar formaldehit alınmaktadır. Yapılan deneysel araştırmalarla formaldehitin, solunum, sinir, sindirim, üreme sistemi gibi birçok sistem üzerinde zararlı etkiler gösterdiği ortaya konmuştur.



Bİ' ALINTI



Bize içimizden seslenen, doğru yolu yürümemizi öğreten vicdanın sesidir. Biz ona uymasını bilirsek vicdan hiçbir zaman yanılmaz, yanıltmaz. Bunun için onun sesini iyi dinlemesini bilmeliyiz. Ancak kendi vicdanlarının sesine kulaklarını tıkayanlar her türlü ahlaksızlığı yapabilirler ve böylelikle akıllarının gösterdiği yoldan uzaklaşmış olurlar.

Biz Gençlere Dair 2,
Nurettin Topçu



RAMAZAN VE KULLUK BİLİNCİ

■ HÜLYA TEKİN ÇAKIR
Kur'an Kursu Öğreticisi

"Ramazan geldi; aşk ve iman padişahının sancağı erişti. Artık maddi yiyeceklerden elini çek. Çünkü göklerden mânevi rızık geldi ve can sofrası kuruldu."

(Mevlana Celaleddin-i Rumî)

Ramazan kelimesi sözlükte birçok manaya işaret ediyor. Onlardan biri de “yaz sonunda ve güz mevsiminin başlarında yağıp yeryüzünü tozdan temizleyen yağmur” anlamına geliyor. Yere düşen rahmet yeryüzünü nasıl kirlerinden arındırıyor ise ramazan ayı da müminleri günahlarından ve manevi kirlerinden pak edip ebedî hayatta mağfiretine vesile oluyor.

Ramazan, Kur’an’ı Kerim’de adı geçen tek aydır. İslam dininin beş temel esasından biri olan oruç, bu ay içinde tutulur. Kur’an-ı Kerim’de, “(O sayılı günler), insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur’an’ın kendisinde indirildiği ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa onu oruçla geçirsin.” (Bakara, 2/185) buyrulur. Kur’an, insanlığa rehber ve hidayet kaynağıdır. İnsanlara dünya ve ahirette nasıl mutlu olacaklarını ayrıntılarıyla tarif eder.

Ahiret, canlılar için yolun sonu, başka bir hayatın başlangıcına gözleri açmak demektir. Günlük dilde, “öbür dünya” olarak nitelendirdiğimiz ahiret için Kur’an, “el-yevmül-âhir (öteki/son gün)” ifadesini kullanır. Ahiret hayatı, İslam’ın iman hakikatlerinden biridir.

Kur’an’ın pek çok ayetinde Allah Teâlâ dünya hayatının geçiciliğini vurgulayıp ahiret hayatını övmüştür. (Ra’d, 13/26) Dünya hayatının geçiciliğinin vurgulanmasının

sebebi ise insanoğlunun dünyaya gereğinden fazla ilgi gösterip aşırı değer vermesi ve sonunda ahireti unutmamasıdır. Yoksa imtihan yeri olarak yaratılan geçici hayatın bizzat kendisi kötü değildir. Rabb’imiz dünyanın fâni, ahiretin ise ebedî olduğunu kullarına hatırlatır. Dünyanın geçici zevklerine kanmamamızı ve daha hayırlı ahiret mutluluğunu yakalamamızı tembih eder. “Fakat sizler dünya hayatını tercih ediyorsunuz, oysa ahiret, daha hayırlı ve süreklidir.” (A’lâ, 87/16-17) Bununla birlikte Kur’an dünya hayatını terk etmemeyi zira ahiretin dünyadaki amellerle kazanılacağını ifade etmektedir. “Allah’ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma.” (Kasas, 28/77)

Ramazan ayı ahiret bilincinin oluşmasında ve ibadet noktasında katkı sağlarken kulluk bilincini de pekiştirir. Kuşkusuz ramazan, birçok güzellikleri bir arada yaşatan bir aydır. “Eğer kullar, ramazanın faziletlerini bilselerdi, bütün senenin ramazan olmasını temenni ederlerdi.” (Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid*, c. III, sf. 141)

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı.” (Bakara, 2/183) Tatbikinde fark olmak ile Cenab-ı Hak, evvelki ümmetlere olduğu gibi Hz. Muhammed (s.a.s.) ümmetine oruç ibadetini farz kılmuştur.

Oruç tutan Allah’ın emrine itaat ederek Allah’a karşı tevazunun zirvesini bedenine ve ruhuna yaşatmış olur. Oruç, bitmek bilmez nefsanî arzular karşısında insana mukavemet ve sabır sunar. Âdemoğlu, sahurdan imsak vaktine kadar yeme-içme ve nefsanî tutkuyla bağımlısı olduğu her şeyden sabrederek uzak durmayı başarır.

Kişi, orucunu bedenine yerine getirirken oruç kalkanıyla yalan, gıybet, kötü söz, haset, aldatma gibi insanın manevî gelişimine engel olan davranışları da bertaraf etmeye çalışır. Nitekim Rabb’imiz, “Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir.” (Zümer, 39/10) buyurmuştur. Muhakkak ki oruç insanın ahlakını güzelleştirirken ahiret için de kazançlı çıkmasına vesile olur. Kutsî hadislerde oruç ibadetine teşvikler vardır. Yüce Allah “Oruç benim içindir. Onun mükâfatını ben vereceğim.” (Buhari, Savm, 2) buyurmuştur. Müminler ahiret yurtları olan cennete varınca sekiz kapıyla karşılaşılır. (Buhari, Bed’ül-halk, 9) Oruç tutanlardan olan kimse ise Reyân kapısından çağrılır. (Nesai, Sıyâm, 43)

Oruç ibadeti ahiret azığının en kârlı meyvesidir. Çünkü ramazan ayı ahiret hazırlığının en yoğun olduğu mevsimdir. Ramazan cennet kapılarının ardına kadar açık, cehennem kapılarının ise kapalı olduğu, şeytanların zincire vurulduğu bir zaman dilimidir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), oruç tutan Müslüman’ın hem

dünya hem ahiret sevincini şu sözlerle ifade eder: “Müminin iki sevinci vardır: Birisi iftar vaktinde orucunu açtığı andaki sevinci, diğeri Rabb’ine kavuştuğu zaman orucunun (mükâfatından kaynaklanan) sevincidir. (Buhari, Savm, 9)

Yüce Rabb’imiz Kur’an-ı Kerim’de bize ahiretin bir mükâfat ve ceza yeri olduğunu, dünyada yaptığımız her şeyin mutlaka karşılık bulacağına işaret ederek şöyle buyuruyor. “Kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir.” (Zilzâl, 99/7-8) Şüphesiz ahirette karşılık verilmeye layık en önemli iyiliklerden biri de infak ibadetidir. Ramazan ayında Müslümanlar, zekât, fitre, sadaka ve hayırları bolca ifa ederek Allah’ın rızasının gözetmeye çalışır. Zira ramazan, kaçırılmayacak müstesna bir kulluk mevsimi zamanıdır. Ramazan, insanı üç katmandan (beden, zihin ve ruh) besleyen bir aydır. Kulluğunun şuurundaki bir kimse, infakın gayesini, ferdî ve içtimai faydalarını kavramış ve kendi amacını ona göre tayin etmiştir.

Kur’an’da namazdan sonra en çok emredilen ibadetlerden bir diğeri de zekâttır. Dinin zenginlik ölçüsünü haiz Müslümanlar bu ibadetin bereketinden, sevabından daha fazla istifade etmek için genelde ramazan ayında zekâtlarını verirler. Fakir ile zengin arasında gönül köprüleri kuran zekât ibadeti

toplumsal barışın ve ahiret kurtuluşunun en büyük muştusudur. Zekât, malın bereketini artırır. Zekâtını veren Müslüman, iç huzurunu doyusya yaşar. Zekâtı alan ihtiyaç sahibinin de tedirgin olmasının ve bir keder duymasının önüne şu mübarek ifade geçmektedir: “Mallarında (yardım) isteyen ve (iffetinden dolayı isteyemeyip) mahrum olanlar için bir hak vardır.” (Zâriyât, 51/19) İslam âlimleri de zekâtı tarif ederken bu ayetin rehberliğinde “Zekât, zenginin malındaki fakirin hakkıdır.” demişlerdir.

İnfakın ramazan ayına has olanı sadaka-i fitirdir. Sadaka-i fitir âdeta hayatta kalma, ramazana ulaşma vergisidir. Dinen zengin sayılan Müslüman’ın bir günlük yiyeceğini veya bedelini ihtiyaç sahibi kardeşiyle paylaşmasını ifade eder. Her ne kadar zengin Müslüman’ın yerine getirmesi gereken bir ibadet ise de günümüzde özellikle ülkemizde fitre verme imkânı olan her Müslüman severek bu ibadeti yerine getirmek ister. Bu tablo gösteriyor ki ahirete iyilik ve sevap adına hazırlık yapmak isteyen Müslümanlar, kendilerine zorunlu olmasa da ramazanın bereketinden, Rahman’ın mağfiretinden, Peygamberimizin şefaatinde istifade etmek için birbirleriyle yarış hâlinde dirler. Mümin, bu dünyada kazandıklarının asıl sahibinin âlemlerin Rabb’i olan Allah (c.c.) olduğunun bilincindedir. Paylaştığı her şeyin bir garibanın derdine merhem olduğunun, aynı zamanda bu iyiliklerin ahirette

kendisine döneceğinin farkındadır. Müslüman, hem bu dünya için en çok da öbür dünya için çalışan kişidir. İşte ramazan, öbür dünyanın asıl kalıcı bir vatan olduğunu bizlere hatırlatır, bu bilinci zihinlerde inşa eder.

İnfak deyince aklımıza bir de sadaka vermek gelir. İnfak, Ramazan’da Müslümanların diğer aylara nazaran sevabından daha fazla istifade etmek için özen gösterdiği bir ibadettir. Nafile bir ibadet olarak telakki ettiğimiz sadaka asıl itibarıyla Cenab-ı Hakk’a sadakatin bir sembolüdür. Özüne, sözüne sadık olan Müslüman’ın sadakatle yerine getirdiği bir ibadettir. Ramazan boyunca ve ramazan dışında da az da olsa sadaka vermeyi

”

Ramazan ayı ahiret hazırlığının en yoğun olduğu mevsimdir. Ramazan cennet kapılarının ardına kadar açık, cehennem kapılarının ise kapalı olduğu, şeytanların zincire vurulduğu bir zaman dilimidir.

”



âdet hâline getirmek önem arz ediyor. Sadaka, maddi bir şeyleri feda etmek olabildiği gibi imkânlar dâhilinde yapılan her helal harcamanın hatta güzel bir sözün bile sadaka yerine geçeceği Peygamber Efendimiz (s.a.s.) tarafından müjdelenmiştir. “İki kişinin arasında adaletle hükmetmek, hayvanına binmek isteyen yahut eşyasını hayvana yüklemek isteyen bir kimseye yardım etmek, bu kapsamda değerlendirilebilecek birer sadakadır. Güzel söz bir sadakadır. Namaza giderken atılan her bir adım sadakadır. Yoldan eziyet verici şeyleri gidermek bir sadakadır.” (Müslim, Zekât, 56). Peygamber Efendimiz, ramazan ayında daha fazla sadaka vermeye özen

göstermiştir. Gönüller arasında köprü kuran sadaka hususunda daima Müslümanlara örnek olmuştur.

Ramazan, Kur’an ayıdır. Müminler bu ayda Peygamberimizin sünnetini yerine getirmek için kimi camilerimizde kimi evlerde okunan mukabelelere katılmaya büyük önem verirler. Kur’an okumasını bilenler mukabeleyi takip eder bilmeyenler de okunan Kur’an’a kulak verip huzura kavuşurlar. Özellikle bu ayda indirilen hatimler vardır. Bu çabaların hepsi “el-yevmü’l-âhir (öteki/son gün)”de Kur’an’ın şefaatine nail olmak içindir. Kur’an ayı ramazan bu aşkı ve şevki canlı tutmak için bulunmaz bir mekteptir.

Rahman’ın biz kullarına ikramı olan ramazan, ahirette kazançlı çıkmamız için salih amellere kapılar açar. Orucu, mukabelesi, hatimleri, teravihi, sahurunu, iftarı, ikramı, zekâtı, sadakası, fitresi, fidyesi ile toplumun her kesiminde, evde, çarşıda, pazarda farklı bir atmosferde olduğumuzu bize hissettirir. Rabb’im sayılı günlerimizi niyazlarımız ile bereketlendirsin.

“Alnımız secdede bulsun bizi her lâhza ezan

Ve hazin ömrümüzün her günü olsun Ramazan.

Zikrimiz Arşı geçip fecre kadar yükselsin

Maveralardan ümit ettiğimiz ses gelsin.”

Faruk Nafiz Çamlıbel

EN SIK YAPILAN İLETİŞİM HATALARI

■ Cihan ULUÇ
Psikolog



İletişimden murat edilen, anlamak ve anlaşılmasıdır. Anlaşılma, mühim manevi ihtiyaçlarımızdan biridir. Yaşamın ilk yıllarından itibaren ilişkiye ve bağ kurmaya ihtiyaç duyarız. Fıtratımız, ilişki kurmaya ve iletişime döndürür. Fakat bazen işler istediğimiz gibi gitmez. Söylediğimizle anlaşıldığımız arasında fark olabilir. Bazen de ne söylediğimizden çok nasıl söylediğimiz daha önemli hâle gelir. "Usulsüz vusul olmaz." sözü hiç boşuna değildir. İletişimde usul, iletilmek istenen mesajın doğru yerde, doğru zamanda ve doğru bir şekilde karşı tarafa gönderilmesidir. Yakın ilişkilerde sağlıklı iletişimin tesis edilmesi, evlilik içinde karşılaşılan problemlere ve olumsuz yaşam olaylarına karşı aileleri dirençli kılar. Bu aile içinde doğan çocukların sağlıklı duygusal gelişimine hizmet eder. Kısaca, aile huzurunun temeli dinleyen, anlayan ve kendini güvenli bir biçimde ifade edebilen bireylerden geçer.

En Sık Rastlanan İletişim Hataları

Bazı iletişim hataları, belirgin şekilde toplumun genelince kabul edilen ve fark edilen hatalar olurken bazıları ise hiç de farkında olmadan hatta "Olması gereken bu zaten." genel kabulü ile ilişkilerde kendini tekrar etmeye devam eder. Şimdi bu iletişim hataları nelerdir, onlara kısaca göz gezdirelim.

Etiketlemek: Bazen etiketlerle düşünürüz. Bu etiketler, karşımızdakini anlamak adına işimizi kolaylaştırıyor gibi görünür. Hızlıca bir hüküm veririz ve böylece o mesele hakkında artık düşünmemize gerek kalmaz. Fakat çoğunlukla bu etiketler, karşı tarafı gerçek anlamda anlayamamamıza neden olabilir. Belki de hiç alakası olmayan söylem ve davranışlarını bu etikete göre yorumlamamızı sağlar. Örneğin; eşinizi annesine bağımlı biri olarak etiketlediniz. Artık onun annesiyle son derece meşru olan ilişkisel durumlarını, onunla sohbetini, kafasına bir şey takıldığında onun görüşüne başvurması gibi doğal olabilecek hâlleri bu etikete göre yorumlamanız muhtemeldir.

Eleştirel Bir Dil Kullanmak: Eleştirel ve yargılayıcı dil kullanmak, en sık rastlanılan iletişim hatalarındandır. Çiftler birbirlerine yakınmalarını iletebilirler fakat bunu bir usul çerçevesinde yapmak gerekir. Eleştiri, kişinin şahsiyetini hedef aldığı anda oldukça yıkıcı bir hâle dönüşür. Eleştiri ve yakınma ancak kişinin davranışına yapıldığında bir değişim ihtimali doğar. Aksi hâlde şahsiyetimiz hedef alındığında ilk tepkimiz kendimizi korumak ve sonrasında savunma pozisyonundan çıkarak saldırıya geçmektir. Savunmaların ve saldırının olduğu yerde sıhhatli bir iletişimden söz etmek mümkün değildir. Eleştiri ve yakınma kişinin davranışına olabilir. Bir kişiye

söylenen "Sorumusuz birisin." ile "Sorumusuz bir davranış sergiledin." cümleleri arasında dağlar kadar fark vardır. İlkinde kişinin şahsiyetini, ikincisinde davranışını hedef alırız. Hepimizin zaman zaman sorumsuzca davrandığı anlar olur. İkinci kullanılan dil, hak verirsiniz ki değişimi oluşturmak adına daha etkilidir.

Sürekli Savunma Hâlinde

Olmak: Yakın ilişkilerde iletişimi dinamitleyen tutumlardan biri de sürekli savunma hâlinde olmaktır. Bu tutumda, devamlı kendini savunmak, üste çıkmak ve "Ama bir sor hele neden yaptım?" şeklinde bahaneler üretildiğini görürüz. Karşı taraf kendini anlaşılma hissediyor. Ayrıca sorun bende değil, sende mesajını iletmiş oluruz.

Duvar Örmek: İkili iletişimi engelleyen hatalardan biri de duvar örmektir. Duvar örmek; susmak, konuşmamak, duygularını ifade etmemek şeklinde tezahür edebilir. Duvar örmek bazen tartışmaktan daha yararlı bile olabilir. Karşı tarafta önemsizlik, yok sayılma gibi duyguları harekete geçirebilir.

Alay ve Küçümseme: İletişimi zedeleyen tavırlardır. Maalesef bu sarkastik tutum, toplumsal olarak sevgimizi ve ilgimizi iletmenin bir yöntemi olarak da görülebiliyor. Buna, çocuklarla alay etmeden iletişim kuramayan ebeveyn ya da alay ederek iletişim kurmayı alışkanlık hâline getirmiş bir eş örnek olarak verilebilir.

Temcit Pilavı Sendromu/

Geçmiş Getirmek: Bazen geçmişte yaşanmış sorunların etkisi altında kalırız ve o problemi aşmamız için bir süre gerekir. Dolayısıyla tartışmalarda o anki sorundan koparak geçmişte yaşanmış bir kusuru, kırgınlığı dile getirmek güncel problemlerin layıkıyla konuşulamayıp halledilememesine yol açar.

Akıl/Niyet Okuma: Yine sıkça rastlanan ve ilişkiyi derinden yaralayan bir iletişim tutumu da akıl ve niyet okumadır. Bilgi akışı yetersiz olduğunda taraflar birbirlerinin davranışlarını, jest ve mimiklerini ya da söylemlerini bağlamından kopararak yorumlamaya başlarlar. Bu, ilişki açısından oldukça tehlikelidir ve tarafları gerçeklik zemininden uzaklaştırır. Ayrıca akıl okumaya maruz kalan taraf için de söylemediği ve ifade etmediği şeylerin anlaşılması can sıkıcıdır. "Hayır öyle demedim.", "Hayır öyle hissetmedim." şeklinde sürekli kendini düzeltmeye çalışır.

Burada iki tür varsayım vardır: Birincisi, eşinin niyetini bildiğinizi varsayarınız: "Şimdi çiçek alıp geldin ama ben biliyorum seni, sen akşam halı sahaya gitmek için bunu aldın." İkincisi ise duygularını ve düşüncelerini bildiğinizi varsayarınız: "Artık benden hoşlanmadığın için eve geç geliyorsun, çocuklara bakmak istemediğin için ek mesaiye kalıyorsun." gibi.

Ne şekilde yapılırsa yapılsın, bu yorumlar maruz kalan tarafta boğulma hissi oluşturur ve kendisini ifade edememiş, taciz ve işgal edilmiş hisseder. Bu varsayım hatasını geride bırakmayı bilmeliyiz. Kimsenin düşüncelerini, duygularını o söylemediği müddetçe bilemeyiz. Temel ilkemiz bu olmalıdır.

Uzun Konuşmak ve Kelimelere

Boğmak: Kısa ve net olmayan konuşmalar, karşı tarafta kafa karışıklığı oluşturabilir. O yüzden meselemizi olabildiğince kısa ve net cümlelerle karşı tarafa ifade etmek, anlaşılma ihtimalini artıracaktır.

Genellemeler Yapmak:

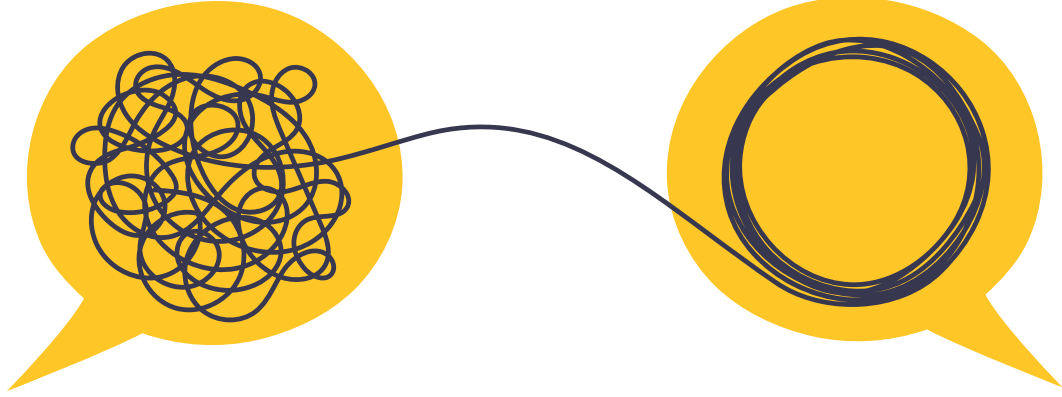
"Çocuklar konusunda hiç yardımcı olmuyorsun, her şeyin annene benziyor, hep böyle

bencilsin, sadece ve sadece kendini düşünüyorsun, beni hiç yemeğe çıkarmıyorsun..." Bunlar birer genelleme örnekleri. Cümlelerde "hep", "hiç", "ancak", "her zaman" gibi ifadeler kullanmamaya özen göstermeliyiz. Bunlar, karşı tarafta bir haksızlığa uğramışlık hissi oluşturabilir.

İşi Yokuşa Sürmek: Yakın ilişkiler içerisinde yanlış ifadeler, hatalı davranışlar ve iletişim hataları hiç arzu etmesek de yaşanabilir. Mühim olan, bunlardan gereken öğrenmeyi sağlamak ve tekrar etmemesi için gayret göstermektir. Yine iletişimi engelleyen tutumlardan biri de meseleleri çözümsüzlüğe ve umutsuzluğa bırakmaktır. Örneğin; eşinden ev işlerinden destek isteyen fakat aradığını bulamayan bir hanımefendi ev işlerine yardım etmeye başlayan eşine "Şimdi bir şeyler yapıyorsun ama bunları yıllar önce yapmalıydın, ah ah!" şeklinde söylenmesi buna örnek gösterilebilir. Burada evet yıllar önce yapmamış olmamanın bir mahcubiyeti olabilir fakat hâlihazırda yapmaya çalışan birisi vardır. Bir davranışın tekrarı isteniyorsa davranış yapan takdir edilmelidir.

Haklılık Hastalığı: Sürekli tüm meselelerde kendini haklı görmek ve sadece meseleleri "Haklı mıyım, haksız mıyım?" şeklinde değerlendirmektir. Eğer kişi haklıysa geri kalanların pek bir önemi yok gibidir. "Evliliğimiz boyunca tek bir kavgayı bile ben başlatmadım,

Çocukların anne/ baba, anne/babanın çocuk, eşlerden birinin diğerinin annesi/babası rolünde davranışlar sergilediği durumlar eş rolünü baskılar ve eksik bırakır. Eşimizin ne annesi ne babası ne öğretmeni ne de akıl hocasıyız.



ne oluyorsa senin duygusal iniş çıkışların yüzünden oluyor." gibi şekilde tezahürleri olabilir. Burada eksik olan şey problem hakkında sorumluluk almamaktır.

Sergilenen Davranışın Sorumluluğunu Almamak:

"Ben aslında çok sakin bir adamım ama beni sen delirtiyorsun, senin yüzünden çılgına döndüm, senin yüzünden başarısız oldum vs..." Duygularımızın ve onlara yaptıklarımızın sorumlusu biziz. Eşimizin bir sözüne öfkelenebiliriz ama o öfke ile telefonu kırmak bizim tercihimizdir ve sorumluluğumuzdadır. "Senin yüzünden telefonu kırdım." şeklinde tepki vermek hem davranışınız hakkında sorumluluk almamaktır hem de davranışlarınızın sorumluluğunu karşı tarafa verdiğinizi gösteren bir işaret olabilir. Davranışımızın sorumluluğunu aldığımızda bu davranışla ilgili bir şey yapma ihtimali belirir, kendimizle ilgili gücü yine elimize aldığımızı

hissederiz. Bu da yetişkin davranışları sergilememize yardımcı olur.

Eşlerden Birinin Anne/Baba/ Terapist veya Öğretmen Rolüne Girmesi:

Evlilik ve yakın aile ilişkilerinde en zorlayıcı durumları ortaya çıkaran önemli dinamiklerden biri rol karmaşasına dayalı hatalı davranışlardır. Çocukların anne/baba, anne/babanın çocuk, eşlerden birinin diğerinin annesi/babası rolünde davranışlar sergilediği durumlar eş rolünü baskılar ve eksik bırakır. Eşimizin ne annesi ne babası ne öğretmeni ne de akıl hocasıyız. Eşimiz sadece eşimizdir, biz de onun sadece eşiyiz. Elbette ki çiftler birbirlerinden bir şeyler öğrenebilirler, fikir danışabilirler ya da şefkat ve korunma bekleyebilirler ama bunu bir sınır çerçevesinde yapıyor olmak önemlidir. Ayrıca bu farklı roller eşler arasında bir hiyerarşi oluşturabilir ve çiftler arasındaki denklik dengesini bozabilir.

Çözüm Bulmaya Çalışmak:

Bazen derdimizi, tasamızı, kaygılarımızı ikinci bir göze ve kulağa sadece paylaşma ihtiyacı hissederiz. Böyle zamanlarda ilk ve en önemli ihtiyacımız görülmek ve duyulmaktır. İyi ve sabırlı dinleyici olmak, karşımızdaki kişiye alan açmak onun için o anda yapabileceğimiz en iyi şeylerden biridir. Genelgeçer bir ilke olarak da muhatabımız talep etmediği müddetçe çözüm önerisinde bulunmamak daha isabetli olabilir.

Yukarıda bir dizi iletişim hatasından bahsetmeye gayret ettik ve bu hususta farkındalık oluşturmaya çalıştık. Görüldüğü üzere kimi zaman hassas, değişime ve gelişime açık olmamız, hem kendimizi hem de karşı tarafı bilmeye anlamaya dönük bir yanımızın olması gerekiyor. İlişkilerin bazen karmaşık doğası olabilir. Problemleri çözdükçe ruhsal anlamda bir büyüme hissederiz. Etrafımızla daha doyumlu ve uyumlu ilişkiler kurarız ki bu da yaşamla ilişkimizi doğrudan etkiler.

ÇOCUK VE MEDYA

■ **Kübra TAŞKIRAN**
Uzman Psikolog

Günümüzden yüz yıl kadar önce, radyo yayıncılığının başlaması ve ardından televizyon ekranlarının evlere girmesiyle birlikte insan hayatı eskiye dönmek üzere değişti. O zamana kadar eğlence ve bilgi alma ihtiyaçlarını bu seviyede bir arada karşılayabilen, her yaşta ve her kesimden insana hitap eden, en önemlisi de dört duvar arasına sığabilen başka bir seçenek mevcut değildi.

İçerikleri insanlara ev ortamının konforunda ulaştırabilen bu mecraların sadece yetişkinleri hedeflemesi elbette düşünülemezdi. Dolayısıyla hem radyoda hem de televizyonda çocuklara yönelik yayınların başlaması çok zaman almadı. Ancak ilk yıllarda yayımlanan çocuk içerikleri ufak tefek eğitici öğeler içerseler de çoğunlukla şeker, çikolata, kahvaltılık gevrek gibi ürün reklamlarını çocuklara ulaştırma amacına hizmet ediyordu. Bu durum dünyanın çeşitli yerlerindeki kamu yayıncılarının, medyanın bir kitle eğitim aracı olabileceğini fark etmeleriyle birlikte değişti. Böylece eğitim başta olmak üzere fayda gözetmeksizin

çocukların çeşitli ihtiyaçlarını, ilgi duyduğu ve sevdiği şeyleri yayıncılığa aktarma süreci başlamış oldu.

Yüzyılı aşan tarihi boyunca çocuk medyası, ticari kaygılar ve eğitim gibi ulvi hedefler arasında gidip gelirken bugün ise sıklıkla tehlikelerle dolu bir mayın tarlasına dönüştü.

Elbette bu algıya sebep olan endişeler yersiz değil. Pedagojik yönden doğru planlanmayan, evrensel değerlerin ya da kültürel hassasiyetlerin gözetilmediği hatta doğrudan art niyetle hazırlanmış çocuk içeriklerinin yaygınlığı günden güne artmaktadır. Bunların yanında zararsız ve hatta faydalı sayılabilecek içerikler de ekran süresi ve hareketsiz yaşam tarzı gibi olumsuz konu başlıkları eşliğinde karşımıza çıkıyor. Tüm bu riskler karşısında ebeveynler de doğal olarak çocuklarını korumak için çeşitli yollar arıyorlar. Bu amaçla yayıncı platformlara yönelik kısıtlamalar, içerik türüne yönelik kurallar ve ekran süresi kontrolü gibi birçok yöntem başvuruluyor. Ancak kalkan işlevi gören yöntemler kısa vadede elzem olmalarına rağmen, uzun vadede işlerlik ve sürdürülebilirlik açısından yetersiz kalıyor. Bu da bizlere sorunun kaynağını keşfedip çözümü orada aramamız gerektiğini hatırlatmaktadır.

Gerçek şu ki çocukların temel ihtiyaçları X, Y, Z diye isimlendirilen nesiller bir yana, çağlar arasında dahi değişiklik göstermemiştir. Bu ihtiyaçlar beslenme ve uyku gibi temel

Çocuklarımızı zararlı içeriklerden korumak için çeşitli mecralarda kolaylıkla erişilebilen sonsuz sayıda içerik olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak vereceğimiz mücadeleyi doğru planlamalı, enerjimizi anlık koruma tedbirlerinden ziyade uzun vadeli yapıcı çözümlere odaklamalıyız.

fiziksel gereksinimlerden sevgi, ilgi, oyun, sosyalleşme gibi sosyal-duygusal ihtiyaçlara kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Kelime anlamı itibarı ile “aracı” demek olan medya, fiziksel alanda kısıtlı etki imkânına sahip olsa da çocukların sosyal-duygusal ihtiyaç ve beklentilerine hitap etmek üzere profesyoneller tarafından hazırlanan içerikleri çocuklarımıza ulaştırmaktadır. Örneğin hayatı lokalden genele keşfeden, dolayısıyla tüm dünyası temelde evi ve ailesi demek olan küçük çocuklar; aileleriyle vakit geçirmeyi sevdikleri gibi başta “anne”, “baba” kelimeleri olmak üzere aile bireylerinin isimlerini telaffuz etmeyi veya duymayı dahi sever hatta buna ihtiyaç duyarlar. Hâl böyle olunca, “mommy finger-daddy finger” (anne parmak-baba parmak) veya “mommy shark-daddy shark” (anne köpek balığı-baba köpek balığı) gibi sözler içeren şarkılar, tüm dünya çocuklarının gönlünü kolaylıkla fethedebilmektedir. Bu masum örnekte de görüldüğü gibi medya içeriklerinde çocukları cezbeden hemen her ögenin gerçek hayatta bir karşılığı olduğunu, çocukların bir ihtiyacına işaretle dikkat çekmeyi başardığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla çocukları medyanın olası zararlarından korumak için belirli kullanım kurallarının yanında, onların ihtiyaç ve isteklerini ekran dışında karşılamaya özen göstermeli; beklemedikleri ilgi, sevgi, etkinlik, eğlence, arkadaşlık ve oyun imkânlarını sunmaya

çalışmalıyız. Çocukların medya içeriklerine olması gerekenden daha fazla rağbet göstermelerinin önüne ancak bu şekilde geçebiliriz.

Tüm bunlarla beraber, çocuk medyası içeriklerinin bütünüyle kötü veya zararlı olduğu yanılığısına da düşmemeliyiz. Çocuk uzmanları tarafından iyi niyetle hazırlanan bazı içeriklerin çocukların kimi ihtiyaçlarına karşılık verdiği, zaman zaman çocuklara ve hatta anne babalara rehberlik ettiği de görülmektedir. Örneğin, çocuklara sosyal-duygusal gelişimleri açısından yol arkadaşı olduğu yapan, duygularını tanımalarına, yeni hayat deneyimleriyle baş etmelerine yardım eden içerikler olduğu gibi ebeveynlerin “Çocuğuma zorlandığı bir konuda nasıl yardımcı olabilirim, onunla nasıl oyun oynayabilirim?” gibi sorularını yanıtlayan, aile hayatını güzelleştirip güçlendirmeye yardım eden çocuk içerikleri de mevcuttur. Böyle değerli yapımların aileler tarafından takip edilmesi ve yayıncı kuruluşlar tarafından desteklenmesi varlıklarını sürdürmeleri ve doğru örnek teşkil ederek sayıca çoğalmaları açısından büyük önem arz etmektedir.

Sonuç olarak çocuk medyasıyla ilgili tüm haklı endişelerin yanı sıra, doğru



içeriklerin çocuklarımızın gelişimine olumlu katkılar sağlayabileceğini unutmamalıyız. Çocuklarımızı zararlı içeriklerden korumak için çeşitli mecralarda kolaylıkla erişilebilen sonsuz sayıda içerik olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak vereceğimiz mücadeleyi doğru planlamalı, enerjimizi anlık koruma tedbirlerinden ziyade uzun vadeli yapıcı çözümlere odaklamalıyız. Bunu yapmak için de çocuklarımızın fiziksel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını anlamaya çalışmalı; onlara gerçek hayatta doyurucu deneyimler ve bunun yanında nitelikli medya içerikleri sunmalıyız. Böylece ebeveynler, içerik üreticileri ve yayıncılar olarak el birliği içinde çocuklarımızı hem koruyabilir hem de onların sağlıklı gelişimine destek olabiliriz.

EŞYANIN HAKİKATI

■ Sema BAYAR

Eşyalar hakikatli vaizlermiş. Bunu hayatımın son demlerinde öğrendim. Eşyanın zamana direnen hikâyesine kulak verdiğimde insandan daha uzun süre yaşayan tabloların, kitapların arasında iliştilen notların, dolaplarda unutulmuş kim bilir hangi zamandan kalma süslü kutuların sesini dinlediğimde...

Zaman cömert ama dağınıktır. Önümüze ansızın bir hediye ile çıkar. Bize hiç beklemediğimiz anda bilgelik sunar, onun vaadi tecrübedir. Ve kaç yaşına gelerseniz gelin, zamandan, insandan, eşyadan öğreneceğiniz şeyler vardır.

Hayatımı dişimle tırnağımla kurdum. Genç yaşta hayat yoldaşını yitirmiş, bir evladını, gözünden bile sakındığı kızını ele güne muhtaç olmadan büyütme için canhıraş emek vermiş bir kadındım. Kendimi bildim bileli çalıştım. Mesainin yorgunluğu gün geldi eve taşıdı. Üzerimdeki paltoyu vestiyere astığım gibi iş hayatının

kirini pasını bırakamadım ardımda. Yorgun bir kadın yorgun bir anne ediyormuş. Bunu hayatın zorlu şartlarında mücadele ederken öğrendim. Küçük kızım Nermin okul hayatı boyunca boynundaki anahtarla benden önce girdi eve. Anneciğini kimi zaman pencere önünde kimi zaman kıvrıldığı kanepede bekledi. Her akşam o çipil çipil gözler hasretle baktı yüzüme. Uzun uzun bütün gün neler yaptığını anlatırken bütün benliğimle onu dinlemeye çalışır fakat yorgunluktan sohbetin ucunu kaçırdım. O zaman da siteyli sözler dizilirdi arka arkaya. Sonra anneciğine kıyamaz, bir buse ile gönlümü alırdı.

Okulun ilk günü onu sınıfına bıraktıktan sonra diğer anneler gibi oryantasyon saatleri boyunca bahçede beklemedim ben, her karne günü yanında olmadım. Gezilerinde, sınıf pikniklerinde sıcak poğaçalara, keklere sarmaladım anne sevgimi de diğer anneler gibi kızımın gönlümce ip atlayıp top oynayamadım. Allah

var hiç yüksünmedi kızım hâlinden. Büyüdükçe bir başına mücadele veren bir kadının yaşadıklarını daha iyi anladı. Yine de yarım hikâyemiz. İkimiz için de eksik kalan bir şeyler vardı. Hafta sonlarını elimizden geldiğince değerlendirir, çarşı pazara birlikte çıkar, haftalık temizliği bile eğlenceye dönüştürürdük. Paramızı idareli harcar, birlikte hayaller kurardık. Anne kız baş başa kaldığımız o dar vakitleri hakkıyla değerlendirmeye çalışırdık.

Üniversiteye hazırlanırken ona yeteri kadar destek olamamanın ızdırabını çektim. Gününü gecesine katıp tıp fakültesini kazanmak için didinirken kahvaltısı o uyanmadan hazır olsun, ikindi atıştırmalıkları ve sıcak çayını ben ikram edeyim, meyveleri elimle soyup odasına kadar götürüyem istiyordum. Nermin'im sorumluluk sahibi bir çocuktuk, benim dert ettiğim bu şeylerde gözü yoktu bilirdim. Aksine o, benim yükümü hafifletmek için elinden geleni yapar, ev işleriyle de fazladan yorulmamam için çaba sarf ederdi. Ama anne yüreği işte. İnsan evladı için hep daha iyisini ister.

Nermin hiç üzmedi beni. Başarılı bir okul hayatı oldu. Arkadaşları ve öğretmenleri tarafından sevildi. Önce güzel bir lise kazandı sevgili kızım, ardından ilk denemesinde o çok istediği tıp fakültesine yerleşti. Bir başka şehirde bir başka çatı altında yaşayacaktı artık. İçim buruk, yüreğim



neşe doluydu. Nasıl oluyor? İnsan nasıl da aynı anda hem hüzün hem sevinç duyabiliyor? Bunu kızımı yurduna yerleştirip evimde ilk yalnız gecemi geçirirken öğrendim. Yıllar peş peşe aktı. Bitmez dediğim altı yıl, özlem dolu kış geceleri, birlikte geçirilen yaz akşamları bir bir geçip gitti. Yaz tatili yaklaşırken haftalar öncesinden heyecanlanır, planlar yapardım. Bütün kış izin kullanmaz, yıllık izinlerimi kızımın gelişine saklardım. Sonra hüzünlü vedalar, tren garları ve hasret dolu kucaklaşmalar...

Mezuniyet gününü hiç unutmam. Diplomasını aldığımda sahneden gururla yüzüme bakıyor, o bakışla işte bu bizim hikâyemiz diyordu. Belki eksik, belki yarım ama bizim... Mezun olmuştu artık, Nermin'im yuvamıza dönmüştü. Fakat zaman yeni ayrılıklara gebeydi. Bir yandan TUS'a hazırlanırken bir yandan da atamasını bekliyordu. Şirin bir Ege şehrine çıktı tayini. Büyük şehrin hengâmesini ardında bırakacaktı Nermin. Bu defa bir başka hüzün doluştu yüreğime. Sanki bu evin hikâyesi bitmişti bizim için. Artık bu çatı altında bir araya gelemeyeceğimizi hissediyordum.

O yaz hayatımız bambaşka bir noktaya evrildi. Kızımın birlikte hazırlık yapıyor, gideceği o sevimli şehri bilgisayar ekranlarından tanımaya çalışıyorduk. Ona söylememiştim ama yıllardır çalışıp didinmekten, iş hayatının anneliğimi

zedelemesinden epey yorulmuş, devletin de verdiği imkânı kullanarak emekliliğimi istemiştim. Şimdi tek iş evrakların yetişmesiydi. Bir yandan kendi işlerimi takip ediyordum bir yandan da sevgili Nermin'imle ilgileniyordum. Bir hafta sonu erkenden kızımın atamasının yapıldığı şehre gittik. Hızlıca mütevazı bir otele yerleşip çalışacağı yeri gördük. Esnafla tanıştık ve ev aramaya başladık.

Ev baktığımız mahalle pek sıcak, pek samimi geldi. Büyük şehirden gelen doktor hanıma yardımcı olmak için ellerinden geleni yaptılar. Hızlıca birkaç ev bulup gösterdiler. Bir tanesi eşyalıydı üstelik. Eşyalı bir ev kiralamak aklımıza yattı. Hemen görmeye gittik. İki artı bir, giriş katta sevimli bir ev. Çok hoş bir de balkonu var. Ev sahibiyile anlaşılıp döndük. Her şey yoluna giriyordu işte. Ertesi hafta benim de emeklilik sürecim sonuçlandı. Öncesinde kalan izinlerimi kullanacak keyfimce kızımı yeni evine yerleştirecek ardından da kim bilir ben de onun bu zor yılında yanına taşınıp Nermin'ime destek olacaktım.

Yaz ortası kızımı yeni evine taşıdık. İlk başta dikkatimizi çekmeyen detaylar kendini göstermeye başladı. Taşındığımız ev sadece eşyalı bir ev değildi. Ben önceleri şehre yeni gelen öğrencilere yahut memurlara kiralanan üç beş asli eşyanın yerleştirdiği bir ev sanmıştım. Hâlbuki o, yaşayan bir evdi. Sadece hayatına bir es vermişti. Şimdi

bizimle birlikte nefes alıp vermeye devam edecekti. Evin sahibi bizimle tanışmaya geldiğinde uzun uzun anlattı. Babasını beş yıl önce kaybetmiş, geçen baharda da annesi Sevim Hanım göçmüş bu dünyadan, aslında gönlü pek razı değilmiş anneciğinin evini kiraya vermeye, eş dost girmiş araya, doktor bir kızımız ev bakıyor mahallemizden, hem bir faydan olur, demişler. Daha rahmetlinin kişisel eşyalarını dahi boşaltmamış evden. Hızlıca annesinin öteberisini topladı. Sonra rahmetinin diğer eşyalarına bakıp iç çekti. Siz işinize yarayanları kullanın, yaramaz dediklerinizi dağıtın, diyerek vedalaştı bizimle.

Sıcakkanlı, sevimli, tonton bir kadıymış anneciği. Fotoğrafi salondaki büfede duruyordu hâlâ. Balkondaki kuru çiçekleri saymazsak, sahiplerinin gidişine ilk onlar boynunu bükmüş, ev daha dün cıvıl cıvılmış, Sevim Hanım şu masada misafir ağırlamış, şu köşede kahvesini içmiş gibi. Mutfak dolaplarını düzenlemek için açtığımızda bizi karşılayan evvelki seneden kurulmuş menemenler pek misafirperverdi. Yol yorgunluğunu Sevim Hanım'ın ikramlarını afiyetle yiyip kavanozda kalan o son çayı demleyerek attık. Aylardır bir başına kalan ev kendine gelmiş, eşyalar canlanmıştı. Her odaya ihtimam gösteriyor, dolapları tek tek açıp Sevim Hanım'ın eşyalarına gereken özeni gösteriyorduk. Nevresimler sakız gibiydi, havlular yumuşacık. Kendi

kişisel eşyalarımızı getirmiştik ama Sevim Hanım'ın misafir takımlarına da kıyamadık. Her şeyi elden geçirip fazlalıkları ihtiyaç sahiplerine ulaştırması için bina görevlisine teslim ettik.

Ev neye ihtiyaç duyarsak cömertçe sunuyordu. Sabah kahvaltısı için Sevim Hanım'ın özenle yaptığı reçelleri çıkardım, kilerdeki undan da poğaçaya pişirdim. Çayı demleyip marketten aldığım öteberiyi de koydum masaya. Sevim Hanım büfeden gülümsüyor, işte benim evimde böyle sofralar kurulur, diyordu âdeti. Kızım ile bir güzel kahvaltımızı yaptık. Hızlıca hazırlanmaya koyuldu. Aksilik bu ya, gömleğinin düğmesi kopmuş. Aradık taradık ama bulamadık. Kızım başka bir gömlek giy diyorum, ütüsüzmüş çoğu, hem bir gömlek değilmiş ki mesele, gömleği değişince eteğini de eşarbnı da değiştirecekmış, şimdi baştan hazırlanamazmış. Aklıma dün akşam o uyunken karıştırdığım büfenin alt dolapları geldi. Orada bir dikiş kutusu ilişmişti gözüme. Sevim Hanım eski kadın malum. Muhakkak bir düğme bulunur o dikiş kutusunda, dedim. Dediğim de çıktı. Renk renk düğmelerin arasından uygun sade bir düğme seçip, dikiş iplerinden de

en uygun rengi bulunca bu iş tamamdı. İlahi Sevim Hanım, nasıl da her şeye hazırlıklıydın. Her şeyiyle tastamam bir anne eviydi evin.

Kızımın ilk iş gününde daha bir özendim sofraya. Nereye elimi atsam türlü türlü kurutmalıklar, özenle saklanmış bakliyatlar çıkıyordu. Sevim Hanım'ın hatırasıyla mükellef bir sofraya kurdum akşam için. Onun pasta malzemeleri de pek işime yaradı. Küçük bir sürpriz hazırlamıştım kızıma. Bu akşam ilk iş gününü kutlarken ona pek yakında emekliye ayrılacağımı da söyleyecektim. Bu ev ikimize de iyi gelecekti kuşkusuz. Bütün bu eşyalar bizi hikâyelerine dâhil etmişti. Sevgiyi, muhabbeti yeniden keşfetmiştik. Belki bir başka çatının altındaydık

ama kızım ile bir aradaydık işte. O, TUS'a hazırlanırken geçmişten kalan eksik parçaları tamamlayacaktım ben de. Anneliğin bütün cömertliğini sevgili kızıma verecek; liseye, üniversiteye hazırlanırken ona gösteremediğim desteği elimden geldiğince sunacaktım. İkimiz de eksik hikâyemizi şimdi iki yetişkin kadın olarak tamamlayacaktık. İkimiz de içimizdeki çocuğu avutacak birbirimize sığınacaktık. Eşyalar insanlardan çok yaşıyordu bu dünyada. Gören gözler, işiten kulaklar için her biri hakikatli birer vaizdi. Biz de onların sesine kulak verecek, aslananın güzel anılar biriktirmek, şu fâni dünya hayatında anlamlı olan tek şeyin sıcak bir aile hikâyesi yazmak olduğunu bilerek yaşayacaktık.



BÜYÜK SÖZ SOĞUTUR İNSANIN GÖNLÜNÜ

■ Gülşen ÜNÜVAR

Dinle susan!

Mektubuma başlamadan önce selam eder, selam alırım. Söyle ey gönlünün güzelliği nesline aksetmiş kıymetli evlat; nicedir halin vaktin? Sıhhatini canı gönülden ister, hoş olmanı Cenab-ı Hak'tan dilerim.

Beni soracak olursan; kış! İklimden mi kalbimden mi orasını bilemem ama nicedir üşürüm evlat. Ağaçlar görürüm civarda, ne dalı var ne yaprağı. Kırlar, bayırlar desen neşesi kaçmış, solmuş sararmış. Dünyanın mı tadı yok yoksa benim mi diye sıkça sorar oldum kendime. Hiç mi kış görmedik evlat? Hiç mi üşüyüp donmadık, hiç mi buzları eritip eritip su içmedik, çıplak ayakla karlarda yürüyüp hiç mi damları küremedik? Sevinci o zamanlara, üşümesi bu zamanlara kalmış demek ki ömrün. Demek hayat, ceremeyi sona bırakıyormuş.

Karamsar günüme denk geldi kalem ile kelam. İstemem hiç senin de gönlün kararsın, için

daralsın. Önünde nice hayallere kucak açmış bir ömür bekler seni. Bu ihtiyarın lafına bakıp da karalar bağlamayasın. Sen ki taze söğüt dalı, sen ki ummanların yeni köpüren dalgası, sen ki akşamüzeri henüz belirmiş parlakça yıldız, topraktan yenice baş göstermiş tohum, sürgün vermiş asma, körpe bir fidan, baharın ucuyla açmış ilk çiçek, meyveye durmuş ilk ağaç, başak vermiş ilk buğday, gözlerini en önce açan süt kuzusu... Sana umut etmek yaraşır, hayal kurmak, durmadan koşmak, engelleri aşmak, dengeyi aramak, inanmak, inanmak, inanmak!

Bundan epeyce bir vakit önceydi, çocuk denecek yaşlarda ya vardım ya yoktum. Ulu bir bilge ile kesişti yolum; selamünaleyküm, aleyküm selam. Laf lafı açtı, ulu bilge konuştuğunda benim sana şimdi kurduğum cümlelerin bir benzerini de o sarf etti. Bir kulağımdan girip ötekinden çıkmadı elbet, büyük

sözüne hürmeti ta kundakta öğretirlerdi bize. Dedim ki kendi kendime; *Ne iyi bilgi verdi bilgisi ulu. Bu sözü işine tutup yürü bu yolu.**

Ama en çok koşmak lafı hafızamda yer etmiş olmalı ki ömrüm boyunca hep koştum; en hızlı, en çok, en önde... Ne kadar koşarsam o kadar erken ereceğim sandım dünyanın sırrına. Durduğumda fark etmiştim aslında bir arpa boyu kadar bile yol katedemediğimi. Meğer ben içime koşmayı unutmuşum. Yetişmem gereken yer kalbimmiş meğer. Süslemem gereken, renklerle bayram yerine çevirmem gereken yer uzakta değil de hemen yanı başımdaymış. Taşı taşın üzerine koyup direk gibi dizmek değilmiş denge. Ya da kütüğü kütüğe çatıp içini çul çaputla doldurduğumuz çadır da değilmiş. Denge, içimizdeymiş; var ile yok, aç ile tok, az ile çok...

Nedir bu kıssadan çıkaracağımız ödev diye sorarsan evlat,

derim ki; *İçini beze, dışını sırlayıp boyama.** Çıktığın yolda, özüne giden sapağı sakın ola kaçıрма. Dünyada vereceğin emek daima özüne olsun. Kendini bilmez karnına çalışırken sen gönlüne çalış. Kürk kaftanlara bürünürken gözü aç, sen gönlünü en yumuşak postlara oturt. Göreceksin bak, bu sözleri işine tutup da doğru bildiğin yolda doğruca yürürsen nasıl da feraha erecek için. Mordan yeşile, maviden sarıya, beyazdan kızıla nasıl da coşkuya gark olacak gönlün. Huzura bezenecek ömrün.

Daha önceki mektuplarımda da yazmıştım, yaş kemale erince diyecek lafı çoğalıyor insanın. Belki de bir nevi; ben ettim sen etme, ben yandım sen yanma, ben bilemedim bari sen bil deme şeklimiz bu, biz ihtiyarların siz gençlere. Özümüz dövmez evlat, eksiklerimizi gün yüzüne çıkarmaya, hatalarımızı itiraf etmeye, yanlış anlamışız demeye özümüz dövmez. Belki mektup yazmanın verdiği bir rahatlık belki uzaklarda oluşun belki seni hiç görmeyişim buna sebep; olanı olduğu gibi söylemekte hiç mahsur görmemekte, samimiyetten taviz vermemekteyim.

İnsan ne ederse kendine eder der buralarda âlimler. Ne de doğru söylerler, iyilik de sana döner nihayetinde kötülük de. Güzellik eden güzellik bulur, çirkinliğe meyleden çirkinlikle haşır olur. Bir gün birisi çıkar da derse ki hem geçmişte hem de şimdilerde çokça söylenen bir kafa tutma halidir bu, ben hatasız bir kulum, yoktur benden daha akıllısı. Yine

Taşı taşın üzerine koyup direk gibi dizmek değilmiş denge. Ya da kütüğü kütüğe çatıp içini çul çaputla doldurduğumuz çadır da değilmiş. Denge, içimizdeymiş; var ile yok, aç ile tok, az ile çok...

devrin ulu bilgelerinin sözüyle seslenmek isterim ona; *Büyük söyleme, sıkı tut dilini. Büyük söz soğutur insanın gönlünü.**

Sözün büyüğü, küçüğü olur mu hiç demeyesin, söz vardır karıncaya aş, söz vardır dağları aş. Had bilmeden, görmüşü geçirmiş kale almadan edilmiş her kelim kuytuya tüner. Vakti zamanı gelince çıkıverir saklandığı ininden. Koyar elini beline, çatar kaşlarını, biler dilini de aman vermez muhatabına. İş isten geçti sanma, bir musibet bin nasihatten yeğdir derler bizim buralarda. Dersini alana kimseden gelmez zarar, kelamın çoğundansa azı karar.

Gelelim gönle, gönül soğursa bunun hiç çaresi yoktur evlat! Ağzınla kuş tutsan, ev ev üstüne koyup sırtında taşısan, nice ateşler yakıp betonlar ısıtsan, dereler aşıp ummanlara varsan boş. Deryaları boşaltıp da sevdiceğinin gönlünü almaya gayretli bir genç var idi buralarda. Elinde kazma ile küreği, sabahtan akşama akşamdan sabaha uğraşır dururdu. Gayret elbette takdire şayan bir ameldi fakat yolun kısası yeğdir evlat. Onu öyle görmeye o kadar alıştı ki halk, bir zaman sonra kimse aramaz, sormaz, merak etmez oldu. Derler ki ne deryalar kurudu, ne de o genç sevdiğine kavuştu. Çünkü gönül, deryalar boşalana kadar soğudu da soğudu.

Eh, biz de sözü kararında bırakıp gönlü hoş turalım. Ceddine hürmet, nesline rahmet. Selametle...

*Kutadgu Bilig



EVLİLİKTE SINIRLAR

■ İlknur ÖZHAN

Uzman Aile Danışmanı

Henüz evliliklerinin başında olan bir çift, sıklıkla karşılaştığım bir problem için bana gelmişlerdi. Aile apartmanında oturuyorlardı. Erkeğin ailesi gelinlerini benimsemiş, sevmişti. Akşam işten geldiklerinde yorulmasınlar diye yemeğe çağırıyorlar; çay, muhabbet derken çiftimiz yatma saatinde evlerine gidiyorlardı. Hafta sonları, tatillerde hep birlikte olmak için planlar yapıp onları da dâhil etmek istiyorlardı. Hanımefendi bir akşam da olsa kendi evlerinde yemek yemek istiyordu ama kocası ailesine saygısızlık etmek istemeyip hayır diyemediğinden istemese de gitmek zorunda kalıyordu. Hanımefendi

gitmek istemediğini söylediği zamanlarda ise eşi, isteklerini görmezden gelip zorla gelmesini istiyordu. Bu durum ise sıklıkla kavga etmelerine neden oluyordu.

Aslında her ikisi de kendi ayakları üzerinde durmak isteyen, kendi çekirdek ailesini kurabileceklerini düşünen kişilerdi. Bu durumu evlenmeden önce konuşmuşlar ve bazı kararlar almışlardı ama uygulama konusunda başarısız olmuşlardı. “Ne yapalım?”, “Ne yaparsak ailemiz bunu yapmaktan vazgeçer?” diye sormaya gelmişlerdi. Ailenizde bir sorun yok, onlar gayet normal dediğimde yüzlerindeki ifade üzüntüden şaşkınlığa

dönmüştü. Evet onlar değil, problemli olan; problem, bu çiftin sınır koyamamasından kaynaklanıyordu.

Duygular ile davranışlar arasında denge kurmak oldukça önemlidir. Bu dengeyi farkında olarak ya da olmayarak kurmaya çalışınız ki sağlıklı bir hayat sürdürebilelim. Ancak söz konusu bir evlilik ise bu dengeyi ayarlamak oldukça zor olabiliyor. Öyle ki eşler birbirlerine karşı hissettikleri o yoğun duygularla karşısındakinin sınırlarını kolaylıkla aşabiliyor ve bunu normalmiş gibi görebiliyor. Ancak evliliği olgun ve uzun vadeli hâle getirebilmenin yolu iki tarafın birbirine duyduğu



sevgiyi, karşılıklı nezaket ve sınırlara saygı çerçevesinde öz kontrol de ekleyerek beslemek ile olur.

“Kişisel sınır” bir insanın kendisini diğeriyle olan herhangi bir ilişkiye açma ya da kapama özgürlüğünü yani mahremiyetini ifade eder. Bir başka deyişle sınırlar kendimizi tanımlar. “Ben nerede bitiyorum, bir diğeri nerede başlıyor?”u görmemizi sağlar.

Psikolojik gelişimimizle ilgili birçok konuda olduğu gibi sınırlarla ilgili düşünce ve inançlarımızın temelleri de çocukluk döneminde atılır. Varsayalım, sınırlarımıza, mahremiyetimize önem verilmeyen bir ailede büyüdük;

kardeşimiz izin vermeden eşyalarımızı kullandı, aile içinde özel alanlara saygı duymak diye bir kavram yoktu. Böyle bir ortamda büyümüş olmak bizim sınır koymayı öğrenememiş yetişkine dönüşmemizi kaçınılmaz kılar.

Kişisel sınırlara sahip çıktığımızda kendimize de sahip çıkmış, insanlara bize nasıl davranacaklarını öğretmiş oluruz. Sınırlarımız; katı, gevşek ya da ikisinin arası olabilir ama hiç olmamasından çok daha iyidir. Aksi durumda öfke, tükenmişlik duyguları bize yoldaş olmaya devam eder.

Uzunca bir süredir konuşamayan, hatta kavga

dahi etmeyen bir çifti düşünün. Evliliklerinin üzerinden çok zaman geçmemiş olmasına rağmen kadın anlaşılmadığını düşünüyor. Anlatıyor, anlatıyor ama eşi dönüp yüzüne dahi bakmıyor. Ha duvarla konuşmuş ha eşiyile konuşmuş, hiç farkı yok. Erkek ilgisiz çünkü eşinin bitmek tükenmek bilmeyen taleplerini reddetmekte zorlanıyor, ne istiyorsa yapmaya çalışıyor. Nerdeyse tüm parasını eşini memnun etmek için harcıyor ama mutlu edemiyor, sonunda çareyi konuşmamakta buluyor.

Konumuzla ilgisiz gibi duran bu örnek aslında bir sınır sorunudur. Kişinin “hayır” diyememesi, her istenileni

yapmak için çabalaması bir sınır problemidir. “Hayır” deme kasları felç olduğu için kendisini koruması gerektiğinde sözcükler boğazına dizilir ve kişi konuşamaz.

Hayır diyememek eşler arasında sadece küsme, konuşmama, duvar örme davranışlarına sebep olmaz aynı zamanda öfke patlamaları yapar ki evliliklerdeki en büyük problemlerden biridir. Öfke, aslında sınırlarımızın ihlal edildiğinin işaretidir. Bir ülkenin sınırlarını düşünün. Radar savunma sistemleri var ve her sınır ihlaline teşebbüste ötmeye başlıyor. Öfke de tıpkı radar sistemi gibidir. İncinme, üzülmeye, kontrol edilme, yönetilme gibi tehlikeleri fark edip erken bir uyarı sistemi gibi görev yapar hayatımızda.

Evliliklerde sınır konulamayan yerlerden biri ve belki de en önemlisi köken aile meselesidir.

“Her şey çok güzel başladı demişti erkek danışanım. Gayet güzel geçen isteme töreni, ailelerin anlaşılıyor olması, eşimin aileme, ailemin eşime karşı tutumları beni çok mutlu ediyordu. Ta ki düğüne yakın, evin nerede tutulacağı konusu gündeme gelene kadar. Eşim, evimizin farklı bir yerde ve işine yakın olmasını isterken ailem kendilerine yakın olsun istiyordu. Babamın hastalığı, annemin yalnızlığı sık konuşulur oldu. Benim onlar için ne kadar önemli olduğum, benim için yaptıkları tüm özveriler başıma vurulmaya başlandı. Sonuç

olarak aileme yakın bir ev tuttuk. Çünkü ailem haklıydı ve benim için her şeyi yapmıştı. O gün bugündür eşimle evde kavgalarımız eksik olmadı. Ne eşimi mutlu edebildim ne de ailemi.”

Hayatımızdaki insanlara karşı sınır belirlerken karşılaştığımız en önemli engellerden biridir mecburiyet duygusu. Mecbur kalan kişi, karşısındakine karşı sürekli borçlu hisseder. Bu ikilemden kurtulmak için de sınır çizmekten kaçınır. Nihayetinde eşler arasında bitip tükenmek bilmeyen kavgalar başlar. Kadın için erkek, ailesinin sözünden çıkmayan, güçsüz biri iken erkek için ise kadın, bitmek tükenmek bilmeyen sorunlar çıkaran, çok konuşan, ailesini istemeyen biri hâline geliyor. Oysaki asıl mesele ne güçsüzlük ne de istememe.

Asıl mesele sınır koyamamak, evliliği iki kişiyle değil tüm aile ile birlikte yönetmeye çalışmak.

Tamda bu noktada akıllara şu soru gelebilir: Evlilik dediğimiz şey iki kişinin “ben”den çıkıp “biz” olma hâliyse bir bütünleşmeysen neden evliliklerde kişisel sınırlara ihtiyaç duyulmalıdır?

Diğer ilişkilerimizle kıyasladığımızda “Neden sevdiğimiz insanlara sınır koyalım?” düşüncesi kafa karıştırabilir. “Kişisel sınır yabancından gelecek olumsuz etkilere ve tehlikelere karşı kendimizi korumak anlamına geliyorsa ben kendimi en sevdiğimden mi koruyacağım yani?” diyebilirsiniz. Bunun için sınır kavramını iyi anlamak kafamızdaki soru işaretlerini gidermeye yardımcı olacaktır. Zira en çok evlilik ilişkisinde kişiler kendilerini güvende hissetmeyi, sevmeyi ve saygı duyulmayı beklerler.

Yukarıda bahsettiğimiz büyük alanlar dışında daha minimal alanlarda ama etkisi büyük olan sınır problemleri de vardır. Her ilişkiye ve her insana göre farklılıklar gösterebilir elbette. Ancak bazı alanlar sık tartışılanlar arasındadır ve başka alanlarda problem yaşanmasına da temel oluşturabilirler. Bu alanlardan bir tanesi, özellikle yeni evlenen çiftlerin, her konuda birbirleriyle bilgi paylaşmak istememeleri ve gizliliği önemsiyor olmaları. Buradaki gizlilikten kasıt nedir, ne kadarı özel ne kadarı genel olmalı, konuları öncelikle

Kişinin “hayır” diyememesi, her istenilene yapmak için çabalaması bir sınır problemidir. “Hayır” deme kasları felç olduğu için kendisini koruması gerektiğinde sözcükler boğazına dizilir ve kişi konuşamaz.

konusulmalıdır. Cep telefonu, sosyal medya hesapları ve şifreleri, geçmişiyile ilgili ayrıntılı bilgiler. Hangilerini bilmek, haberdar olmak istedikleri konusunda uzlaşmak sınır ihlalini engeller. Aksi durumda kişi, istediği zaman eşinin telefonunu açıp kurcalayamaz, gece eşi uyuduktan sonra gizlice telefonu alamaz, habersiz sosyal medya hesaplarına girip yönetemez. Bunlar sınır ihlalidir.

Evliliğin hayatı en yakın şekilde paylaşma hatta bütün hayatı birlikte geçirmek amacıyla yapılan sözleşme olduğu düşünülduğünde, normal şartlarda eşlerin birbirlerinden gizli pek az şeylerinin olması gerekir diye düşünülebilir. Buradaki asıl mesele, paylaşım odaklı problemlerden çok güven odaklı problemlere dönüşmeye başlamasıdır. Unutmamak lazım ki güvenin kriteri telefon ya da sosyal medya şifreleri değildir.

Çalışma ve yalnız geçirilmek istenen zamanı belirleyebilmek ve birbirine bunun için uygun ortamı sağlamak da önemli alanlar arasındadır.

Yeni evlenmiş çiftlerde en çok yaşanan sıkıntı, arkadaşlarla vakit geçirme durumudur. “Kaç gün çıkılacak, kaç saat kalınacak, eşe haber verilecek mi, izin almak gerekir mi?” gibi konular eşlerin uzlaşmadıkları ve ciddi şekilde boşanma noktasına getiren bir problem. Eşlerden birinin hobileriyle ilgilenmesi, yalnız zaman geçirmek istemesi diğer

tarafın kendini dışlanmış, yok sayılmış olarak hissetmesine neden oluyor ve ilgi bulabilmek için eşinin sınırlarını ihlal ediyor.

Bir diğer sınır ihlalinin olduğu alan ise ekonomik veya duygusal her türlü karar alma sürecinde çiftlerin birbirine nereye kadar müdahil olacakları konusudur. Özellikle erkeklerin köken ailelerine ekonomik olarak yardım ederken yaşanan sınır ihlalleri sıkıntı oluşturmaktadır.

Evlilikte Sınırlar Nasıl Korunur?

Bu konuda yapılması gereken en önemli şey, eşlerin, isteklerini açık bir dille ifade etmesidir. Böylece iki taraf da konuştukları konular hakkında aynı şeyleri anlayıp anlamadıklarını olumlu bir şekilde değerlendirebilirler.

Kişilerin ihtiyaçları değişen zamana paralel olarak değişecektir. Sınırlar belirlenirken de korunurken de eşlerin değişebilen ihtiyaçları eşit bir şekilde dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla bu konuyla ilgili olarak açık iletişimde olunması ve gerektiğinde sınırların revize edilmesi faydalı olabilir.

Koyduğunuz sınırlar zaman zaman ihlal edilebilir. Böyle durumlarda nasıl bir çözüm üretebileceği önceden

konusulabilir. Diyelim ki yüksek sesle tartışılmamasına yönelik bir karar aldınız ama buna rağmen eşiniz bağırdı. Çözüm olarak tartışmayı durdurup bir müddet mola vermek ya da yürüyüş yapmak planlanabilir. Veya eşlerden biri istemeden de olsa sınırları ihlal ederse eşinin kendisini uyarmasını isteyebilir veya kendi aralarında bir işaret oluşturulabilir.

Eşinizi, ailenizi kıracağınız korkusuyla içinizde biriktirdiğiniz duyguları anlamaya çalışın ve duygularınıza önem verin. Siz duygularınıza saygı göstermezseniz hayatınızdaki diğer insanlar da sizin duygularınıza saygı göstermeyecektir. Örneğin çat kapı evinize gelerek sınırlarınızı ihlal eden misafirinize, “Haber vererek geldiğinizde daha memnun olurum.” demekten çekinmeyin.

SU DÜNYASI

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

Ronnogram. Yani 10 üzeri 24 grama denk gelen ağırlık birimi. Başka bir ifade ile 1.000.000.000.000.000.000.000 gram. Çok büyük değil mi? İşte Dünya'mız bunun 6 katı ağırlığında. Yani 6 ronnogram. Bu ağırlığın çok ama çok büyük bir bölümünü de tabii ki sular meydana getiriyor. Bu ayki konumuz Dünya'nın suları. Karanlık ve derin okyanuslara yelken açacağız. Hazırsanız başlıyoruz?

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Ta ilköğretimde öğretilmişti bu bilgi: Dünya beş farklı katmandan oluşur. Çekirdek, ateş küre, hava küre, taş küre ve su küre. Su küre dünya zemininin yüzde 75'ini kapsar. Bunun ise büyük bölümünü okyanuslar teşkil eder.
- Peki bu %75 neyi ifade eder? Açıklayalım. Yaklaşık olarak orta boy bir yemek masası kadar yani yüzer santim eninde, boyunda ve derinliğinde bir kap düşünün. Bu kabı tamamen su ile doldurduğumuzda bir metreküp su elde ederiz. Ki evlerimizde kullandığımız suların faturalandırılması da aslında bu hesaba dayanır.
- Şimdi sıkı durun. Dünya üzerinde yaklaşık 333 milyon kilometreküp su olduğu tahmin ediliyor. Yani uzunluğu, genişliği ve derinliği bir kilometre olan bir kabı üç yüz otuz milyon kez dolduracak kadar su.

SU ALTINDA NE VAR?

- Şimdi asıl sorumuzun cevabına geldik. Dünya'nın büyük oranını kaplayan suyu ne kadar biliyoruz? Ya da ne kadarını öğrenebildik henüz? Tamamı, yarısı, üçte biri...? Maalesef. Yapılan araştırmalar okyanus tabanlarının şimdiye kadar sadece %20'sinin haritalandırılabilmediğini söylüyor bizlere. Yani suyun altını tam olarak bilemiyoruz bugünlerde bile.
- Bunun başlıca sebeplerinden biri suyun ışık geçirgenliği. Su her ne kadar saydam gibi görünse de ışık ancak belli bir derinliğe kadar ilerleyebiliyor. 200, en fazla 300 metreye kadar inebilen ışık suyun ancak kısıtlı bir bölgesini aydınlatabiliyor. Gerisi ise karanlık.
- Bu karanlık bölgeye ise "abisal alan" deniyor. Abisal alan dünyamızın içinde bambaşka bir dünya âdeta. Henüz nevinin bilemediğimiz balıklar, kendinden ışıklı yani biyoluminesans canlılar ve daha neler neler. Abisal bölgeyi bir başka yazıda daha ayrıntılı inceleyeceğimizi söyleyelim ve sudaki yolcuğumuza devam edelim.

SU DEMİŞKEN...

- O kadar sudan bahsettik. Hâliyle susadık. Haydi o zaman bir bardak su içelim. Her gün de belli bir miktar su içmeyi sakın ihmal etmeyelim. Peki ne kadar içeceğiz? Hesabı basit. Vücut ağırlığınızı otuza bölün, çıkan sayı kadar su için. 60 kg için 2 litre, 75 kg için 2 buçuk.
- Son sorumuzu da bu noktada soralım? Her su içilir mi? Cevap basit aslında. Hayır. Az önce hesabını yaptığımız o 333 milyon km³ suyun yüzde 2,5'lik kısmı tatlı sudur. Bitmedi. Bu tatlı suyun da tamamını içemiyoruz maalesef. İçilebilir su oranı tüm dünyadaki suyun sadece %0,25'ini teşkil ediyor. Bu çok ama çok az bir miktar. Şöyle örneklendirip bu ayki yazımızı bitirelim. Dünya'daki bütün suyu 4 litrelik bir şişeye dolduralım. Bu suyun içilebilir olanı sadece bir, evet rakam ile 1 çorba kaşığı suya tekabül ediyor.
- Suyumuza sahip çıkalım, onu israf etmeyelim, gereksiz su tüketiminden kaçınalım... Dünya bizim biricik evimiz.

TÜLAY GÖKÇİMEN İLE SAVAŞ VE KADIN ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Fotoğraf: www.gzt.com

Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) devrinde kadın, hayatın akışı içinde mescitte, cemaatte, ilimde, sanatta, ticarete ve savaş meydanlarında su taşımadan yaralıların tedavi edilmesine kadar toplum hayatında olması gereken her yerde var olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.s.) kadının varoluşundaki değerle buluşturan uygulamalarından ve kadının sosyal hayatta etkinliğinin topluma sağlamış olduğu faydalardan bahseder misiniz?

Kadının sosyal hayattaki etkinliği topluma naiflik ve incelik katar düşüncesindeyim. Ben özellikle bunu çalışma yaptığımız insani yardım alanında çok fazla deneyimledim. Bir kadın ve bir anne olarak çalışma yaptığımız bölgelerde yaşayan insanların ihtiyaçlarını daha yakından görebilmek nasip oldu. Kendi hayatımızdan, aile ve çocuklarımızın ihtiyaçlarından yola çıkarak karşıımızdaki insanların ihtiyaçlarını belirlemeye çalıştık. Çoğu zaman nokta atışı yaptık ve “Bunu düşüneneğiniz hiç aklımıza gelmemişti.” cümleleri ile karşılaştık. Hanımların bakış açısı bu anlamda daha ayrıntılı oluyor çoğu zaman.

Hayber Gazvesi'ne katılmaya niyetli hanımlar Hz. Peygamber'e gelerek, “Biz yün eğirerek kazandıklarımızla cihada çıktık. Yanımızda yaralılar için ilaçlar var. Etrafa saçılmış okları toplayıp

askerlere verebilir, onlara un çorbası yapabiliriz.” diyerek izin istemişlerdi. Bunun üzerine Resûlullah onlara müsaade etmiş, Hayber fethedildikten sonra erkeklere verdiği gibi bu hanımlara da ganimetten pay vermişti. (Ebu Davud, Cihad, 141)

Bu örnekte olduğu gibi kadınların da her daim yapabilecekleri bir şey olacağı gün gibi aşikârdır. Canlı tanığı olduğumuz soykırım günlerinde kadınların etkin bir şekilde mücadelenin içinde olduğunu da görüyoruz. Kimileri bir yerde toplanarak Gazze için kermesler düzenliyor kimileri toplumu harekete geçirmek için sosyal medyayı kullanıyor kimileri de seminerden konferansa koşturarak ne kadar zor günler geçirdiğimizi ve bu günlerde yapmamız gerekenleri insanlara hatırlatıyorlar. Ben su satarak Afrika'da su kuyusu açtıran onlarca kadın tanıdım. Yaptıkları projelerden kazandıkları ile yüzlerce kişinin göz ameliyatını yaptıran kadınlarla bir araya geldim. Veya uzman olduğu mesleği ümmetin hayrı için yapan yine binlerce kadın var. Hepsinin ortak özelliği daha duygusal ve çoğunun anneliğinden kaynaklanan merhamet hasleti ve daha ayrıntılı düşünmeleri olabilir. Bu sebeple kadının sosyal hayattaki etkinliği çok önemlidir.

Savaşlar, insanların yeryüzündeki varlığından bu yana ülkelerin çeşitli nedenlerle ortaya çıkardıkları

olaylardır. Pek çok acıya sahne olan bu savaşlarda kadının misyonundan ve etkisinden kısaca söz edebilir misiniz?

Ne yazık ki yeryüzündeki savaş, çatışma ve işgallerden en çok kadın ve çocuklar etkileniyor en çok onlar yara alıyor. Gittiğim bölgelerde savaş, çatışmayı yaşamış, bedel ödemiş, evladını ailesini kaybetmiş, cezaevine girmiş, işkence görmüş pek çok kadınla konuştum. Bir kadın olarak onların yanına gitmem, dertlerini paylaşmaya çalışmam, eğer isterlerse yaşadıkları acıları dünyaya duyurabileceğimi söylemem bile onların bir nebze olsun iyi olmalarına vesile olmuştur. Maalesef coğrafyamızın dört bir yanı yerinden edilmiş kadın ve çocuklarla dolu. Nereye, nasıl gideceğini bilmeyen bir gün sonra nerede uyanacağını bilmeden hareket eden ve sadece yaşamak için evinden, toprağından, anılarından ayrılarak yola çıkan kadınlar ötekileştirilmek değil, anlaşılacak istiyor. İkinci, üçüncü sınıf insan muamelesi görmek değil, yaralarının sarılmasını istiyor. Şu an yeryüzünde milyonlarca insan ülkesinde yaşananlar sebebiyle hareket hâlinde. Ve bu hâlde olmayı onlar istemiyor, yani tercih etmedikleri bir şey yaşıyorlar aslında. Yaşadıkları coğrafyada savaş olan bir kadının misyonu öncelikle hayatta kalmak ve çevresini de hayatta tutmaktır. Şu an Gazze'de kendisini, ailesini ve çevresini hayatta tutmaya çalışan binlerce kadın var.

Bu bölgelerin dışında olan kadınların misyonu ise savaş mağdurlarının yaşadıklarını hissederek, empati yaparak onlara ellerinden geldiğince destek olmak, yaralarını sarmak, seslerini duyurmak olmalıdır.

Gazze örneğinde olduğu gibi savaşın en çok mağduru hiç şüphesiz kadınlar ve çocuklar oluyor. Savaş konusunda kadının bilinçlenmesi, dirençli olabilmesi ve korunabilmesi adına ne gibi çalışmalar ve hazırlıklar yapılmalı?

Öncelikle kadınların dünyada neler olup bittiğini bilmesi, bunu içselleştirmesi ve bu yaşananların hep başkasının başına gelecekmiş gibi davranmaması gerekir. Örneğin ben bir anne olarak çocuklarımı her zorluğa karşı ayakta durabilecek şekilde yetiştirmeye gayret ediyorum. Her düşmede onları yerden kaldırmak yerine düştükleri yerden nasıl kalkabileceğini anlatmaya çalışıyorum. Gaybı yalnızca Allah bilir, yarın ne yaşayacağımızı bilemeyiz bu sebeple çocuklarımızı kendimize tam bağımlı yetiştirmemek, onları hayata hazırlamak belki de anne babaların önemli bir görevi olabilir.

Savaş bölgesinde yaşayan kadınların bilinçlenmesi yaşadıkları toplumla ilgili bir şeydir. Örneğin Filistinli bir kadın yaşadığı toplumun gerçeklerini bilir ve hayatını ona göre şekillendirir. Ama yıllar önce Suriye’de ayaklanma ile başlayan sonra bir katliama

dönen savaşta kadınların çoğunun bir savaş bölgesinde nasıl yaşanırb. konularını bilmediğini onlardan öğrendik. Genel itibarıyla bir çerçeve çizmemiz gerekirse dünyada yaşananları baz alarak hayatımıza şekil vermek, kendi yaşadığımız toplumun gerçekliği ile hareket etmek, kendimizi ve ailemizi bunlara göre şekillendirmek gerekir diye düşünüyorum.

Gazze’de şimdi bir soykırım yaşanıyor. Yıllardır mazlum coğrafya insanının haykırışını dile getiren biri olarak bu soykırımı engellemek adına fert ve topluma düşen

Maalesef coğrafyamızın dört bir yanı yerinden edilmiş kadın ve çocuklarla dolu. Nereye, nasıl gideceğini bilmeyen bir gün sonra nerede uyanacağını bilmeden hareket eden ve sadece yaşamak için evinden, toprağından, anılarından ayrılarak yola çıkan kadınlar ötekileştirilmek değil, anlaşılmaq istiyor.

görevler nelerdir? Özellikle toplumun bilinçlenmesi yönündeki bu mücadelede kadınlar nasıl bir misyon üstlenebilir?

Öncelikle dediğiniz gibi bilinç çok önemli. Zaten bölgelere bizzat giderek yaptığımız yayınlarla çektiğimiz belgelerle coğrafyamızda yaşananları insanlara anlatmaya çalışıyoruz. Şahitliklerimizi paylaşarak olanları birinci ağızdan öğrenmelerini sağlamaya çalışıyoruz. İnsanlar bilmediğinin düşmanı oluyor çoğu zaman. Bazen topluca bazen tek tek anlatmak gerekiyor. Bu sebeple genel için hazırladığımız videoları, filmleri çoğu zaman küçük topluluklarla birliktelik oluşturarak konuşmaya çalışıyoruz. Maalesef coğrafyamızın neredeyse her toprağında çok acı şeyler yaşanıyor. Şu an canlı yayınlarla şahit olduğumuz Gazze gibi pek çok coğrafya aslında yıllardır soykırımla kavruluyor, insanlar sistematik olarak yok ediliyor veya asimile ediliyor. İslam’ın yaşadığı bölgelerde insanlar özgür bir hayat için çok bedeller ödemek zorunda kalıyor. Ben kadın bir yönetmen olarak pek çok bölgede özellikle kadınlarla daha rahat iletişim kuruyorum ve onların, yaşadıklarını bana anlatmaları çoğu zaman daha rahat oluyor. Benim de ilk ağızdan duyduğum bilgileri başkalarına özellikle kadınlara anlatmam birliktelikler açısından daha kolay oluyor. Coğrafyamızda gerçekten

inanılmaz şeyler yaşıyor. Bu kadar da olmaz dediğimiz her şey gözümüzün önünde gerçekleşiyor maalesef. Bizler bir kadın, bir anne olarak hak ettiği hayatı yaşayamayan kadınların, annelerin hâlini daha net hissedebiliriz. Bir annenin evladının karnını doyuramadığında neler hissedebileceğini çok derinden biliriz. Ve hislerimizi başkalarına anlatabilir, bunlar olmamış gibi yaşamayabiliriz. Sosyal medya vasıtasıyla öyle şeylere şahit oluyoruz ki artık hiç kimse “Ben bilmiyordum, görmedim, ben bunlardan beriyim.” diyemez. Dünyanın bir köşesinde insanlar haksızlığa uğruyor dahası canları yaniyor, yok ediliyorsa herkese düşen görevler vardır. Buna bir imtihan gözüyle de bakabiliriz. Coğrafyamızın dört bir yanında insanlar haksızlığa uğruyor ve bu yaşananlara bir imtihan gözüyle bakıyorlarsa onların durumunu bilmek, dertlenmek, dua etmek, duyurmak, el uzatmak, onların iyileşmesi için gayret göstermek de bizim sınavımızdır. Hangi konuda çok iyiysek o şekilde mücadelenin bir ucundan tutabiliriz.

Haykırış, Savaşın Çocukları, Suriye Zindanlarında 24 Saat gibi çok sayıda belgesele imza atarak insanlarda sosyal sorumluluk ve insan haklarına yönelik bir bilinç oluşturmaya çalıştınız. “Human Movie Team” ekibi olarak mazlum coğrafyaların sesini dünyaya duyurma amacıyla yapmış olduğunuz gönüllü

çalışmalar ve projelerinizden bahsedebilir misiniz?

Human Movie Team yani İnsan Film Ekibi, kamuoyundaki yanlış mülteci algısından şikâyet eden, dünyada yaşanan savaş, çatışma ve işgallerde insanların başına gelenleri dünyaya duyurmak isteyen kısaca başka bir dünyanın mümkün olduğuna inanan gençlerle bir araya gelerek kurduğumuz bir medya platformudur. Dünyada yaşanan hak ihlallerini yine dünya insanına, topluluklara, bir şey yapabilme gücü olanlara iki dilde yaptıkları multimedya içerikleri ile anlatmaya çalışıyor Human Movie Team. Tamamen gönüllü bir ekipten oluşuyor fakat dışarıdan bakıldığında bir yayın prensibi olan, belirli bir kaliteye ulaşan, sanki arkasında yüzlerce çalışan varmış gibi üretim yapan bir platform hâline geldi çok şükür. Hazırladıkları videolar, infografikler, belgeseller dışında sahada da aktif çalışma yapıyor bu ekip. Örneğin dört yıl üst üste Suriye kamplarında yaşayan kız çocuklarıyla “Saçlara Örgü Yüreklere Kardeşlik” projesini yaparak on binden fazla kız çocuğuna ulaşmıştır. Deprem bölgesinde gerçekleştirdiği “40 Yıllık Hatırı Var” ve “Hatıran Yeter” projeleri ile de depremden etkilenen insanları bir nebze rahatlatmaya çalışmıştır. Şimdilerde ise 7 Ekim’den bu yana kesintisiz Gazze paylaşımları yaparak ürettikleri içeriklerle yaşananları dünyaya iki dilde anlatmaktadır.

ÖZ GEÇMİŞ

Tülay Gökçimen, 1981 yılında İstanbul’da doğdu. 2001 yılında Kanal 7 televizyonunda yapım-yönetim asistanı olarak televizyonculuk hayatına başladı. İlk belgeseli *Camın Ateşle Dansı* oldu. Filistinli mültecilerin hayatlarını anlatan *Bitmeyen Gün; Sürgün;* M. Celaleddin Ökten’in hayatını anlatan *Bir Neslin Ardındaki Meçhul Kahraman* Mahmud Celaleddin Ökten; Suriyeli kadınların yaşadığı acıları anlatan *Haykırış* ve Şam Cezaevi’nde yaşanan hak ihlallerini anlatan *Suriye Zindanlarında 24 Saat*; Suriye’de yaşananları çocukların gözünden anlatan *Savaşın Çocukları*; Kutubalang Kampı’nda yaşamaya çalışan Arakanlı Rohingya’ları anlattığı *İyi Geceler Rohingya* ve eş zamanlı olarak Bangladeş’te yaşanan hak ihlallerini anlatan *Direnişin Kadınları Bangladeş*; Kudüs ve Mescid-i Aksa’yı konu alan *Biz Burada Kalacağız*; Somali’deki insani krizi anlattığı ve su ihtiyacına dikkat çekmeye çalıştığı *Hayatta Kal* ve son olarak da Doğu Türkistan halkının yaşadıklarını anlatan *Adı Soykırım* belgesellerini hazırladı. Gençlerle birlikte kurduğu ve dünyada yaşanan hak ihlallerini yaptıkları multimedya içerikleri ile anlatmaya çalıştıkları Human Movie Team’in kurucusu olan ve belgeselleri dünyanın farklı ülkelerinde pek çok dilde yayınlanan Tülay Gökçimen, evli ve iki çocuk annesidir.



RAMAZAN TEMBİHNAMELERİ

■ Fazilet KOÇ

On bir ayın sultanı ramazan-ı şerif, Müslümanların kıymetli misafiridir. Onunla geçirilen vaktin pek değerli olduğu vakidir. Misafir, güzel bir şekilde karşılanır, ağırlanır ve nihayetinde yeniden buluşabilmek duasıyla uğurlanır. Dünyaya, medeniyet ve gelişmiş kültür anlayışıyla örnek olan Osmanlı'da da ramazan-ı şerife ayrıca ehemmiyet verilir. Müslümanların bu ayı verimli, sorunsuz ve güzel bir şekilde

geçirebilmeleri için yönetim eliyle ramazan gelmeden bazı hazırlıklar yapıldığı bilinir. Bu hazırlıklardan biri, şaban ayının ortalarında yayımlanan tembihnamelerdir.

Tembih, Arapçada "uyarma, ikaz etme, uyandırma" gibi anlamlara gelen bir ifadedir. Name de Farsça'da kitap, mektup manasında bir kelimedir. Tembihname, Osmanlı'da özel günler ve davetlerde sorun çıkmaması,

düzen sağlamada kolaylık olması adına alınan kararları içeren genelgedir. Ramazan-ı şerife özel olarak tembihname çıkarılır. Bu tembihnameler yetkililere ulaştırılır, halkın da haberdar olması sağlanır. Camilerde cemaatlere okunur, bekçiler tarafından mahalle sakinlerine bildirilir, uygun duvarlara asılır. İkinci Mahmut Dönemi itibarıyla çıkarılan tembihnamelerin broşür olarak basıldığı, halka dağıtıldığı, devrin resmî gazetesi *Takvim-i*

Vekayi'de yayımlandığı bilinir. Günümüze ulaşan bazı tembihname uyarılarında;

- Evlerin önünün temizliğine daha bir dikkat edilmesine,
- Teravih namazlarına dikkat edilmesine ve bu namazların cemaatle eda edilmesi hususunda özen gösterilmesine,
- Teravihle birlikte beş vakit namazın da bu ayda özellikle cemaatle kılınmaya çalışılmasına,
- Laleli, Beyazıt ve Sultanahmet Camilerinin, kadınların namaz kılması için ayrılmış olmasına ve erkekler için başka camilerin tahsisine,
- Özür sebebiyle oruç tutamayan Müslümanların ve gayrimüslimlerin açıktan oruç yememesine, gündüz vakti hiçbir surette yeme içme olmamasına,
- Gayrimüslim tebaanın yoğunlukta olduğu mahallelerde sahur vakti davul çalınmamasına,
- Kadınların iftar vaktinden bir saat evvel evde olmalarına, dışarıda oldukları zamanlarda da kılık kıyafetlerine daha bir dikkat etmelerine,
- Geceleri fenersiz dışarı çıkılmamasına, değinildiği görülür.

Ramazana-ı şeriften önce gıdalar kontrol edilir, gıda maddelerinin denetimi yapılır, et sıkıntısı çekilmemesi için Trakya bölgesinden İstanbul'a koyun, keçi vs. getirtilir;

fırınların ve pastanelerin zam yapmaması için fiyatlar önceden belirlenir. Tüm bunlar, toplumun fertlerinin hayatını kolaylaştırmak için otorite eliyle uygulanan rutindir. Kural, kanun gibi görünen bu uygulamalar, bazen insanların kendi aralarında yazısız, sözsüz, kayıtsız biçimde yaşadıklarıyla şekillenir, bazen de yetkililerin müdahil olmasıyla resmîyet kazanır. Tembihname bu tür uygulamaların resmî yüzüdür denebilir.

Tembihnamelerde yer alan mezkûr uyarılarla ramazan-ı şerife verilen önem daha da belirginleşir, hem de halk ibadete teşvik edilmiş olur. Bu tür gelenekler Osmanlı'da Ramazan ayının daha canlı, daha heyecanlı, şevkle yaşanmasını sağlar. Belki de eski ramazanların tadının bir başka olduğuna dair söylemler bu geleneklerin kaybolması dolayısıyla dile getirilir. Yoksa ramazan vesilesiyle bugün de şenlikler düzenlenir, teravih namazlarından toplu mukabelelere, ders halkalarından iftar sofralarına, sahurda duyulan davuldan iftarda işitilen top sesine kadar geleneksel olan birçok şey ifa edilir. Bilinen şekliyle bugün "zimem defteri" adı verilen bir uygulama tanımlanmaz ama yoksulların borçlarını karşılayan hayırseverler bulunur.

Osmanlı Dönemi'nde yaşamış olan biri sokakta rastgele yürürken duvarda asılı duran şeye dikkat kesilse herhâlde şöyle bir metinle karşılaşır:

"Eyyâm-ı mağfiret ittisâm-ı merkûme eşref-i evkât-ı sâire olmasıyla tanzifât ve tathirâtın icrası dahi mukteziyât-ı diniyeden bulunmaktan ahali-i mahallât ve esnaf ve sâire konak ve hane ve dükkanları kapı ve kepenk ve pencere ve kafeslerini çamur ve örümcekten ve sokaklarını süprüntü ve müstekreh şeylerden silip süpürerek esbâb-ı hasene-i tahâret ve nezafetin icrasına ihtimam ve mevâdd-ı meşrûhanın dahi kâmilen ifasına ikdâm-ı tâm ile hilafı evzâ ve hâlâtta ziyade ittikâ ve mübâadet eyleyeler." (Fi 27 Şaban 1255 İrade, Dâhiliye, 158'in az değiştirilmiş şekli *Varaka-i Mahsûsa*)

Günümüzde resmî makamlarca belirlenmiş kural, kanunla sabit olmasa da ramazan-ı şerif, sayılamayacak kadar çok güzelliği içinde barındırır. Inananlar, ibadet maksadıyla rahmet ve mağfiret mevsimini karşıladığından tüm ay boyunca davranışlarına dikkat eder. Kendisini dert edindiği kadar, belki daha da fazla diğer insanların sorunlarıyla hemhâl olur. En temel ihtiyaçlardan iradi olarak yoksun kalmak, kişisel nefis terbiyesinin yanında ihtiyaç sahiplerini fark etmeyi, iyiliği genele yaymayı getirir. Rahmettir; arındırır. Müslüman, ramazanda aldığı eğitimle her anında, temizlikten ibadete kişisel ve toplumsal sorumluluklarına ihtimam gösterir. Zira ramazan mübarektir, tembihtir, namedir...

BİR MİLLET KURUMU OLARAK DİYANET

■ **Murat ALKAN**
DİB Başmüfettişi

İnsan çok yönlü ve özel bir varlıktır. Onun maddi, biyolojik, psikolojik, sosyal ihtiyaçları olduğu gibi manevi-dinî ihtiyaçlarının da olduğunu göz ardı edemeyiz. İnsan hayatının çok önemli bir parçası olan din ve dine dair işlerin toplum hayatında düzenli bir şekilde yürütülebilmesi için

kurumsal bir hüviyete ihtiyaç bulunduğu açıktır. Dünyada din hizmetlerinin sunumu her ülkenin kendi gelenek ve kültürüne göre farklılık arz etmektedir. Türkiye’de din hizmetleri geçmişten günümüze hep bir kamu hizmeti olarak icra edilmiştir.

Anayasamızda ifade edildiği şekliyle Diyanet İşleri Başkanlığı özel kanununda belirlenen vazifeleri yapması beklenen kamu kurumu olarak “genel idare” içerisinde telakki edilmiş, çalışanları da “devlet memuru” olarak değerlendirilmiştir. Kuruluşundan bu yana, toplumu din konusunda aydınlatırken dinin iki temel kaynağı olan Kur’an ve sünnete dayalı sağlam ve sahih bilgiyi esas almış, Müslümanların on dört asırlık dinî birikimini göz önünde bulundurarak modern hayatı ve insanlığın ortak birikimini de değerlendirmek suretiyle hizmet anlayışını gün gün geliştirmektedir.

Bilindiği üzere, İslam geleneğinde bir ruhban sınıfı yoktur. Ancak din hizmetini yürüten kişiler her zaman var olmuştur. Tarihimizde bu hizmeti yürüten kişiler için “din adamı” değil “hademe-i hayrat” ifadesi kullanılmıştır. Din hizmeti, tarihin her döneminde bir kamu hizmeti olarak yerine getirilmiştir. Esasen kamu hizmetinin sosyolojik özelliği de bunu gerektirmektedir. Çünkü toplum hâlinde yaşayan insanların ortak ve genel ihtiyaçları vardır. Bunların düzenli, hukuk kurallarına bağlı ve sürekli olarak yerine getirilmesi gerekmektedir. Nitekim köklü bir geçmişe sahip olan Diyanet İşleri Başkanlığı, sadece müftülüklerde, Kur’an kurslarında, camide, mevlitte, duada, cenazede, mezarlıkta, cumada, hacda, ramazanda ve bayramda değil, hayatın her alanında ve her döneminde bilgi birikimiyle toplumun ihtiyaçlarına cevap vermeye gayret göstermektedir. Bu vesileyle okul öncesi çocuklarımızdan tutun da

genç, kadın, engelli, hasta, yaşlı, tutuklu, mahkûm ve göçmenlere kadar hizmet yelpazesini genişletmiş, sorumluluk üstlenmiştir. Zira, toplumda her zaman din olgusu vardır ve sürekli. Ömür boyu devam etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı her ne kadar resmî bir kurum olarak devlet yapılanması içerisinde yer almışsa da bir hizmet kurumu olarak öne çıkmakta ve aziz milletimizin yoğun teveccühüne mazhar olmaktadır. Sadece sahih dinî bilgiyi öğretmekle ve ibadetlerine rehberlik etmekle kalmayan din görevlileri, aynı zamanda, doğumdan ölümüne hayatın her anında milletimizin hizmetinde olmaya devam etmekte, millî birlik ve bütünlüğümüze katkı sunmaktadır. Hiçbir siyasi görüş ve felsefi düşünce ayrımı yapmaksızın halkın tamamına yönelik, dinî konularda rehberlik yapan din görevlileri, toplumsal huzuru sağlamakta ve "örnek kişilik" olma vazifesini de yerine getirmeye gayret göstermektedirler. "Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz." ilkesini çok iyi bilen ve uygulayan din görevlisi, kendisini sürekli öğrenmeye, geliştirmeye yönlendirmekte; öğrenim seviyesini yükseltme, çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle kendisini donatma konusunda üzerine düşeni yapmakta, bu konuda yoğun çaba sarf etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığının son yıllarda toplumdan ve farklı kurumlardan gelen talepler doğrultusunda öğrenci yurtlarında, aile ve

dinî rehberlik bürolarında, sosyal hizmet kurumlarında, hastanelerde, ceza ve infaz kurumlarında danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verdiğini görmekteyiz. Ayrıca, toplumun ilgiye muhtaç bireylerinden engelli, bağımlı ve göçmenlere yönelik yapmış olduğu proje ve çalışmalarla toplumsal dayanışmaya katkı sağlamaktadır.

Başkanlığımız, imam hatip liseleri ve ilahiyat fakülteleriyle birlikte dinî istikrarın ve din emniyetinin yegâne teminatı olduğunun bilincinde olarak coğrafyamızı çepeçevre kuşatan ayrılıkçı din söylemleri, tekfir ve tefrik amaçlı yapılanmaları dikkatle takip etmekte, aziz milletimizi sapkın din anlayışlarına karşı uyarma vazifesini yerine getirmektedir. Din konusunda mezhep, anlayış ve uygulama ayrımı yapmadan aziz milletimizin tüm fertlerine vatandaşlık esasına göre hizmet sunmayı bir görev addetmektedir.

Hizmetlerini yürütürken sadece yurt içinde değil aynı zamanda millet varlığımızın bulunduğu Avrupa ve Amerika ile tarihî ve kültürel bağlarımızın çok güçlü olduğu, soydaş ve dindaşlarımızın yaşadığı gönül coğrafyamız olan Balkanlara, Orta Asya'ya, Afrika'ya kadar hizmet götürmeye gayret etmektedir. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın asimile olmadan, kendi öz kimliklerine bağlı kalmalarına ve yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarına katkı sağlamak için din görevlileri göndermekte, oralardaki vatandaşlarımıza da hizmet etmektedir.

Ayrıca Başkanlığımız, sahih dinî bilginin insanlara ulaştırılması noktasında sahip olduğu tecrübe ile İslamın doğru anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu konudaki birikimi başta İslam ülkeleri olmak üzere dünyaya örneklik teşkil eden bir kurum olarak öne çıkmaktadır. Bugün Diyanet İşleri Başkanlığımız, Avrupa'dan Uzak Doğu'ya, Pasifik kıyılarından Sibiryaya içlerine, Afrika'dan Amerika'ya kadar birçok ülkede faaliyet yürütmektedir. Başkanlığımızın en temel hedeflerinden birisi de, İslam dini ile ilgili cihanşümul düzeyde güvenilen ve referans alınan bir kurum hâline gelmektir.

Tarih boyunca Müslümanların çoğunluğunun benimsediği ana yolu dikkatle takip etmeyi şiar edinmiş, İslam kültür ve medeniyetinin zengin bilgi mirası ve engin tecrübesi eşliğinde, çağımızın gelişen ve değişen şartlarını da dikkate alarak ((TV, radyolar, sosyal medya mecraları) yol yürümeye ve bugünün insanına seslenmeye, ulaşmaya, dokunmaya çalışarak her türlü vasıttan faydalanmaya gayret etmektedir.

Başkanlığımızın ve tüm din görevlilerimizin/ gönüllülerimizin sadece 15 Temmuz gecesinde milletimizin hukukuna ve istiklaline yönelik hain saldırı karşısında minarelerden aldığı inisiyatif dahi bu şerefli teşkilatın her mensubunun boynunda daima taşıyacağı bir iftihar madalyasıdır.

DİLŞAD HATUN

Onur ve Cesaret Timsali Uygur Prensesi

■ **Meryem DALĞIÇ**
Başkanlık Vaizi

İnsanın kimliğini, kişiliğini oluşturan temel değerlerdendir din, dil ırk, kültür ve medeniyet. Doğduğu, yurt edindiği, canından çok sevdiği, nice şehitlerin verildiği vatan ise bu değerlerin inşa edildiği yeşertildiği topraktır. Emniyetle hürriyetle yaşamın sürdürüldüğü vatan; kimi zaman başka milletler tarafından işgal edilir, yurt müdafaasında kan ve gözyaşı dökülür, sayısız canlar feda edilir. Nihayetinde tarih, vatan uğruna yapılan nice fedakârlık, kahramanlık hikâyelerini kayda geçer. Cesareti, iffeti, güzelliği ve kahramanlığı ile Uygur milletinin ve Türk dünyasının gönlünde taht kuran kadınlardan biridir Dilşad (İparhan) Hatun. Doğu Türkistan sınırları içerisinde yer alan Uç Turfan'da, 1734 yılında dünyaya gelir. Ünlü sufi piri Ahmet Kâsânî'nin torunu Âfak Hoca'nın soyundan geldiği ve Hoca Cihan ile evlilik yaptığı rivayet edilir.

Uygurların tarihinde "Hocalar Devri" olarak bilinen dönem dinî, siyasi ve sosyal açıdan

toplumu derinden etkileyen evredir. Uzun yıllar iktidarda olan hocalar sülalesi arasında şahsi menfaatler sebebiyle bölünmeler ve ayrılıklar yaşanır. O dönem, Çin hükümetinin Türkistan'ı işgal etmek için hazırlık yaptığı, fırsat kolladığı zamanlardır. Hunların torunları olan Uygurlar arasında yaşanan kargaşadan, iç savaştan istifade eden Çinliler, Doğu Türkistan'ı işgal ederler. İşgale ve zillete boyun eğmeyenler kahramanca savunurlar vatanlarını. Dilşad Hatun da cesaretle şecaatle savaşır düşman kuvvetleriyle. Ancak Müslümanların kalabalık düşman ordusu karşısında güçleri yetmez, çoğu şehit düşer bir kısmı da Bedaşan'a sığınmak zorunda kalır.

O yıllarda Çin ve civarında yenilen tarafın kraliçe ve prensesleriyle evlenmek suretiyle düşmanla akrabalık bağı kurma âdeti vardı. Çin imparatoru da Doğu Türkistan'da oluşabilecek muhtemel tehlikeleri bertaraf etmek amacıyla siyasi bir evlilik planlar ve Dilşad Hatun'un Pekin'e getirilmesini emreder. Bedaşan emiri

bunu kabul etmez, imparator bu sefer de meşhur birkaç ulemayı Bedaşan'a gönderir. Ulemadan Said Molla, Emir Sultan Şah'la görüşerek Dilşad Hatun'u Kaşgar halkının arzusu üzerine istediğini, prensesin ailesinin yanına götürüleceğini söyler ve Emir'i hileli yollarla ikna eder. Akabinde de Dilşad Hatun'a Müslüman halkın zulüm ve işkenceden çok çektiğini belirterek Çinli komutanın, "Ancak Dilşad Hatun rica ederse bu zulümden kurtulursunuz." sözünü hatırlatır. O, halkı için her türlü fedakârlığa katlanacak bir kadındır, 200 kişilik Türk askeri ve bir Çin alayının korumasında Pekin'e doğru yola çıkar. Uğradığı şehirlerde muhabbetle hürmetle karşılanır. Pekin'e geldiğinde kocasının ve akrabalarının şehit olduğunu öğrenen Dilşad Hatun'un artık iki gayesi vardır. Öncelikle Çinlileri Doğu Türkistan topraklarından çıkartmaya çalışmak, bu hususta ikna edemezse Çin İmparatoru Chien Lung'u öldürmek. Çinlilerle savaştığı sırada üzerinde bulunan zırhını

giyer ve atıyla saraya girer. İmparatorun huzuruna çıkar, herkes onun önünde secde ettiği hâlde o eğilmez. Yere kapanması için yapılan tüm ihtarlara rağmen “Müslüman olduğumuzu unuttunuz mu? Biz yalnız Allah’a secde ederiz. Üstelik o bizim düşmanımızdır.” der. Uygur prensesinin vakarlı duruşu herkesi korku ve endişeye sevk eder. Zira imparatorun önünde eğilmemek ona karşı büyük hakaret sayılır üstelik cezası da ölümdür. İmparator ise yiğit Türk kadının cesaretinden, güzelliğinden etkilenmiştir. Ayağa kalkıp “Hoş geldiniz.” der. Dilşad Hatun, kılıcını çekip imparatora uzatır. “Bu bir teslim olma değildir. Kılıcımı size Çin askerlerinin Türkistan’dan çekilmeleri şartıyla veriyorum.” diyerek onurlu bir duruş sergiler.

İmparator, Dilşad Hatun’a hayran olmuştur, onun kalbini fethetmek için paha biçilmez hediyeler gönderir. Onu mutlu etmek için Türkistan’ın en meşhur mimarlarını getirterek imparatorluk sarayı içerisinde çarşısıyla camisiyle bir Türk mahallesi inşa ettirir. Mahalleye yerleştirilmiş olan Türklerin çarşıya gidip gelişlerini seyretmesi için büyük bir kule yaptırır, içini de çok güzel eşyalarla döşetir. Ayrıca sarayın bahçesine onun doğduğu yerlerde yetişen ağaçlar diktirir çiçekler ektirir. Hiç birine tenezzül etmeyen mahzun prensesin gönlünde yatan ise vatan özlemidir.

Her fırsatta yurduna olan hasretini dile getirir. Tüm bu yapılanlardan sonra imparatorun kendisine yaptığı evlilik teklifini de şiddetle reddeder. İmparatoriçe, oğlunun Dilşad Hatun’a meftun olmasına dayanamaz nihayetinde sarayda esir hayatı süren vakur Türk prensesini hizmetkârlarına boğdurtur.

Çin halkının “Siang-Fei” (güzel kokulu prenses) ismiyle tanıdığı Dilşad Hatun’un mezarı hakkında farklı rivayetler vardır. Çinlilere göre imparatorları Chien Lung’un mezarının yanına defnedilmiştir. Çinliler onun kabrini mukaddes bilirler, mezarın önünde secde eden Budistlerle ellerini açıp Fatiha okuyan Müslümanlara her zaman rastlanabilir. Türkistanlılara göre de naaşı, Kaşgar’a getirilip, ecdadından Hoca Hidayetullah’ın bulunduğu türbeye

defnedilmiştir. (Hava Selçuk, *Türk Tarihinde Kadın ve Savaş*, Çizgi Yayınları, 2014, s.190-198)

Dilşad Hatun, sarayda esir olarak yaşadığı süre içerisinde kendisine sunulan servete, iktidara kanmadığı gibi dinine, milletine, Türk örf ve âdetlerine sadık kalır. Onuru, cesareti ve iffetiyle Çin ve Türkistan’da takdirle, hürmetle anılır.

O günden bugüne kanayan yaramız olan Doğu Türkistan işgal altındadır. Çin yönetimi Uygur Türklerine yıllardır akıl almaz bir soykırım suçu işlemektedir. Uygur kızları, Çin erkekleriyle evlenmeye zorlanarak bir milletin dini, dili, kimliği, kişiliği ve medeniyeti yok edilmektedir. İnsanlığa, İslam dünyasına düşen, bu zulmün karşısında durmak ve gerçeği tüm cihana haykırmaktır. Doğu Türkistanlıların özgürlüğüne kavuşmalarını sağlamaktır.



Fotoğraf: Anadolu Ajansı



BALKANLARDA ESKİ BİR DOST

Prizren

■ **Dudu ALKAN**

Şar Dağlarının eteklerinde kır çiçeği gibi yayılmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun izlerini saklı tutan, Meriç'in öte yakasında kalan, göç edenlerin hâlâ hasretle andığı buram buram biz kokan Prizren...

Değişik kültürlerle karışmak, farklı ufuklar görmek insanoğlu için çok önemli bir kazanım. Bence bir yere gidince iyice keşfetmek

için aynı noktada uzun süre kalmak gerekli. Çok defa ziyaret ettiğim bu eşsiz Balkan şehrinin kültürel havasını, heybetli dağlarını, yemyeşil çehresini, yöresel tatlarını, günümüze kadar gelen ecdat eserlerinin bende bıraktığı etkiyi anlatmaya çalışacağım. Biraz Balkan havasını biraz Balkan suyunu hissedelim hep beraber.

Prizren; pek çok camisi, medresesi, hamamı ve derviş

tekkesiyle Balkanlardaki İslam kültürünün en önemli merkezlerinden biri. Bugün dahi bütün bölge büyük bir oranda kültür eserlerini koruma kanunu çerçevesinde Osmanlı'nın izlerini muhafaza eder.

1989'da Yugoslavya'nın dağılmasından sonra küçük küçük ülkelere ayrılan Balkanlarda bir ülkeden başka bir ülkeye geçiş oldukça kolaydır. Farklı ülkelere yolculuk yaparak gördüğümüz her dağ ufkumuzu genişletir, her güneş batımı kendimizi yenilememizi sağlar şiarı ile yola koyulduk. Prizren'e birçok ulaşım yolu mevcut. Sizler de seyahat rotanız



doğrultusunda bir güzergâh seçebilirsiniz. Biz Üsküp'ten giriş yaptık Kosova'ya. Gümrückte pasaportumuzun Türkiye devletine ait olduğunu gören polis memuru yüzünde kocaman bir gülümseme ile Türkçe konuştu bizimle, hâl hatır sordu, kendi vatandaşına gösterdiği sıcaklığı bize de hissettirdi. Dedim ya bizden esintiler taşıyor bu topraklar. Şehrin Üsküp tarafından girişindeki otoban geniş bir ova üzerinde yapılmış, gözün alabildiği verimli toprakları görünce Balkanlarda suyun varlığının ne büyük nimet olduğunu bir kez daha anladım.

Prizren, 1455'te Osmanlı İmparatorluğu topraklarına

katılmış. Aslında Fatih Sultan Mehmed'in bu şehri imparatorluk topraklarına katması daha önceki fethi sağlamlaştırmak için olmuş. Kosova ovasına ayak basan Osmanlı önce büyük bir acı yaşadı. Sultan Murad Hüdavendigâr bu topraklarda şehit edildi. Savaşta şehit olan ilk ve tek Osmanlı padişahıdır Sultan Murad. Mitroviça bölgesinde yer alan Hüdavendigâr Meşhedi'ni ziyaret etmek beni her defasında derinden etkiler. Şehitliğin bahçesindeki dut ağacının altında uzunca oturduk. Gelen tüm ziyaretçilerle yakından ilgilenen Buharalı türbedar Saniye Hanım ile sohbet ettik.

Saniye Hanım ailesinin 500 yıldır bu türbenin hizmetinde olduğunu gururla anlatıyor.

Birçok Osmanlı padişahı ve devlet adamı Prizren'e kalıcı eserler bırakmış, şehri imar etmiş. 1912 yılına kadar Osmanlı hâkimiyetinde kalan bu şehir, ortasından akan nehri, üstündeki taş köprüsü ve camisi ile tipik bir Balkan şehri. Burada öyle güzel bir doğa var ki hayran kalıyorsunuz; her yer yemyeşil, her yer çeşmelerle bezenmiş. Nüfusu; Arnavut, Türk, Boşnak az sayıda Sırp ve diğer ulusları barındırıyor. Türkçe konuşarak rahatlıkla gezebileceğiniz bizden bir şehirdir Prizren. Konuşmalarında yer eden değişik cümle yapılarında her

kültürün izini sürebilirsiniz. “Te kardaş napaysın?”, “Niçin söylemeyasın be ya?”, “Boşveresin bunları şimdi güzel bulaymısın burayı?” gibi cümleler aklımda kalanlar.

Büyük ahşap kapılarının dar sokaklara açıldığı bu kentte mimari, kültür varlığının bir parçası. İçerilere doğru ilerlediğimizde geleneksel kültürün bekçisi mahaller bizi karşılıyor. Kurila, Bayraklı, Maraşlı, Tabakhane mahalleleri şehrin özünü anlamamızı sağlıyor. Yüksek duvarlı, bahçeli, çardaklı eski Prizren evleri, tarihi geleceğe taşıyor. Arnavut kaldırım sokakları gönlümüzü şenlendiriyor.

Çarşısıyla camisiyle köprüsüyle kafeleriyle canlı bir kent merkezi bizi karşıladı. Çarşı oldukça kalabalık. Düğünlerde giyilen yöresel kıyafetlerin, kaftanların

satıldığı dükkânların güzelliği dikkatimizi çekiyor. Para birimi olarak avro kullanılıyor. Çok sayıda vatandaşı Avrupa’da çalışıyor ve ailelerine katkı sağlamak için para gönderiyor.

Fatih Sultan Mehmet’in şehri fethedince yaptırdığı Namazgâh’ı ziyaret ediyoruz. Buraya Kırık Cami de deniliyor. Balkanlardaki birçok eser gibi burası da Türkiye tarafından restore edilmiş.

Taş Köprü ve Şadırvan Meydanı

Taş köprü, şehrin tam ortasındaki Akdere’nin (Bistriça) üzerinde bulunur. Coşkuyla akan dere şehre gelenlere hoş geldiniz, der. Üstünden geçerken bir masalın içine giriyormuş gibi hissettik. Köprü’nün bir ana ve iki yan gözü olmak üzere toplam üç gözü var. Köprüden geçince kendinizi Şadırvan Meydanı’nda buluyorsunuz. Meydan, ismini ortasında bulunan ve şadırvan olarak adlandırılan bir Osmanlı çeşmesinden almış. Prizren’in en hareketli bölgesi olarak ön plana çıkan Şadırvan Meydanı, Sinan Paşa Camii’nin hemen yakınında yer alıyor.

Sinan Paşa Camii

Şehrin mührü ve en büyük camisi olan bu yapı 16. yüzyıldan kalma bir Osmanlı eseri. Kosova’nın en yüksek kubbeli camisi. Burası yakın zamanda Türkiye tarafından restore edilmiş ve imamı da Türkiye’den, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gönderilmeye başlanmış. Bu sebeple camideki hutbeler ve vaazlar Türkçe verilmekte. Balkan coğrafyasındaki birçok camide olduğu gibi buradaki camilerde de çiçek figürleri göze çarpıyor. Cemaatle öğle namazını kıldıktan sonra caminin önündeki sebilden kana kana suyumuzu içtik. Şehrin her köşesine sebiller, çeşmeler nakış gibi işlenmiş.

Halveti Tekkesi

İslam inancı, Balkanlara 15. yüzyıldan sonra tarikatlar yolu ile yayılmış. Tasavvuf, farklı unsurlardan oluşan insanları bir arada tutan Balkan topraklarına çalınan en güçlü maya olmuş. İslam’ı Balkanlara yayan bu tarikat ve tekkeler bugün de varlıklarını sürdürmeye devam ediyor. Prizren’de olduğu gibi birçok Balkan şehrinde halk arasına manevi ilmekleri atmak için farklı farklı tarikatlara ait tekkelere rastlamak mümkün.

Halveti Tekkesi 1835 yılında inşa edilmiş olsa da Halveti tarikatı 16. yüzyılda Osman Baba tarafından kurulmuş. Tekke, Osmanlı dönemini günümüze en iyi şekilde yansıtan eserlerden biri olarak dikkat çekiyor. Burası Halveti tarikatının merkezi. Yapı içerisinde türbe, dua odaları ve

Sinan Paşa Camii

semahâne bulunuyor. Biz dış avlusunda gülhatmi çiçekleri arasındaki çeşmenin başına oturup biraz nefeslendik, gözlerimizi kapatıp gördüğümüz yerleri ruhumuza işledik.

Prizren Kalesi (Kalaja)

Şehrin en yüksek noktalarına tırmanmak dünyanın her yerinde olmazsa olmaz bir turist aktivitesidir. Biz de şehrin tamamına hâkim bir konumda olan Prizren Kalesi'ne çıkmayı hedefliyoruz. Ama maalesef çıkınca gördük ki kale başarısız bir restorasyon geçirmiş. Birçok tarihî eserin başına böyle kazalar gelebiliyor. Eteklerinde daima büyük düğümlerin çözülüp bağlandığı bu Balkan dağında manzaraya bakarak şehrin silüetini hafızamıza yerleştirmeye çalıştık.

Gazi Mehmet Paşa Camii (Bayraklı Camii) ve Hamamı

Balkanlardaki tarihî Osmanlı yapılarından biri olan Gazi Mehmet Paşa Hamamı 16. yüzyılda inşa edilmiş. Rüstem Paşa'nın yaptırdığı hamam, cami ve medrese ile birlikte kompleks gibi dizayn edilmiş. Caminin avlusu, şadırvanı ve estetiği ile oldukça etkileyici. Restorasyon süreci geçiren bu eser çok sayıda ziyaretçi alıyor.

Cuma Camii

Cuma Camii, ilk olarak Sırbistan Krallığı tarafından kilise olarak ibadete açılmış. Ama "Our Lady of Ljeviš" (Bogoroditsa Leviška) olarak bilinen bu Ortodoks kilisesi Fatih döneminde

1455 yılında Osmanlı'nın şehri fethetmesinden sonra camiye dönüştürülmüş. Peki, buraya neden Cuma Camii denilmiş? Çünkü burada kılınan ilk namaz cuma namazı olduğu için adı o şekilde kalmış. Farklı kültürlerin yansımalarını tek çatı altında görebileceğimiz yapılardan biri.

Arasta Camii

Aslında günümüzde caminin sadece minaresi ayakta.16. yüzyılda inşa edilen cami 1960'lı yıllarda hükümetin aldığı kararla yıkılmış. Buna tepki olarak oluşan protestolar nedeniyle minare yıkılamamış. Ortaya da böyle yürek yakan bir görüntü kalmış. Minareye ellerimi koyup ona yalnız olmadığını söyledim ve şehri gezerken her adımda olduğu gibi derin bir ah çektim.

Emin Paşa Camii

Görünce içimizin kaynadığı, ruhumuzu aydınlatan bu cami dimdik ayakta. Sinan Paşa Camii'nde kullanılan motif ve renklerin burada da kullanılması hemen dikkatimizi çekiyor. Biz camilerin içinde çocuklarımızla uzun vakitler kalmaya çalışıyoruz ki hafızalarında, ruhlarında yer etsin. Şu sıralar Emin Paşa Camii'nde Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığınca görevlendirilen din görevlileri, Kosovalı yavrulara hafızlık yaptırmakta ve her yıl Emin



Halveti Tekkesi

Paşa Camii Kur'an Kursu, güzel hafızlar yetiştirmektedir.

2. Abdülhamid zamanında yapılan saat kulesi geçen yılların ardından aynı kazanda kaynayıp asla kaynaşmayan Balkan coğrafyasına hüznle bakıyor. Bizim konuştuğumuz herkes bu güzel toprakların yalnız bırakılmasına dertleniyor.

Sabah erken saatlerde Şadırvan Meydanı'ndaki köfteciler köftelerini pişirmeye başlıyorlar. Bu ülkede kahvaltı kültürü yok. Sabah olsun akşam olsun köfte var. Mis gibi ızgara köftenin tadı damağınızda kalıyor. Ayrıca meşhur Prizren tava da sebze bol etli güzel bir fırın yemeği. Tatlılar ise ana yemeklere göre daha çeşitli ama tavsiyem kesinlikle trileçeden yana olur.

Bu diyarları görünce Balkan muhacirlerinin memleket hasretini daha iyi anlıyorsunuz. Tabii ki Prizren'de gidilmesi gereken daha pek çok eser var. Ben buraya hepsini sığdıramadım ama gönül coğrafyanıza yerleştirmek için siz mutlaka ziyaret edin.



ŞİMDİKİ ZAMANIN

Hayber Surları

200 Meters / 200 Metre

■ İshak KOÇ



Yaşamın kuşatıcılığı yanında insanın duygusal, sosyolojik, romantik bağlamda muhasara edilmiş olduğu söylenebilir. Hayatın insanı kuşatması daha geniş bir çerçeveyi oluştururken ruhsal bunalımlar, içinde yaşanan toplumun kuralları, bireyin özgürlük istenci gibi görseli aşan belki soyut denebilecek duvarlarla karşılaşmak mümkündür. İnsan, mezkûr duvarları esneterek kendine yaşam alanı oluşturur. Yahut da hiç etliye sütlüye bulaşmadan, “azıcık aşım ağrısız başım” diyerek, herhangi bir anlam arayışına da koyulmaksızın hayatını idame ettirir.

Her an ve elan çıplak gözle müşahede edilebilecek

kuşatılmışlıklar, geçmişe yönelik bakışları bile anın gerçekliğine sabitler. Öyle detaylıca araştırmaya, aranmaya gerek kalmaz. Sırasında ekrana, perdeye, sahneye yöneltilen bakış bile gereksizdir. Zahiren, alenen, sansüresiz görünen ve hatta yaşanan gerçeklik, tüm vasıtaları boşa çıkarır. Bazen dehşet, kimi zaman muhabbet ve çoğu zaman hayretle bakılan dünya, âdetâ bir film müddetince yaşanıp geçilecek kadar hızlı, kurgusal, dramatik görünür. Allah'ın arzına, insana, maruz kalışlara, yaşanana yahut yaşatılana muhabbet ve hayretle bakabilen, gerçekliğe doğru dikkat kesilen her göz, nasıl bir dramın hatta trajedinin oynanmakta olduğunu ayırt eder.

Kuşatılmışlığın somut karşılıkları da tarihin tozlu sayfalarında yillanmaz. Bir şehri içine alan, taarruza uğradığında mancinıklarla, toplarla ve şimdiki zamanda tanklar, bombalar, füzelerle dövülen surlar; şehri insandan koruyan, şehrin işgalden korunduğu duvarlar hep vardır. Bir saldırıya maruz kalmaya bile ciddiyetle belki asık suratla orada durur. Zaman geçer, tarihî eser diye rağbet görür. Destanların, kahramanlıkların, efsanevi hikâyelerin malzemesi sayılır.

Filistin'in genç yönetmenlerinden Ameen Nayfeh'in 2020 Filistin, Ürdün, Katar, İtalya, İsveç ortak yapımı *200 Meters/200 Metre filmi*, coğrafyadaki genel görünümün yakın geçmişten

tevarüs eden mükteşebatıyla yola çıkar. Siyonistlerin işgal ettikleri her yere, eski şehirleri çevreleyen surları andıran duvarlar diktikleri bilinir. Kontrol noktaları dışında duvarları bekleyen nöbetçileri yoktur ama yüksek ve kalın duvarı aşabilmek pek de mümkün değildir. Çoğu ailede izin belgesi edinip duvarın diğer tarafında çalışan fertler bulunur. 200 *Meters'*ın senaryosu, Filistinli bir ailenin iki taraftan da ev tutup fertlerinin çoğu zaman telefonla anlaşarak yer değişimlerini; anlaşamayarak çekişmelerini, acilen bir arada bulunmaları gerektiğinde çaresizliklerini konu edinir. İşgal, zulüm ya da tahakkümün insan hayatını kısıtlayışı, hareket alanını daraltışı, salt klostrifobik mekânlarla kalmayıp açık alanların dahi boğuculuğu basit şekilde somutlaştırılır. Arada 200 metre vardır ya da yoktur. Duvarla kesilmiştir ve kontrol noktasından geçmek için pasaport, izin belgesi, kimlik falan gereklidir. Bunlar olmayınca duvarı dolaşıp bir başka kontrol noktasına ulaşmak için Nablus – Tulkarim yol ayrımına kadar gitmek hatta orayı da aşıp başka bir geçiş imkânı aranmak iktiza eder. Bununla uğraşanların diğer tarafta, kendi topraklarının geçmek istedikleri ama geçemedikleri cihetinde gerçekten işleri olmasa doğrusu böyle bir zulme katlanılmaz. Film için buna katlanmak düşüncesi bile insana bıktırıcı, yıldırıcı, itici gelir. Katedilen yol boyunca

filmin müziklerini yapan Filistinli piyano sanatçısı Faraj Suleiman'ın ruhu alıp götürülen, sonra tekrar getiren, âdeta doğal bitki örtüsünü oluşturan kaktüslerin dikenlerine takılmadan orta yerde dolandıran nağmeleri olmasa, herhâlde insan sadece izlerken yorulur.

Duvarlar, herhangi bir Filistin filminde, belgeselde, haberde, gezide görülebileceği gibi muhasara edilmişliğin, sınırlılığın, esaretin göstergesidir ve o kuşatılmışlık etkisi çok uzaktan da hissedilir. *The Time That Remains*'de (2009) Elia Suleiman'ın o duvardan sıyrıla atladığını, *Omar*'da (2014) Adam Bekri'nin o duvarı iple aştığını, *İnşallah*'da (2011) çocuğun bir çiviyle duvarı deldiğini, *5 Broken Cameras*'da (2011) duvar inşaatının yıkıldığını görmek mümkündür. Tüm bu filmlerde duvar aynı zamanda bir metafor olarak kullanılırken *200 Meters*'da kabullenilmiş hatta kanıksanmış gerçeklik izlenimi verir. Nitekim betonla ayrılmış bölgenin diğer tarafına geçiş, diğerlerinde olduğu gibi bir fantezinin gerçekleşmesi için değil, mecburiyettendir. Duvar burada kabullenilmiş çaresizliğin sebebi olur. Ve duvarın somut biçimde orada oluşunun gerçekliğine ayak uydurmak, duvara göre hareket etmek zorunda kalmak, bununla uğraşmanın güçlüğü ifade edilir.

Filistin sinemasından yansıyan beton bloklar, kontrol noktaları, işsizlik,

Yerleşimci diye dünyanın muhtelif ülkelerinden getirilip Filistinlilerin topraklarına, evlerine, tarlalarına konan Yahudiler, hangi görüşten olursa olsun siyonizm ideolojisini benimsemiş demektir. Dolayısıyla yerlilerin maruz kaldığı her zulmü; gasp, talan, işgal ve katliamı haklı görür.

yurtsuzluk, ortasından bölünen aile ve toplum yapısı, silah gölgesi, asker küstahlığı, esaret, soldurulan ve hatta sonlandırılan yaşamlar son derece pratik malzemelerdir. Yani Filistin konulu bir filmde boylu boyunca uzanan duvarlar için "Bu da nereden çıktı?" diye sorulmaz. Bir anda toza dumana bulanık sokaklar sorulmaz. Omzunda uzun namlulu silahla ulu orta dolaşan bir Yahudi tipi sorulmaz. Bir manga askerin gelip sokakta oynayan çocukları çembere alarak silah doğrultuşu sorulmaz. Ancak filmde bile görülsün bir başka ülkede bulunan Filistinlinin oraya ne zaman, hangi

şartlarda, nasıl geldiği, nerede kaldığı, hatta "yerleştiği" mülteci kampının ne zaman oluşturulduğu sorulur. Ki o kısım, Batı Şeria'da oluşumuna ve gelişimine devam eden film endüstrisinin henüz üstünde durmadığı konudur. Zira içerdeki sorunlar, sürgün edilmişleri unutturmasa da erteletecek kadar çetindir, süreğendir.

200 Meters'in kurgusu standart televizyon filmine benzer. Yaşamın hayli güç olduğu coğrafyada, aile dramından yola çıkıp bunu ustalıklı yol hikâyesine çevirmek; araya komedi unsurları sıkıştırıp insan ilişkilerinden örnekler vermek yönetmen açısından kolay iş olmasa gerektir. Adım adım her bir çerçeve sinematografiktir; her kare yerli yerindedir ve bu, yönetmenin başarısıdır. Ancak filmi asıl izlenir kılan, oyuncuların performanslarıdır. Senaryo gereği işçilikten çaresizliğe, kavgadan çözüme, hırçınlıktan nezakete Mustafa kesilen usta oyuncu Ali Suliman tam bir Filistinli baba görüntüsü verir. Dertlidir, kederlidir de derbeder değildir, ağlamaz; bir çözüm bulmak için çırpınır. Kederin yüzüne gölgeler düşürdüğü anda belli belirgin ezan sesiyle yakın plana yansıyan çehresi aydınlanır. Aynı aydınlanış replik olarak bir beladan kurtulduktan sonra yardımcı oyuncuların birinin "Vallahi namaza başlayacağım." ifadesinde kendini gösterir. Evlerin idaresinden çocuklarını çekip çevrilmesine Salwa

(Lana Zreik), hem çalışan kadın hem her şeyi idare eden anne, hem de evin gelini imajını pek başarılı verir. Samia Bekri Qazmuz dersin Filistinli çilekeş annelerin gün görmemişliğini, metanetini, sabrını, tevekkülünü kısacık sekanslarında âdeta yaşar. “Boş mideyle ağrı kesici içemezsin oğlum.” repliğindeki imge ve onu söyleyişteki muti tavır, filmin tamamına bedel dense yeridir. Elbette Anne (Anna Unterberger) olmayan Yahudiliği gizlemek bağlamında korku ve sinsiliği, ayılıp bayılma seansları bir yana gözleriyle yansıtır. Unterberger’in görüp sorarak açtığı “Mustawtin–Settler” tartışması ayrı bir önemlidir. “Yerleşimci” olarak çevrilmesi gereken kelime Türkçeye göçmen diye çevrilir. Yerleşimci, Filistin için özel anlam barındırır ki çoğunlukla işgalci sıfatının yerine kullanılır. Çünkü yerleşimci diye dünyanın muhtelif ülkelerinden getirilip Filistinlilerin topraklarına, evlerine, tarlalarına konan Yahudiler, hangi görüşten olursa olsun siyonizm ideolojisini benimsemiş demektir. Dolayısıyla yerlilerin maruz kaldığı her zulmü; gasp, talan, işgal ve katliamı haklı görür. Birilerinin başına bombalar yağarken, birileri alenen zulme uğrarken, alkış tutan bir başka kavim herhâlde yoktur.

Erinmeden, yüksünmeden inşa edilen, yıkıldığında onarılan duvarlar bir sınır çizmez, Yahudinin de işine yaramaz

ama Filistinlileri birbirinden ve toprağından ayırır. Kutsal değildir. Öyle Çin Seddi gibi uzaydan bakıldığında genişçe bir hisarı andırmaz; parça parça, kısım kısım, bölge bölge duvar dikmek gibi bir huyları vardır. Bu duvarların kutsal olmadığını tekrar tekrar belirtmek gerekir, zira iki nehir arasındaki suların kutsal olduğuna inanıp başka su içmemeyi şiar edinmiş zihniyet, yarın bir gün vadedildiğini zannettiği topraklar üzerindeki her duvarı, her taşı, her metre betonu kutsanmış kabul edebilir. Daha ilginç olansa bir şeyi kutsal tanımak bunlar için o şeyin kötü olmadığı, tahrif, murdar ya da imha edilmeyeceği anlamına gelmez. Aslında duvar kadar duyar kasmayı, ajitasyonu, acındırmayı da severler ve bunu propaganda malzemesi, reklam, lansman çalışması olarak uygulayıp cümle cihanı ikna ederler. Duyarsızdırlar, duyguları da duvarlaşmış,

taşlaşmış olmalıdır. Hasılı Yahudiler, duvarsever ya da duvarcıl bir kavimdir, işgal ettikleri her yere duvar inşa ederler. Bu denli duvar sevgisi herhâlde onların içlerinden gelen, sebebini de bilmedikleri ağlama ihtiyacının yansımasıdır. Filmde gösterilmeyen ama Yahudilerin Herod zamanından (MÖ 37-4) kaldığını sandıkları Ağlama Duvarı gibi... Ki o duvar da Yahudilerle insanlığın arasını kesen duvar olsa gerektir. (Ağlama Duvarı adını verdikleri kalıntının Süleyman Mabedi’nden bir parça olduğunu iddia ederler ama Mescid-i Aksa’nın altını tam 70 yıldır oymalarına rağmen buna delil oluşturacak hiçbir bulguya erişemedikleri de vakidir.) Orada ağlamayı ibadet kabul ederler. Daha çok ibadet etmeleri temennisiyle inşa ettikleri tüm duvarların dibinde aynı şekilde ağlamaları umulur. Bu sağlanabilir. Sağlanmalıdır.



Orijinal İsmi

200 Meters

Süre

1 saat 47 dk

Tür

Dram, Macera

Yönetmen

Ameen Nayfeh

Senarist

Ameen Nayfeh

Yapımı

Filistin, Ürdün, Katar, İsveç, İtalya, 2020

FARKLI DÜNYALARA AÇILAN KAPILAR KÜTÜPHANELER

■ Ayşe KIZILAY



Kütüphaneler kültür taşıyıcısı görevini görür. Kitap aşığı kimseler için ise kütüphane, harikalar diyarıdır. Sadece onun görebildiği muhteşem bir dünya gizlidir orada. Her kitaptan uzanıp ona selam veren kelimeler vardır. Kütüphaneler yüzlerce kahramanın birlikte yaşadığı bir mekândır aynı zamanda. Bir nevi kahramanlar dünyasıdır. Küçük Prens ile Dede Korkut bir aradadır. Tüm kahramanlar burada buluşur. Birbirinden farklı hikâyeleri olan karakterlerin ortak yeridir kütüphane. Gün sonunda okurun döndüğü evidir.

Kütüphanesine adım attığında yüzünde güller açan birini hayal edelim. Kitaplarına bakışı bir sevgiliye bakar gibidir. Dokunur, sever, içlerinden birini alır, sayfalarını karıştırır. Kokusunu içine çeker ve itinayla yerine yerleştirir. Bu eylemi defalarca tekrarlar. Kimisi için bir hayalden ibaret olan bu sahne birçoğumuz için pek de yabancı değildir. Bir kitap sevdalısı için kütüphane huzur bulabileceği yerlerden biridir. Kitaplara has o kokuyu içine çekmek, gül koklamak gibidir âdeti.

Kütüphaneye girdiğinde farklı bir dünyanın kapıları açılmıştır. Fantastik filmlerde görmeye alışık olduğumuz o klasik sahneyi yaşar. Kapı aralandığında göz kamaştırıcı bir ışık parlar. Harikalar diyarı diyebileceğimiz büyümlü bir evrenin içindedir artık.

Sadece kitaplıkları ve kitapları görmüyordur. Raflarda uçsan kelimeler belirir. Kitaptan çıkıp ona selam veren tanıdık simalar vardır. Uzun zaman önce okuduğu kitabı gördüğünde eski bir dostu görmüş gibidir. Anıları canlanır. Eskiye yâd eder. Bazı kitaplar göz kırpar, merakını celbeder. Farkında olmadan bir kitabı eline almış, kelimeleriyle sohbet başlamıştır. Kitap konuşur, o dinler. Kitaplar anlatır o dinler, dinledikçe iştahı artar ve bu döngü içerisinde kalmak için ömür boyu kütüphanede yaşamak ister. Bazen hikâyelerin dünyasında vakit geçirir bazen mühim bilgilerin peşine düşer. Kimi vakit ince bir kitaptır elindeki kimi vakit bir dergi ya da kocaman bir sözlüktür.

Hayatının merkezine kitapları koyan, evinde küçük ya da büyük bir kütüphanesi olan kişiler her daim varlığını korur. Kitaplarına yurt bulmak en büyük dertlerinden biridir. Şanslı olanlar bir odadan müteşekkil kütüphaneye sahiptir. Kimileri ise odaya sığmayıp sonunda kitapları için bir ev tutma çaresine başvurur. Sürekli kitap alan, kütüphanesini zenginleştirmek için çaba sarf eden, eski kitapların izini süren karakterlere, bazen bir roman kahramanında bazen de gerçek hayatta rast geliriz. *Kâğıt Ev* romanının kahramanı Braver, kitap toplama hastalığına tutulmuş, evini kitaplarla örecek kadar ileri gitmiş bir

karakterdir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Mahur Beste*'sindeki Behçet Bey de kütüphanesinde kitaplarıyla vaktini geçiren biri olarak karşımıza çıkar. Roman karakterlerine benzer bir hayat yaşayan Ali Emiri Efendi de hayatını kitaplara adanmış bir isimdir. Onun kitaplara olan sevgisi, kütüphanesini geliştirme azmi *Divanü Lügati't-Türk* gibi önemli bir eserin bulunmasını sağlar.

Kütüphaneleri olan bir şehir, kütüphanesi olan bir ev medeniyetin de göstergesidir. Kitaplarla ilişkisi sadece okumakla sınırlı kalmayan, okuduklarını yorumlayarak, özgün bir biçimde nice eserler ortaya koyan yazarların da dilinden düşmez kütüphanenin önemi. Kitap okumanın, kitaplarla birlikte olmanın ne kadar değerli olduğunu farkındadırlar. Sezai Karakoç "Her eve kütüphane fikre sokulmalıdır." der. Kemal Sayar'a göre kütüphane, bir öğrenme mekânı değil rüya görme kavuğudur. Borges ise cenneti bir kütüphane şeklinde düşlediğini söyler.

Peki, kütüphaneyi bu denli değerli kılan sebep nedir? Dünyanın dört bir yanında saygı duyulan bir mekân hâlini nasıl aldığını görmek için tarihe ve toplumlara bakmak fikir verebilir. Kütüphanenin vazgeçilmez unsuru kitap, binyıllardır şekil değiştirerek insan hayatında yerini alır. İnsanoğlunun bilgiyi paylaşma, gelecek nesillere aktarma isteği yazının gelişmesini

ve kitapların hayata dâhil olmasını sağlar. Duvarlara çizilen resimlerden tabletlere, papirüslerden kâğıtlara ve nihai olarak dijital forma dönüşen bilgi aktarımı hiçbir zaman sekteye uğramaz.

Kitapların, bilginin yegâne kaynağına dönüşmesi ile muhafaza edildikleri ve bir araya toplandıkları kütüphaneler oluşmaya başlar ve kütüphane, kültür merkezi hüviyetini kazanır. İşlevsel olarak değişimlere uğrasa da kütüphane, kitaplara ulaştığımız bir yer olmasıyla birlikte öğrenme ve çalışma merkezi konumundadır. Kütüphanenin tarihî seyri incelendiğinde İskenderiye Kütüphanesi çıkar karşımıza. Büyük bir yangın sonrası yok olduğu rivayet edilen meşhur İskenderiye Kütüphanesi, zamanının bütün eserlerini bünyesinde toplamasının yanı sıra birçok âlimin yetiştiği bir medrese hüviyetindedir. Bu yanı ile kütüphane bilgiye erişme noktası olmanın da ötesinde bilginin üretimine ev sahipliği yaptığını gösterir.

Yıllar içerisinde toplumsal değişimlerle birlikte kütüphaneler de çeşitlilik kazandı. Devasa büyüklüğü ile kendine hayran bırakan kütüphaneler, halk kütüphanesi diye adlandırdığımız nispeten küçük kütüphaneler ve evlerimizde oluşturduğumuz



Kütüphaneleri olan bir şehir, kütüphanesi olan bir ev medeniyetin de göstergesidir. Kitaplarla ilişkisi sadece okumakla sınırlı kalmayan, okuduklarını yorumlayarak, özgün bir biçimde nice eserler ortaya koyan yazarların da dilinden düşmez kütüphanenin önemi.

kişisel kütüphanelerimiz. Günümüzde hayatla bütünleşmiş durumda olan kütüphaneler, ders çalışma merkezlerine dönmüş durumda. Dijitalleşme sonucunda kitaplara ulaşmanın kolaylaşmasıyla kütüphaneler kitaplara muhafaza etmenin yanında öğrenci ve araştırmacıların ders çalışabileceği mekânlara evrildi.

Kitabın ve kütüphanelerin tarih içindeki gelişim basamaklarına nazar edersek onların kaderini etkileyen en önemli olaylardan biri matbaanın bulunmasıdır. Matbaadan önce kitaplar el yazısı ile yazıldığı için birkaç nüshası haricinde kitabı bulmak mümkün değildi. Bu sebeple matbaa öncesi dönemde kitapların maddi değerleri de

bir hayli fazlaydı. O dönemde bir kitaba sahip olmak, lüks bir eşyaya sahip olmak demektir. Kütüphaneler için tehlike oluşturan durumlardan biri kitap hırsızlığıydı. Kitapların çalınmasını önlemek için bazı yöntemler geliştirilmişti. Bunlardan biri, kütüphanelerde kitapları raflara zincirlemektir. Bu şekilde kitaplar sadece okuma masasına kadar gidebiliyordu. Diğer bir önlem ise kitapların içine mesajlar bırakılmasıydı. Bir kütüphanedeki el yazması bir kitaptaki mesajda şöyle geçer: “Beni kim bulduysa ya da kim aldıysa, ben John Foss’un kitabıyım. Beni ona geri götürmelisin.” Kudüs’te Suriyelilere ait bir kitapta “Bu kitabı çalan veya verildiği yerden çıkaran yaratıcının gazabına uğrayacak, lanetlenecektir! Âmin.” şeklinde çalan kişiye karşı bir beddua yer almaktaydı. (www.fikriyat.com)

Matbaanın yaygınlaşmasıyla kitap sahibi olmak lüks olmaktan çıktı, teknolojinin gelişmesi ile de hırsızlığa karşı daha etkili önlemler alındı. Bireysel kütüphanesi olan kişiler ise kitap mühürleri sayesinde kitapların kendine ait olduğunu belirler. Böylece ödünç verdiği bir kitabın geri dönmemesi ihtimalini de en aza indirir. Kitap konusunda hassas olan birçok kişi ise kitap ödünç

vermeyi istemez pek. Okunan kitap diğer nüshalarından farklı bir kimliğe bürünür. Bu nedenle kütüphanedeki bir kitap, okunduktan sonra o kütüphaneye özel bir varlık hâline gelir. Kendi kütüphanesi haricinde bir yerden aldığı kitaba dair düşüncüleri bu yönde olan Alberto Manguel, “Her okuma deneyimi kendi mekânı ve zamanıyla biriktir ve bir eşinin daha oluşturulması mümkün değildir.” der. Manguel gibi kişisel kütüphanesine değer verenler bir kitabı ödünç vermek yerine yenisini alıp hediye etmeyi tercih ederler. Manguel, bir kitabı ödünç vermenin insanı hırsızlığa iten bir teşvik olduğu kanaatinde dir.

Kitapların toplumlarda değer görmesinin ve kütüphanelerin gelişim basamaklarının sebeplerinden biri de dinî inanç ve düşüncedir. Dünya üzerindeki dinlerin çoğunda kutsal kitap olarak nitelendirilen yazılı metinler bulunur. Kutsal kitaplara duyulan saygı, dinî çalışmalarını içeren diğer metinlere saygının da yolunu açmıştır. Dinî kurumların aynı zamanda eğitim kurumu olması bu algının oluşmasında kilit rol oynar. Kitaba hürmeti öğrenen kişi bunu içselleştirir ve kitap olgusu onun zihninde kutsal bir seviyeye yerleşir. Kahire’de Orta Çağ’dan kalma bir sinagogun mühürlü deposunda keşfedilen bir arşivde Tanrı adının geçiyor olma ihtimaline karşı hiçbir

yazı kırıntısının çöpe atılmadığı anlatılır.

Kutsal kitabımız Kur’an-ı Kerim’in ilk emri “oku”dur. İlk emrin ışığında okumak, okutmak ve bu eylemin en önemli aracı olan kitaplar toplumda son derece hürmet görür. Toplumumuzda kitaplara ihtimamla davranmak, onları yere koymamaya dikkat etmek, kitap okuyana saygı göstermek bu düşüncenin oluşturduğu bir davranıştır. Bunun sonucu olarak kitaplar ve kütüphane toplumumuzda saygıdeğer bir konuma sahiptir.

Günümüzde ise kitap ve kütüphane algımız bambaşka bir zemine çekildi. Dijital kütüphane dediğimiz kavram hayatımıza girmiş durumda. Dijital arşivi yanında taşımak, bilgiye hızlı bir şekilde ulaşmak hayatı kolaylaştırmakta. Bunun yaygınlaşması ile artık kitaplar sadece fiziksel değil e-kitap olarak da satışa sunuldu. Dijitalleşmenin kitap kültürüne zarar verebileceği düşüncesi akıllarda yer eden bir husus. Özellikle dijital dünyayla ilerleyen yaşında tanışan kişilerde bu düşünce ağır basar. Kitap sevdalısı için de geçerlidir bu durum. Her ne kadar kolaylığını bilse de dokunmadığı kitabı okumak istemez. Onu hissetmeden, kapağını çevirmeden kitabın dünyasına girebileceğini düşünmez. Kitabı dijital bir uygulamadan okumak, gönülsüzce, üstünkörü yapılan bir iş gibidir onun için.

Dijitalleşmenin getirdiği endişe, temelde kitaplara verilen değer düşmesi ve toplumların kitap kültüründen kopma ihtimalidir. Ray Bradbury, *Fahrenheit 451*’in distopik dünyasına dair fikirlerinin radyo dinleyen çiftleri gördüğünde oluşmaya başladığını söyler. Kütüphanelerin ve kitapların olmadığı bir dünyayı anlatan *Fahrenheit 451* kitaplara zaafı olan herkesi etkileyen bir hikâyeye sahiptir. Kitabı okuduktan sonra kütüphanesinin yanıp kül olduğunu düşünmekten/hayal etmekten kendini alamaz okur. Eser, kitapların yokluğunda dünyanın ne kadar karanlık bir yer olduğunu gözler önüne serer.

Kütüphaneler, geçmişten günümüze dek her zaman kitaba değer veren insanların gayretleriyle oluşur. Yeni kurulan bir kütüphane için çabalayanlar, kütüphanesi olmayan yerleri kitapla buluşturmak için gezici kütüphane ile diyar diyar dolaşanlar ve nicesi sayesinde toplum kitaba ulaşmıştır. Kendi gayretleri ile oluşturduğu kütüphanelerini bağışlayan büyük yazarları ve fikir insanlarını da unutmamak gerekir. Onların kütüphaneleri aynı zamanda tarihe düşülen notlarla doludur. Ve bu yönüyle kütüphaneler, kitapçılardan ayrılır. Binlerce kitabın dizili olduğu kitapçılarda kütüphanedeki ruhu bulmak pek mümkün değildir.



TARIMSAL İLAÇLARI BİLİNÇLİ UYGULAMAK

■ Şule TÜZÜN

Tarım, insanlık için temel bir ihtiyaç olan gıda üretiminin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, tarımsal faaliyetlerin doğaya ve çevreye olan etkileri, günümüzde giderek artan bir endişe kaynağı hâline gelmektedir. Özellikle tarımsal ilaçlama, çevre ve insan sağlığı açısından önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Pestisitler; tarım alanlarında, evlerde ve endüstriyel alanlarda zararlı organizmalarla mücadelede yaygın olarak kullanılan kimyasal maddelerdir. Ancak, bu maddelerin bilinçsizce ve aşırı şekilde kullanılması, çevre ve insan sağlığı açısından ciddi sorunlara neden olabilir. Özellikle tarım sektöründe kullanılan pestisitler, toprak, su ve biyolojik çeşitlilik üzerinde olumsuz etkilere sahiptir.

Toprağa ve su kaynaklarına sızan pestisitler, ekosistemlerde dengesizliklere yol açabilir. Toprakta biriken pestisit kalıntıları bitki kökleri tarafından alınabilir ve bitkilerin büyümesini engelleyebilir. Ayrıca, su kaynaklarına karışan pestisitler sucul organizmaların ölümüne ve su ekosistemlerinin zarar görmesine; bu durum, sucul ekosistemlerin dengesizleşmesine ve biyolojik

çeşitliliğin azalmasına neden olabilir.

Bilinçli tarımsal ilaçlama uygulamaları, çevre ve insan sağlığını korumak için önemli bir adımdır. Bu yaklaşımın temelinde, pestisitlerin minimum düzeyde ve doğru şekilde kullanılması, alternatif mücadele yöntemlerine ve entegre mücadele prensiplerine daha fazla önem verilmesi yatar. Entegre mücadele; kültür bitkilerindeki hastalık, zararlı ve yabancı otlarla mücadelede, ekonomi, insan sağlığı, çevre, biyolojik çeşitlilik ve doğal dengeyi göz önünde bulunduran sürdürülebilir bir yaklaşımdır.

İnsan sağlığı açısından, pestisitlerin yanlış kullanımı ciddi riskler taşır. Pestisit kalıntılarına maruz kalan kişilerde kanser, doğum kusurları, sinir sistemi hasarı ve solunum yolu rahatsızlıkları gibi sağlık sorunları ortaya çıkabilir.

Özellikle tarım alanlarında çalışanlar ve bu alanlara yakın yerlerde yaşayanlar, pestisitlerin maruz kaldığı risklerle daha fazla karşılaşabilirler. Bu zararlı etkiler arasında akut, subakut ve kronik etkiler yer alır. Akut etkiler arasında kusma, ishal, terleme, solunum güçlüğü ve istemsiz kasılmalar gibi belirtiler bulunur. Subakut etkiler ise baş ağrısı, hâlsizlik ve yorgunluk gibi semptomlarla kendini gösterebilir. Kronik etkiler

ise endokrin ve sinir sistemi bozuklukları, kanserler, mental ve psikolojik değişiklikler gibi daha uzun süreli sağlık sorunlarını içerebilir.

Pestisitlere maruz kalma yolları arasında deri yoluyla temas, sindirim yoluyla alım ve solunum yoluyla inhalasyon (nefes alma) bulunur. Güvenli kullanım için pestisitlerle çalışırken belirli önlemler alınmalıdır. Bunlar arasında ilaç seçimi, ilaç ve alet temini, ilaç ambalajlarının kullanımı, ilacın hazırlanması ve uygulanması sırasında alınacak önlemler gibi adımlar yer alır.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre, tarım kimyasallarına maruz kalma nedeniyle Ulusal Zehir Danışma Merkezine başvuran vaka sayısı her yıl artmaktadır. Bu durum, tarım kimyasallarının insan sağlığı üzerindeki potansiyel risklerine dikkat çekmektedir. Bu nedenle, pestisitlerin güvenli ve dikkatli bir şekilde kullanılması büyük önem taşır.

Pestisitlerin çevre üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılması için, tarımsal ilaçlama uygulamalarında doğru zamanlama, doğru dozaj ve doğru yöntemlerin kullanılması önemlidir. Ayrıca, pestisitlerin hava, su ve toprağa karışma potansiyeli göz önünde bulundurularak, ilaçlama öncesinde çevresel etkilerinin değerlendirilmesi ve uygun önlemlerin alınması gerekmektedir.

Sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesi, çevresel ve ekonomik açıdan dengeli bir tarım modeli oluşturmak için kritik bir adımdır. Tarım sektöründe yaşanan dönüşüm, çevresel kaynakların korunması ve gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakma hedefi doğrultusunda ilerlememizi sağlayacaktır. Bu bağlamda, çiftçilerin çevre bilincinin artırılması ve ekosistemlerle uyumlu tarım yöntemlerinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Doğal dengeyi koruyarak tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak, hem çevre sağlığını koruyacak hem de toplumun refahını artıracaktır. Bu nedenle, çevresel etkileri en aza indiren tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve çiftçilerin bu konuda desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, tarımsal ilaçlama uygulamalarının çevre ve insan sağlığı üzerindeki etkilerini en aza indirmek için bilinçli ve sürdürülebilir yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Entegre mücadele prensiplerinin yaygınlaştırılması, alternatif mücadele yöntemlerinin desteklenmesi ve tarım çalışanlarının eğitimi gibi önlemler, bu hedefe ulaşmada önemli adımlar olacaktır. Ancak, bu süreçte, tüm paydaşların iş birliği içinde hareket etmesi ve çevre dostu tarım uygulamalarının teşvik edilmesi de gerekmektedir.

Hatıra Defteri

■ Seher MERİÇ

Hani bazen bir şarkı duyduğunuzda ya da bir koku aldığınızda veya eski bir eşyayı gördüğünüzde zaman tüneline geçmişe doğru bir yolculuğa çıkarsınız ya işte bu hafta sonu ben de öyle bir yolculuğa çıktım.

Bitpazarında biraz dolaşip fotoğraf çekerim diyerek evden çıkmıştım. Ne derler bilirsiniz, "Neye niyet, neye kısmet." Birkaç tezgâh dolaşmıştım ki eski kitapların satıldığı bir tezgâh dikkatimi çekti. Yaprakları yılların etkisiyle sararmış kitaplar üst üste yığılmıştı. Kitaplar arasında sağı solu epey yıpranmış bir defteri görünce yüzüme bir gülümseme yayıldı ve hemen elime aldım. Sayfalarını okumak için defterin üzerindeki kilidi minik anahtarı ile açtım. Bu sırada tezgâhin sahibi deftere olan ilgimi anlamış ve onu nereden aldığını anlatmaya başlamıştı. "Abla, Emek Mahallesi'nde eski bir evi boşaltıyorlardı. Ev sahibi olan yaşlı teyze vefat etmiş. Bütün eşyaları satmışlar. Kalanlar da

çöpe atılıyordu. Ben de ancak bunları toparlayıp alabildim..." Bu sırada ben defteri açmış ve birbirinden renkli sayfaları okumaya çalışıyordum. Elimdeki bu defter, sosyal medya daha dünyamıza sinsice girmeden evvel bizim için en kalıcı ve en hatırlı hatıraydı. Lakin sahibinden ayrılmıştı. Aynı benim hatıra defterlerim gibi.

Başlıktan da anladığınız üzere bu hafta sizlere "hatıra defterleri"nden bahsetmek istiyorum. Evet, kimler hatırlıyor çocukken en kıymetli hazinemiz olan bu defterleri bakalım. Öncelikle hatıra defteri nedir bilmeyen kıymetli okurlarım için kısaca anlatayım. Hatıra defterleri, bizlerin geleceğe attığımız imzalarımızdır. Maksadımız iz bırakmaktır. Dostlarımızı hatırlamak ve hatırlanmak için doldururduk bu defterlerin sayfalarını. Genellikle defter sahibine derin sevgimizi vurgulayan sözlerle başlar, duruma göre bir iki yaşanmış anı ile devam ederdi. Ve son bölümde ise gelecekle ilgili güzel temennilerle

sonlandırırız yazımızı. Bu dokunaklı düz yazıyı bazen bir mâni süslerdi. Tabii bu, yazan kişinin edebiyatla olan bağlantısıyla doğru orantılıydı.

Bu defterlerin iki türü vardı: İlki, kırtasiyelerden "hatıra defteri" diye satın alınanlarıydı. Oldukça albenili olan bu defterlerin her yaprağında, sayfanın dörtte birini kaplayan rengârenk resimler olurdu. Hatta bazılarının üzerinde benim bitpazarında gördüğüm gibi minik kilitleri olurdu. Diğeri ise evdeki bir defteri hatıra defteri hâline getirmektir. Ki benimki böyleydi. Öncelikle defter büyükçe bir takvim yaprağının beyaz tarafı dışa gelecek şekilde kaplanırdı. Daha önceden gazete ve dergilerden beğenip kestiğimiz çiçek, böcek, kuş, manzara ve tabiat resimlerini bu defterin sayfalarına yapıştırırdık. Hatta bazen kartpostal bile yapıştırırdık. Hele bu kartpostal simli ise herkes o sayfaya yazmak isterdi. Evet, işin son safhasında ise dış kapağı oluşturmak kalırdı. Dış kapağa en çok beğendiğimiz

resmi yapıştırır ve sağ alt köşeye el yazısı ile ismimizi yazardık.

Yazı deyince aklıma geldi. Hatıra defterlerine el yazısı ile yazmak âdettendi. Üstelik alelade kalemlerle de yazılmazdı hatıra defterine. Bütün bu süse ve fiyakaya yaraşır satırları mümkünse dolma kalemle veya renkli tükenmez kalemlerle yazardık. Yıllar boyunca saklanacak bu yazılarda akılda kalmak ve en özenli yazıya sahip olmak gibi bizim için oldukça önemliydi. Bizler gibi az televizyon seyretmiş, bilgisayardan bihaber çocuklar için duygularımızı ifade etmenin en samimi hâliydi bu defterler.

Okula getirip bütün arkadaşlara bir anı yazmaları için ısrarda bulunmak âdetti. Bana bir arkadaşım hatıra defterini verdiği zaman hem çok mutlu olur hem de tatlı bir telaş hissederdim. İlk iş olarak diğerlerinin ne yazdığına bakardım. Benim yazdığımın tek ve özel olmasını isterdim. Yazacağım sayfayı seçer ve muhakkak el yazısı ile yazmaya çalışırdım. Sizin de hatırınıza geldi değil mi o bilindik başlangıç cümlesi...

"Bana kalbin kadar temiz bu sayfayı ayırdığın için çok teşekkür ederim."

Daha sonra da defterin sahibi olan arkadaşımınla olan bir hatıramızı ya da duygularımızı yazardık. Ben her zaman olduğu gibi bir sayfaya sığamam ve en az iki sayfa yazardım. Bu yüzden hatıra defterlerini bana yazmam

için veren arkadaşlarım pek mutlu olurlardı. Yazacaklarım bittikten sonra sıra en sevdiğim bölüm olan süsleme kısmına gelirdi. Eski dergilerden ya da gazetelerden kestiğim ufak tefek çiçek fotoğrafını yapıştırır ve sevimli kalpler çizerdim.

Her zaman olmasa da mâni yazmayı ben de severdim. Mâninin yerine bazen kısa bir şiir de yazardık. O vakitler telefon numaraları aklımızda tuttuğumuz gibi şiirleri ve mânileri de ezberler ve gereken yerde hem yazar ve hem de okurduk. Birkaç tanesini eminim sizler de biliyorsunuzdur.

"Hatıra hatıra dedin. / Başımın etini yedin. / İşte sana bir hatıra. / Al ömür boyu sakla."

"Sepet sepet yumurta. / Sakın beni unutma. / Unutursan küserim. / Mektubumu keserim."

"Seviyorum ama kimi? / En tatlı birisini. / Nasıl anlatsam sana. / İlk harflere baksana."

Hatıra defterlerimizi bazen öğretmenlerimize de verirdik. "Bana hatıra yazar mısın?" "Öğretmenim, siz de yazar mısınız?" Çünkü onların bizler için yazdıkları çok kıymetliydi. Bizi bize anlatan ve geleceğimizi şekillendiren cümlelerle hatıralarımızda kalıcı izler bırakırlardı.

Şimdi sosyal medya fotoğraflarının altına yazdığımız kelimelere sığınsak da hatıra defterlerinin yeri her zaman özeldir. Hele o defterleri aradan geçen yıllardan sonra okumanın tadı bir başka. İçten ve samimi kelimelerle dolu bir dünyaydı bizimkisi. Her ne kadar hepsinin başında ve sonunda aynı şeyler yazsa da bizi kanatsız çocukluğumuza ışınlayan hazinelerimizdi bu defterler. Bu sebeple sayfaları üzerinden kaç yıl geçerse geçsin buram buram hatıra kokmaya devam edecektir.





VÜCUDUMUZUN EN ÖNEMLİ İHTİYACI: MİNERALLER

■ **Merve Bilge ATALAY**
Diyetisyen

Mineraller, insan vücudunun yaklaşık % 4-5'ini oluşturur. Her bir mineralin farklı farklı işlevleri vardır. Kalsiyum % 4-5'lik kısmın yarıya yakınını oluşturur. 1/4'ü fosfordur. Magnezyum, klor, sodyum ve kükürt diğer makro minerallerdir. Diğerleri de az

miktarda bulunduğu için iz elementler olarak adlandırırız fakat az olması asla önemsiz olduğu anlamına gelmez.

Son dönemde magnezyum, kalsiyum gibi mineraller çokça anılıyor ve takviyeleri kullanılıyor. Fakat her şeyde olduğu gibi çok bilgi ve paylaşım olan durumlarda

bilgi kirliliği de olur. Doğru bilgi her zaman kıymetlidir. Şimdi bu mineralleri daha derinlemesine beraber inceleyelim.

Sodyum ve Potasyum

Sodyum ve potasyum, vücut sıvılarının ozmatik basıncı (hücrenin içi ile dışındaki sıvı dengesi gibi düşünülebilir) ve asit-baz dengesi (vücut dolaşım sistemi ve tüm sistemler için çok önemlidir) için gereklidir. Potasyum ve sodyum, kanın nötr durumda kalmasını dolayısıyla sağlıklı hayatın devamlılığını, ayrıca sinir ve kas sisteminin doğru çalışmasını sağlarlar. Hepimiz, sürekli ödemi olduğumuzdan muzdaribizdir. Peki bu ödem neden olur? Vücutta fazla sodyum birikimi ödeme yol açar. Fazla tuzlu yemek, turşu, şalgam, salamura besinleri çok tüketmek, su içmemek ödem tutmaya sebep olur. Çeşitli böbrek hastalıklarında ise böbrekler fazla sodyumu atamazlar ve vücutta sodyum birikir. Sodyum ve potasyum böbrekler, dolayısıyla da boşaltım sistemi için de çok önemlidir.

Sodyum; tuzlu tereyağı, kavun, salamura zeytin, tuz, peynir, dereotu, kabartma tozu; potasyum ise kuru baklagiller, fındık, marul, maydanoz, kahve gibi besinlerde bulunur.

Kalsiyum

Kalsiyumun ilk işlevi kemik ve diş sağlığının korunmasıdır. Kandaki kalsiyum ise kan pıhtılaşmasında görevlidir. Sinir sisteminde ve kalp atımında önemli rolleri vardır.

Kalsiyum yetersizliğinde kemikler kolay kırılabilir, kemik erimesi görülebilir ve şiddetli kemik ağrıları olabilir. Kalsiyumun günlük alımı çok önemli olmakla beraber vücutta kullanım mekanizmasında D vitamini ve magnezyum ile birlikte işlevseldir. Dolayısıyla kalsiyum, magnezyum ve D vitamini birlikte değerlendirilmeli, eğer takviye kullanılıyorsa bu üç maddeyi doğru almak önemlidir.

Süt, yoğurt, kefir, peynir en iyi kaynak olarak gösterilse de son dönem çalışmalarında inek sütünün, bu dönemde insanların vücutlarında kolay sindirilemediği ve hatta intoleransa yol açtığı gibi fikirler vardır. Bu yüzden inek, keçi, manda gibi sütlerin yerine bitkisel süt olan yulaf, badem, fındık sütü kullanımını öneren kaynaklar vardır. İnek ve diğer küçükbaş hayvanların sütünün sindirilememesindeki farklı bir sebep de laktozdur ki bu bir karbonhidrattır ve pek çok yetişkin laktozu sindiremediği için süt içtikten sonra karnı ağrır, ishal olur veya şişkinlik yaşar. Bu durum da sindirimi sekteye uğrattığı için kalsiyum Emilimini bozabilir. Öneri olarak sütü direkt tüketmek yerine ayran, kefir, yoğurt, peynir gibi işlenmiş hâllerini tüketmek daha işlevsel olabilir. Bunun yanında bitkisel sütler de kalsiyum yönünden zengindir. Ayrıca ilikli kemik suları, ıspanak, yeşil yapraklı tüm sebzeler kalsiyum yönünden zengindir. Yine balık kılıçığı kalsiyum yönünden zengindir.

Fosfor

Kemik ve dişin yapımında rol oynar. Hücrenin sağlıklı yapısını devam ettirmek için çok önemlidir. Karbonhidrat metabolizmasında rol oynar. Ağızda oluşan asitliği tamponlayarak diş çürümesini önler.

Et, tavuk, balık, yumurta, kuru baklagiller, kuru yemişler, süt ve süt ürünleri gibi besinlerde bulunur.

Magnezyum

Kemik ve dişlerin yapısında kalsiyum ve fosforla birlikte bulunur. Ozmotik basınç ve asit-baz dengesi sağlanmasında rol oynar. Kas ve sinir sisteminde önemli rolü vardır. Kalp için önemlidir. 300 civarında enzimin vücutta çalışabilmesi için magnezyuma ihtiyaç vardır. Özellikle enerji mekanizmasında önemlidir. Bu yüzden geçmeyen yorgunluk, hâlsizlik gibi durumlarda vücuttaki diğer tüm mineraller ve vitaminlerle birlikte magnezyum değerleri de araştırılmalıdır.

İspanak, yeşil yapraklı sebzeler, kuru baklagiller (nohut, kuru fasulye, mercimek) gibi besinlerde bulunur.

Demir

Demirin vücuttaki en önemli işlevi oksijen taşınması ile ilgilidir. Demir, hemoglobinin bileşiminde bulunur ve akciğerden hücrelere oksijen, hücrelerden akciğere karbondioksit taşır. Ayrıca demir, bağışıklık sistemi ve bilişsel performans için de çok önemlidir.

Karaciğer, kırmızı et, pekmez, tahin, kuru baklagiller, yeşil yapraklı sebzeler ve yumurtada bulunur. Burada çok önemli bir konu daha var: Demirin Emilimi. Demirin özellikle yeşil yapraklı sebzelerde, pekmezli tahin ve kuru baklagillerdeki, yumurtadaki formunun Emilimi oldukça düşüktür. Bu durumu düzeltmek için C vitamini kullanılabilir. Yani yumurtayı bol limonlu ve bol yeşillikli yumurta salatası şeklinde tüketmek demir Emilimini artırır. Bir başka önemli nokta ise demir ile kalsiyumu bir arada tüketmek demir Emilimini azaltır. Bu nedenle süt ve süt ürünlerini (yoğurt, peynir, kefir) et ile aynı anda tüketmemek önemlidir.

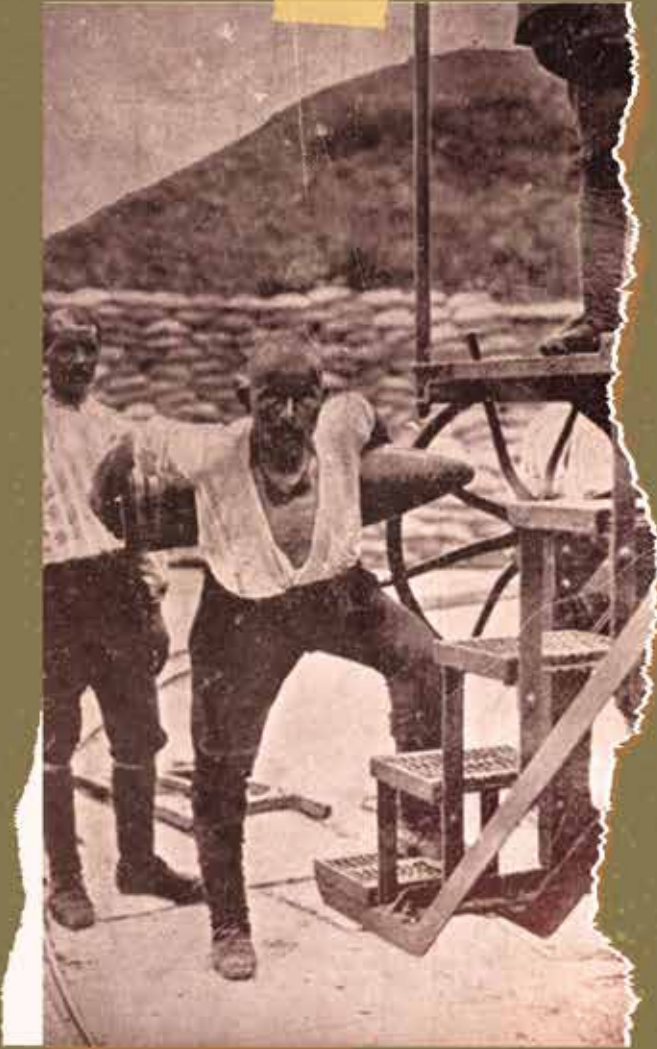
Çinko

Vücut için önemli 100 kadar enzimde kullanılır. Bağışıklık sistemi için çok gereklidir. Badem, kırmızı et, ceviz, bulgur gibi besinlerde bulunur.



ÜMMET BİLİNCİNİN ZAFERİ: ÇANAKKALE

■ Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt DEDE



Mart ayı geldiğinde şüphesiz aklımıza ilk gelen şeylerden biridir Çanakkale.

Herkesin bildiği o tarih: 18 Mart. Esasında savaşın bittiği tarih değildir! Osmanlı Devleti'ni tarihe gömmek, Müslümanları yurtsuz ve lidersiz bırakmak isteyen İtilaf Devletlerinin savaş gemileriyle elini kolunu sallayarak geçme hayalinin yerle bir olduğu tarihtir 18 Mart. 3 Kasım 1914'te İngilizlerin meşhur beş çayını İstanbul'da boğaza nazır olarak içmek hayaliyle denizden başlattığı saldırının, imanın ve inanmışlığın karşısında çaresizliğe düştüğünün kabulüdür 18 Mart ve Çanakkale... Çünkü bu tarihten itibaren denizden cephenin yarılacağı ve boğazın geçilemeyeceği anlaşılmış ve İtilaf Devletleri karadan asker çıkararak ikinci aşamaya geçmek zorunda kalmıştır.

Bir Tenvafuktur Gelibolu

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren gözünü gaza ve cihat algısı üzerinden Batı'ya çevirmişti. Osmanlı'yı köklü bir devlet yapan Avrupa'ya (Balkan coğrafyasına) taşıyan ilk yer de Gelibolu idi. Orhan Bey, Bizans İmparatorluğu'nun veliahdı Kantakuzenos'un taht mücadelesinde yardımına koşarken karşılığında Gelibolu'ya geçmiş ve Çimpe Kalesi'ne yerleşmişti. Gaza ve cihadın temsili olan Gelibolu, ümmet bilinci ile farklı coğrafyalardan gelen Müslümanların savaşacağı bir cephe olacaktı.

Almanya'nın yanında I. Dünya Savaşı'na giren Osmanlı, İngilizler, Fransızlar ve Ruslarla pek çok cephede savaşmak zorunda kaldı. Ancak sadece Çanakkale'de neredeyse bütün İtilaf Devletleri ile mücadele etti. Hatta yetmezmiş gibi uzak diyarlardan Anzak dediğimiz Avusturalya ve Yeni Zelandalı paralı askerler ile işgal ettikleri Müslüman coğrafyalardan da askerler getirmişlerdi. Belli ki mücadele amansız olacaktı. İngilizler getirdikleri askerlerin daha disiplinli savaşmaları için her türlü motivasyonu kullanmıştı. Mesela Müslümanlara kendileri gibi Müslüman olan ve hatta hilafetin merkezi olan Osmanlı ile savaşacaklarını söylememişlerdi. Anzakların daha iyi savaşmaları için paylarına düşen ise bir dizi yalanla gözlerinin korkutulması olmuştu. Hatta bu yalan o kadar kuyruklu ydu

ki daha sonra açığa çıktığında herkes "Bu kadarı da olur mu?" diyecekti. Çünkü İngilizler Anzaklara Osmanlıların insana benzemeyen çok vahşi yaratıklar ve hatta yamyam olduklarını dahi söylemişti. Elbette ki bu yalan Osmanlılarla karada savaşan Anzakların gördüklerinden çok farklıydı. Ateşkes anında ve hatta savaş sırasında bile kendi askerinin yanında düşman askerine dahi yardım edecek kadar merhametli insanları gördüklerinde Anzak askerlerinin aklına bir soru geldi: Biz neden buradayız? Onlar kendi vatanlarını savunurken, biz ne için bu merhametli insanlarla savaşıyoruz? Kim bilir belki bu düşünceye gark olmalarından itibaren İngilizlerin oyununa geldiklerini anlamış olacaklar ki savaş sonunda yurtlarına dönen pek çok Anzak askerinin günlüklerinde Müslüman Osmanlı askerlerinin merhametinden ziyadesiyle bahsedilir. Yine Müslüman askerler de savaş sürecinde cephede iken Osmanlı askerlerinin okuduğu Kur'an seslerini, yapılan duaları işitince karşı tarafın aslında düşman olmadığını anlamış ve savaşmayı bırakmıştı. İngilizler istemese de bu askerleri cephe gerisine göndermek zorunda kalmışlardır. Hatta bazı Müslümanların mücadelesi cepheye gelmeden başlamıştı. İngilizlerin sömürgelerinden biri olan Hindistan'da Müslümanlardan oluşan birlikler Çanakkale'de var olma

Çanakkale'de
şehit düşenler ne
sayılardan ibarettir
ne de ölüm onlar
için bir sondur.
Çünkü Allah
yolunda ölenler
Kur'an'a göre ölü
değildir, bilhassa
dirilerdir.



yerlerde ve farklı şekillerde mücadele ederek şehit olanlar, ahirette aynı makamda buluşmuşlardır.

Nice Azlar Çoklara Galip Geldi

Çanakkale, hem deniz savaşlarında hem de kara savaşlarında matematiğin ve istatistiğin yetersiz kaldığı bir savaş olmuştu. İtilaf kuvvetlerinin ellerindeki savaş gemileri, isimlerinden de anlaşılacağı üzere bırakın Osmanlı'yı bütün dünyaya meydan okuyordu; Ocean (okyanus), okyanusta bile savaşabilecek bir gemi, Inflexible (eğilmez, bükülmez, boyun eğmez), Irresistible (karşı konulamaz) ve daha niceleri... Düşmanın elindeki bunlar gibi birçok savaş gemisi 3 Kasım 1914'te boğazın iki yakasını bombalayarak geçmek istedi. Ancak hesapların altüst olduğu olaylar yaşandı. Osmanlı askerleri muazzam bir direnişle boğazın geçilmesine

izin vermedi. 18 Mart 1915'te en büyük deniz taarruzunu gerçekleştiren İtilaf Devletleri hedefine ulaşamadı. Çünkü göklerden gelen bir karar vardı! Düşman gemileri Koca Seyyid'in de bulunduğu Rumeli'deki Mecidiye Tabyası'nı bombaladılar, kendisinin dışında birkaç yaralı arkadaşı kalmıştı. Bu duruma içerleyen Koca Seyyid dualar ve zikirlerle aldığı 275 kiloluk top mermisini vinci kırık olan topa kendi imkânlarıyla taşımıştı. Getirdiği ve ateşlediği üçüncü

top mermisi Ocean zırhlısının bacasından girerek büyük bir patlamaya sebep olmuş, gemi batmaya başlamıştı. Daha sonrasında komutanının emrine rağmen kaldıramam dediği topu muharebede üç kez kaldırıp taşıtan güç neydi?

Müttefikimiz olan Almanlar işe yaramayacağını düşündüğü için ellerinden çıkarmaya çalıştığı eski deniz mayınlarını bize verdiler. Ancak Çanakkale'de müstahkem mevki kumandanı olan Mirliva Cevat Paşa'nın gördüğü bir rüya üzerine Yüzbaşı Hakkı Bey'in komutasında Nusret Mayın Gemisi tarafından dualarla boğaza döşenen mayınlar düşmanın birçok savaş gemisini boğazın sularına gömmüştü. Başta müttefikimiz Almanlar olmak üzere, düşmanların da hayretler içerisinde kaldığı bu mucizevi olayın meydana gelmesini sağlayan şey neydi?

Deniz savaşlarında yaşanan bunun gibi pek çok mucizevi olay aslında göklerden gelen bir kararın da olduğunu söylüyordu. Öyle ki Çanakkale'de savaşan İngiliz komutanlardan Ian Hamilton ve dönemin İngiliz Deniz Kuvvetleri bakanı olan ve daha sonra İngiltere'yi yönetecek olan Winston Churchill dahi esasında burada manevi bir güce karşı bir savaş yapıldığını ve bunun için de kaybedildiğini ifade ediyordu.

Kara Savaşı ve Ümmetin Zaferi

18 Mart 1915'te denizden yapılan son ve en büyük

savaşı veren dindaşlarına karşı savaşmak istemediler. Bu nedenle İngilizlere karşı isyan hareketi başlattılar. Ciddi bir kıyamın sonunda 47 Hintli Müslüman kurşuna dizilerek şehit edildi. Çanakkale'deki ümmet ruhu cephenin ötesine kadar etkili olmuştu. Bu da bize bu ruhun sadece Çanakkale'den ibaret olmadığını da gösteriyor. Kim bilir belki de aynı düşmana karşı birbirlerinden uzak

hücum da işe yaramamıştı. İtilaf Devletleri B planına geçmek zorunda kalmıştı. Artık mücadele denizden değil karaya asker çıkarılarak yapılacaktı. Savaş gemileri de karaya asker çıkaracak olan çıkarma gemilerine mâni olacak Osmanlı güçlerini bombardımanlarla engellemeye çalışıyordu. Düşman bütün engellemelere rağmen karaya asker çıkarmayı başardı ve artık zamanın şahitlik ettiği muhteşem bir mücadele başladı. Öncelikli hedef bölgeleri Arıburnu ve Seddülbahir olan düşman ordusu, ölümü öldürenlerin savunması karşısında şaşkınlık içerisindeydi. Öyle ki kendileriyle savaşan Müslüman Osmanlı ordusu, karşılıklı cephelerin 5 metreye kadar indiği muharebede arkalarından gelecek askerlere zaman kazandırmak için iki dakika sonra öleceğini bildikleri hâlde şehadete yürümeyi görev biliyordu. Bazı cephelerde metrekareye binlerce mermi düşmüştü. Mücadele sadece düşman askerleri arasında değildi; mermiler bile birbirlerine düşman olmuşlardı ki (bugün savaş müzesine gidildiğinde görülebilir) aralarında birbirlerine saplanmış olanlar vardır. Kimi cephelerde ise bir cepheden başka bir cepheye yere ayak basmadan, ölen ya da şehit olan askerlerin bedenlerine basarak geçilebiliyordu.

9 Ocak 1916'ta düşman kuvvetlerinin geri çekilmesiyle nihayete eren amansız savaşın sonunda yüzbinlerce insan

can vermişti. Galat olarak söylenen (genel olarak bilinen) rakamlar her iki taraftan iki yüz elli binden toplam beş yüz bin kişinin öldüğüdür. Lakin farklı kaynaklarda bu rakamlar değişiklik göstermektedir. Ancak bizim bilmemiz gereken şey şudur ki; bizim için Çanakkale'de şehit düşenler ne sayılardan ibarettir ne de ölüm onlar için bir sondur. Çünkü Allah yolunda ölenler Kur'an'a göre ölü değildir, bilhassa dirilerdir. Ve bizim bilmemiz gereken bir şey de şudur ki; Çanakkale'de düşman askerine, topuna, savaş gemilerine göğüslerini siper eden askerlerin hedefi sadece kuru bir toprak parçasının muhafazasından ibaret değildir! Onun içindir ki aynı askerler cephe gerisinde yahut ateşkes anında ve hatta savaşırken Kur'an okuyarak, dualar ederek, namazlarını kılarak mücadelelerinin din-i mübin-i İslam olduğunu göstermişlerdir. Bugün

Çanakkale Şehitliği'ne gidildiğinde başlarında Fatiha okunacak şehitlerimizin kitabelerinde yazan memleketlerine baktığımızda bunu daha iyi anlayabiliyoruz. Yemenden, Bosna'ya, Halep'ten, İškodra'ya ve daha sayılabilecek birçok memleketten Müslümanlar ümmetin sancağı yere düşmesin diye şehit oldular. Ve bu mücadele arkasında bıraktığı sayılamayacak kadar ibretlik hadiselerin derunundaki dersler bir yana teknik olarak da çok anlam ifade etmekteydi.

Ezcümle, düşmanın bu cephedeki mücadelesinin amacı boğazı geçerek İstanbul'u işgal edip Osmanlı Devleti'ne son vermek ve Rusya'ya yardım ulaştırmaktı. Ancak, her iki amacına da ulaşamadı. Aksine Rusya yardım alamadığı için savaşın çekilmek zorunda kaldı. Yani Osmanlı, Çanakkale'de oyunu bozan taraf oldu.

Tarihte bu ay neler oldu?

Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu. **(3 Mart 1924)**

Dünya Sağlık Örgütü, COVID-19 salgınını pandemi ilan etti. **(11 Mart 2020)**

İstiklal Marşı "Millî Marş" olarak kabul edildi. **(12 Mart 1921)**

Türkiye Diyanet Vakfı kuruldu. **(13 Mart 1975)**

Çanakkale Deniz Savaşları başladı. **(19 Şubat 1915)**

Âşık Veysel vefat etti. **(21 Mart 1973)**

Samiha Ayverdi vefat etti. **(22 Mart 1993)**

Pakistan, ilk İslam cumhuriyeti oldu. **(23 Mart 1956)**

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

Oruç ayı	Davranış		Rah, tarik	Polonyalı olan	Birbirine eş, denk	Sıcaklığı arttıran alet	Kalpdeki sağlam inanç
Ülkemizin Asya'daki toprakları	Yakarma				İsyan eden	Yetersiz	
Buyruk			Gerekli olan eşya, araç gereç		Kusur		
Kur'an cümlesi				Bir ünlem		Uzaklık bildiren bir ünlem	
Irak			Oklar	Bir bebek kıyafeti			
Azerbaycan Türkü			Yaratıcı, ilah	İplik, lif		Nüfuz sahibi kadın	Müşkül, güç
Arka karşıtı	Bir sure adı			Beyaz, temiz	Bire ve kendine bölünen sayı	Sûrat	
	Atlarn boyun kılları				Yeşil bir sebze		
İnsan	İstasyon	Bir sure adı					Yemek
		Parlak olmayan					
			Gerekli şeyler, alet takımı	Ses dalgaları ile tarama			
Haberci				Hastalık	Akma, geçme, devam etme		Şehzade eğitmeni
					Mikroskop camı		Tren yolu
Üretme, istihlal	Avrupa Parlamentosu kısaltması	Kral başlığı			Bir nota	Mola, teneffüs	
		İnce örtü					
Malzeme konulan şey			Açıklama, kritik	Organik			
				Dinin direği olan ibadet			
Amel, eylem	Bir müzik aleti					Avuç içi	
		İpek böceği örgüsü					
		Divan edebiyatında bir nazım türü					
				Ekşi, mayhoş, limon tadında			
Diyabet		Muğla'nın bir ilçesi					
Bir seslenme edatı		Tutma organımız					
Eski dilde ayak	Besili						
	Haftanın beşinci günü						
			Kışın yağar			Yalnız, biricik	
İvedi		Pamuklu bir kumaş					
Telli bir çalgı		Yemekten emir					
Sos							
Eski dilde su							
		Mayhoş bir meyve					

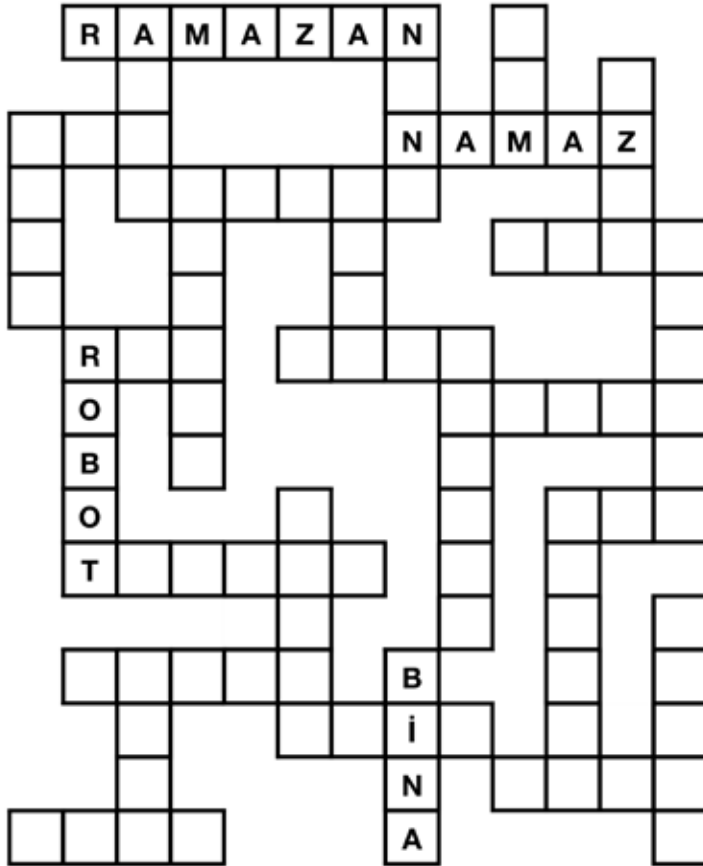


Bulmacanın çözümünü dergi.diyaret.gov.tr adresinde
yer alan dergimizin PDF dosyası içinde bulabilirsiniz.

			6		4	1		2
4					3	7	5	
	9		2					
1		2	4	3		8	7	6
	6		7	1				
9	7	4	8	5		2		3
					7			5
2		5	3					
	3	9				6	2	

SUDOKU

KELİME OYUNU



- | | |
|-----------------|--------------------|
| EZAN | İRİS |
| ALEM | İZAFİ |
| ASİL | KANAT |
| BİNA | MANA |
| CAM | MARKA |
| ETİK | MAVİ |
| EZAN | MİNARE |
| HALI | NAMAZ |
| İBADET | NANE |
| İCAR | RAD |
| İKAMET | RAMAZAN |
| İLE | ROBOT |
| RÜYA | SAHAF |
| TABİAT | TERAZİ |
| TIP | |

RAMAZAN BİRAZ DA ANNEDİR

■ Süreyya MERİÇ



Dünyaya gözlerimizi açtığımız anda görürüz onun yüzünü; ilk kelimeyiz, ilk sesimizdir anne. Bizi hayata hazırlayan rehber, zorluklar karşısında dayanağımız, hayatın keşmekeşinden ürktüğümüzde kaçıp sığındığımız yuvamızdır. Anne demek, diyebilmek bir ayrıcalıktır insan için. Belki de bu yüzden canından aziz bildiği şeyleri de annesiyle özdeşleştirir insanoğlu. Toprağına ana vatanım der, sığınağına ana kucağı.

Peki, hayatın binbir cephesiyle mücadele ederken, günler, aylar uç uca eklenip zaman akıp giderken kime, neye sığınırız? Koca bir yılı dünyalık telaşların ardında yitirmemek için bir durak lazımdır insanoğluna. Yaralarını sarıp sarmalayacak, ona dünya hayatının geçiciliğini fısıldayacak müşfik bir ses lazımdır, bir anne lazımdır: Ramazan Biraz da Annedir.

Dursun Ali Tökel'in kaleminden *Ramazan Biraz da Annedir* kitabı, o müşfik sese çağırır okurlarını: "Hayatın içinden geçerken; yaşamın kesik izleri, gölge lekeleri, şaşı bakışları, kırgın gönülleri arasında başka kim dinler bizi?"

Ramazan Biraz da Annedir, ömrünü beyhude uğraşların arasında heba etmek istemeyen gönüllere seslenir. Bir soruyla çengeller atar okurun zihnine: "Ben Kendimin Neyi Olurum?" Kierkegaard'ın sözü gelir akıllara, herkes kendisi tarafından kandırılır. İşte bu yüzden kişi önce kendini bilmeli, kendisinin neyi olduğunu sorgulamalıdır. Ancak o zaman yaşamının

sorumluluğunu üstlenir, ömrünün istikametini tayin eder, dünya ve ukba dengesini güder.

"Açlıkla Doymak" bölümünde bitip tükenmeyen ihtirasların, tatmin edildikçe oburlaşan arzuların karşısına nefis terbiyesi konulur. İnsanı zevkiselimden akliselime ve oradan da kalbiselime ulaştıracak şey nefisine galebe çalmasıdır. "İbadetler Nihayette Ne İçindir?" sorusunun da cevabı aranır kitapta. Oruçla ziyadeleşen nefis terbiyesinin, kişiyi her türlü kötü söz ve eylemden koruması gerektiği vurgulanır. Açlık; öfkenin, nobranlığın bahanesi olamaz. Aslanan ramazan ikliminin insanı sarıp sarmalaması, ona başka zamanlardan çok daha etkili bir sükûnet bahşetmesidir. Bu ise ancak ruhun cömertliği ile mümkündür. "Ruhlardaki Cömertlik" işte bu hakikate dikkat çeker.

İnsanlar kadar şehirler de ramazandan nasibini alır. Zaman ve mekân algısı ramazanla birlikte yeniden şekillenir. İmsak, sahur, iftar vaktine mahyalar, teravihler, mümin gönüllerle dolup taşan camiler eklenir. Ramazan şenlikleri, hayal perdeleri, orta oyunlarla süslenir zaman ve mekân. Bir tereke bırakır ramazan giderken insanoğluna. "Erdemli Mal Tüketiminin Teşviki"dir bu. İsraftan kaçınan, her bir lokmanın hakkını bilen, kendi nefsi kadar kardeşinin nefsinin de düşünen insanlar bırakır ardında. Ramazan bizi terbiye eden mürebbiyemiz, mümbit gönlünde kırgınlıklarımızı yatıştırdığımız annemiz, küsleri barıştıran müşfik elimiz, hayırları çoğaltan dost sesimizdir.

Bereket Vakti

Ramazan'da Diyanet TV'de



Doç. Dr. Fatih KOCA'nın
sunumuyla

FREKANSLAR

DIYANET TV

4A(HD) FREKANS: 12.380 MHZ
POLARİZASYON: DİKEY (V)
SEMBOL ORANI: 27.500
FEC: 3/4

4A(SD) FREKANS: 12.422 MHZ
POLARİZASYON: YATAY (H)
SEMBOL ORANI: 30.000
FEC: 3/4

Digiturk - 68. kanal

D-smart - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

TV+ - 133. kanal

tvhu - 49. kanal

X f @ | diyannetv



yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452



9 772147 145203